MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
MYKOLO ROMERIO TEISĖS MOKYKLOS
PRIVATINĖS TEISĖS INSTITUTAS

KRISTUPAS BAGDONAVIČIUS
CIVILINĖ IR VERSLO TEISĖ

AKCIJŲ APMOKĖJIMAS: GALIMI BŪDAI, FORMOS IR YPATUMAI

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Prof. dr. Virginijus Bitė

Vilnius, 2019

TURINYS

ĮVADAS 3
1. AKCIJŲ APMOKĖJIMO REGLAMENTAVIMO LIETUVOJE ATSIRADIMO PRIELAIDOS BEI RAIDA 8
1.1. Akcijų apmokėjimo teisinio reglamentavimo sukūrimas Lietuvoje 1990 m. 8
1.2. 1994 m. bei 1995 m. ABĮ reformos ir akcijų apmokėjimo reglamentavimo pakeitimai 11
1.3. 2000 m. ABĮ reforma ir 2003 m. akcijų reglamentavimo pakeitimai 14
1.4. Vėlesni akcijų apmokėjimą reglamentuojančių ABĮ normų pokyčiai 19
2. DABARTINIS AKCIJŲ APMOKĖJIMO REGLAMENTAVIMAS LIETUVOJE BEI PASIRINKTOSE UŽSIENIO VALSTYBĖSE 24
2.1. Akcijų apmokėjimas pinigais Lietuvoje bei užsienio valstybėse 25
2.1.1. Akredityvas ir inkaso, kaip akcijų apmokėjimo pinigais formos 27
2.1.2. Čekiai ir vekseliai, kaip akcijų apmokėjimo pinigais forma 28
2.1.3. Įskaitymas, kaip akcijų apmokėjimo pinigais forma 31
2.2. Akcijų apmokėjimas nepiniginiais įnašais Lietuvoje bei užsienio valstybėse 33
2.2.1. Bendrieji ypatumai, susiję su akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu būdu Lietuvos reglamentavime 33
2.2.2. Nepiniginio įnašo arba turto, įskaitant ir turtines teises, samprata Lietuvos teisiniame reguliavime 36
2.2.2.1. Kilnojamasis bei nekilnojamasis turtas, kaip akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu forma 40
2.2.2.2. Turtinės teisės, kaip akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu forma 41
2.2.2.2.1. Daiktinės teisės 41
2.2.2.2.2. Prievolinės teisės 45
2.2.2.2.3. Teisės, atsirandančios iš intelektinės veiklos rezultatų 47
2.2.2.3. Vertybiniai popieriai, kaip akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu forma 50
2.2.2.4. Verslas, kaip akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu forma 52
2.2.2.5. Darbai ir paslaugos, kaip akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu forma 53
2.2.2.6. Kriptovaliutos, kaip akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu forma 55
3. PAGRINDINĖS LIETUVOS TEISINIO REGLAMENTAVIMO, ĮTVIRTINANČIO AKCIJŲ APMOKĖJIMO NUOSTATAS, PROBLEMOS 59
3.1. Kapitalo formavimo taisyklių, kaip bendrovės kreditorių apsaugos, teisinis vertinimas 59
3.2. Turto bei turtinių teisių, galinčių būti nepiniginiu įnašu už bendrovės akcijas, apibrėžimo ir (ar) detalizavimo poreikis 61
3.3. Reikalavimo, kad nepiniginiai įnašai būtų įvertinami turto vertintojų, teisinis vertinimas 62
3.4. Poreikis liberalizuoti kapitalo formavimo taisykles, ypač atkreipiant dėmesį į uždarųjų akcinių bendrovių akcijų apmokėjimo teisinį reguliavimą 64
IŠVADOS 68
PASIŪLYMAI 70
LITERATŪROS SĄRAŠAS 71
ANOTACIJA 80
ANNOTATION 81
SANTRAUKA 82
SUMMARY 84

ĮVADAS

Tiriama problema

Kokius akcijų apmokėjimo būdus bei formas nustato Lietuvos teisinis reguliavimas bei kokius ypatumus esamas teisinis reguliavimas lemia taikant vieną ar kitą akcijų apmokėjimo būdą ar formą? Ar šiuo metu galiojantis akcijų apmokėjimą reglamentuojantis teisinis reguliavimas yra pakankamai lankstus ir atitinkantis verslo aplinkos poreikius bendrovėms formuojant bei palaikant kapitalą, atsižvelgiant į užsienio valstybėse susiklosčiusią praktiką?

Baigiamojo darbo aktualumas

Siekiant užtikrinti minimalią lygiavertę ribotos turtinės atsakomybės akcinių bendrovių akcininkų ir kreditorių apsaugą bei suderinti nacionalines nuostatas dėl jų kapitalo kaupimo ir palaikymo, didinimo arba mažinimo 1976 m. gruodžio 13 d. buvo priimta Antroji Tarybos direktyva 77/91/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos tokias priemones suvienodinti, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų akcinių bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, bendroves steigiant, palaikant ir keičiant jų kapitalą, koordinavimo[1] (toliau – „Antroji direktyva“[2]), kuri įtvirtino pagrindines nuostatas, reglamentuojančias akcijų apmokėjimo taisykles.

Lietuvos Respublikai įgyvendinant pasirengimo narystei Europos Sąjungoje programos priemones, jau nuo 1998 m. buvo pradėtas rengti Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo (toliau – „ABĮ“) projektas[3], kuris buvo priimtas 2000 m. liepos 13 d. ir įsigaliojo 2001 m. liepos 1 d[4] (toliau – “2000-ųjų ABĮ“). Šio įstatymo tikslas buvo tobulinti ir modernizuoti Lietuvos įmonių teisę, kartu siekiant jos visiško suderinimo su Europos Bendrijų įmonių teise[5]. Tuo pačiu šiuo įstatymo projektu buvo perkeltos Antrosios direktyvos nuostatos, reglamentuojančios akcijų apmokėjimą.

---

1 Tarybos 1976 m. gruodžio 13 d. Antroji direktyva 77/91/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos tokias priemones suvienodinti, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų akcinių bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, bendroves steigiant, palaikant ir keičiant jų kapitalą, koordinavimo. [1977] OL L26.

2 Atkreiptinas dėmesys, kad toliau šiame darbe sąvoka „Antroji direktyva“ bus naudojama turint minty ir 1976 m. gruodžio 13 d. Antrosios Tarybos direktyvos 77/91/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos tokias priemones suvienodinti, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų akcinių bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, bendroves steigiant, palaikant ir keičiant jų kapitalą, koordinavimo, visus pakeitimus, kadangi šie pakeitimai turėjo mažai įtakos esminėms akcijų apmokėjimą reglamentuojančioms

3 Virginijus Bitė, Gintarė Gumuliauskienė, „The legislative developments on Lithuanian close corporation and the proposals of reform in EU law“, iš *Private Company Law reform in Europe: the race for flexibility*, Deirdre Ahern ir kt. (Cizur Menor: Thomson Reuters Aranzadi, 2015), 345.

4 „Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas“, *Valstybės žinios* 64, 1914 (2000).

5 „Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo projekto aiškinamasis raštas“, 2000 m. liepos 13 d., Nr. P-2300.

Tačiau, kaip matyti iš 2000-ųjų ABĮ projekto aiškinamojo rašto, akcijų apmokėjimą reglamentuojančioms nuostatoms nebuvo skirta daug dėmesio bei perkeliant jas į 2000-ųjų ABĮ, jos nebuvo išsamiai analizuojamos bei vertinamos.

Šią aplinkybę patvirtina vien tai, kad 2000-ųjų ABĮ 48 straipsnyje įtvirtintos nuostatos reglamentavo tiek akcinių bendrovių, tiek uždarųjų akcinių bendrovių akcijų apmokėjimo tvarką, nors Antroji direktyva *prima facie* buvo taikoma tik akcinių bendrovių reguliavimui[6], o uždarųjų akcinių bendrovių reguliavimui turėjo tik netiesioginę įtaką, pavyzdžiui, tuo atveju, kai pastarosios bendrovės reorganizuojamos į akcines bendroves[7]. Nors Europos Komisija dar 1970 m. kėlė diskusijas dėl Antrosios direktyvos taikymo ir uždarojo tipo akcinėms bendrovėms, visgi net ir nurimus politinėms diskusijoms šiuo klausimu, Europos valstybėse išryškėjo aiškus siekis supaprastinti uždarojo tipo akcinių bendrovių reguliavimo klausimus, įskaitant ir akcijų apmokėjimą[8]. Tačiau teisės aktų ir teisės doktrinos analizė akcijų apmokėjimo reglamentavimo kontekste aiškiai parodo, jog Lietuvoje tokios tendencijos nebuvo.

Be kita ko, teisinėje erdvėje jau ne kartą buvo nagrinėti klausimai dėl atskirų akcijų apmokėjimo būdų ir jų santykio su esamu teisiniu reguliavimu – pavyzdžiui, ar bendrovių akcijos gali būti apmokamos tokiomis priemonėmis kaip pramoninis *know-how* ar prestižas[9], kriptovaliutomis[10], kokios turtinės teisės gali būti laikomos tinkamu nepiniginiu įnašu už bendrovės akcijas[11].

Taip pat pažymėtina, kad kitos Europos Sąjungos valstybės narės savo nacionaliniame reguliavime yra įtvirtinusios Lietuvoje netaikomus akcijų apmokėjimo būdus bei formas, ypač uždarųjų akcinių bendrovių akcijų apmokėjimo srityje – pavyzdžiui, Prancūzijoje jau nuo 2001 m. atsirado galimybė už uždarojo tipo bendrovės akcijas apmokėti paslaugomis, nors tiek Antrosios direktyvos nuostatos, tiek ABĮ nuostatos tokios galimybės nenumato[12].

Taigi, aukščiau išdėstytos aplinkybės bei faktas, kad praėjus beveik dviem dešimtmečiams akcijų apmokėjimo nuostatos keitėsi visiškai nežymiai ir Lietuvos teisinėje erdvėje nebuvo atlikta išsami galimų akcijų apmokėjimo būdų, formų bei pastarųjų ypatumų analizė, tik patvirtina šio darbo aktualumą.

---

6 Stefan Grundmann, *European Company Law. Organization, Finance and Capital Markets* (Cambridge: Intersentia, 2012), 207-208.
7 Erik Werlauff, *EU-Company Law, Common business law of 28 states* (Copenhagen: DJØF Publishing, 2003), 77.
8 Stefan Grundmann, *supra note*, 6: 208.
9 Vanessa Edwards, *Europos Sąjungos bendrovių teisė* (Vilnius: Eugrimas, 2002), 78-79; Explanatory Memorandum to the Second Company Law Directive, COM (70) 232 final, 27.
10 Edvardas Jankauskas, „Kriptovaliutos ir jų apmokestinimas“ (magistro baigiamasis darbas, Vilniaus universitetas, 2019), https://epublications.vu.lt/object/elaba:36883979
11 Sigita Varneckienė, „Ar turtinės teisės yra turtinis įnašas formuojant bendrovės kapitalą“ (magistro baigiamasis darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2009), https://vb.vdu.lt/object/elaba:1843431/
12 Pierre-Henri Conac, „The Reform of the Close Corporation in Luxembourg“, iš *Private Company Law reform in Europe: the race for flexibility*, Deirdre Ahern ir kt. (Cizur Menor: Thomson Reuters Aranzadi, 2015), 398.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis

Lietuvos teisės doktrinos šaltiniai. Lietuvos teisės doktrinoje galima išskirti V. Bitę ir G. Gumuliauskienę kaip autorius, kurie plačiau analizavo akcijų apmokėjimo nuostatų atsiradimą Lietuvos nacionalinėje teisėje[13]. Vis dėlto, kitų išsamių mokslinių darbų, kuriuose ne tik istoriniu, bet ir sisteminiu lygmeniu bei lyginamuoju metodu (įvertinant kitose užsienio valstybėse egzistuojančią praktiką) būtų analizuojami akcijų apmokėjimo būdai, formos bei ypatumai, Lietuvoje nėra išleista.

Užsienio teisės doktrinos šaliniai. Priešingai nei Lietuvoje, užsienio teisės doktrinoje akcijų apmokėjimo tema yra detaliau nagrinėjama[14]. Be to, užsienio teisės doktrinos šaltiniai sudaro galimybę palyginti užsienio valstybėse bei Lietuvoje vyraujančius akcijų apmokėjimo būdus, formas ir ypatumus ir įvertinti užsienio valstybėse išsiskiriančių akcijų apmokėjimo būdų ir formų galimą pritaikomumą Lietuvos teisinėje sistemoje.

Atsižvelgiant į tai, akivaizdu, kad akcijų apmokėjimo būdų, formos bei ypatumų tema Lietuvoje, lyginant su užsienio valstybėmis, nebuvo detaliau ištyrinėta. Todėl šis baigiamasis darbas pagrįstai gali būti laikomas nauju ir originaliu.

Kita vertus, svarbu pažymėti, kad dėl ribotos darbo apimties, šiame darbe autorius neaptarinės finansinės pagalbos teikimo, kuomet bendrovė iš anksto išmoka lėšų, suteikia paskolą ar užtikrina prievolių įvykdymą taip siekdama sukurti galimybes savo darbuotojams bei patronuojančios ar dukterinės bendrovės darbuotojams įsigyti bendrovės akcijų (ABĮ 45[2] str., Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymo[15] 28[1] str.), bei savų akcijų įsigijimo (ABĮ 54 str.) ypatumų akcijų apmokėjimo kontekste, todėl didesnis dėmesys bus skiriamas iš esmės akcijų apmokėjimui bendrovės steigimo bei įstatinio kapitalo didinimo atvejais.

Baigiamojo darbo reikšmė

Baigiamasis darbas padės atskleisti Lietuvoje vyraujančius akcijų apmokėjimo būdus, formas bei, atitinkamai, jų ypatumus bei, įvertinus užsienio valstybėse susiklosčiusią praktiką, atitinkamai sudarys teorinį pagrindą teisės doktrinos ir galimai teisinio reglamentavimo šioje srityje tobulinimui. Tai savo ruožtu galėtų prisidėti prie bendrovių kapitalo formavimo bei palaikymo proceso lankstumo.

---

13 *Ibid*., 325-386; Virginijus Bitė, „Juridinių asmenų teisinio reglamentavimo raida 1918-2018 m.", iš *Lietuvos teisė 1918-2018 m.: šimtmečio patirtis ir perspektyvos*, Autorių kolektyvas (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2018), 311-338; Virginijus Bitė, „Uždarosios akcinės bendrovės teisinis reglamentavimas: sukūrimas, raida ir šių dienų tendencijos", iš *Mokslinių straipsnių rinkinys „Privatinės teisės doktrina ir praktika: Liber amicorum Vytautui Pakalniškiui*, Juozas Žilys ir kt. (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014), 150-180.

14 Deirdre Ahern ir kt., *supra note*, 3; Stefan Grundmann, *supra note*, 6; Vanessa Edwards, *supra note*, 6.

15 „Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas", *Valstybės žinios* 91, 3891 (2002).

Tyrimo tikslas – ištirti Lietuvoje bei užsienio valstybėse vyraujančius akcijų apmokėjimo būdus, formas ir ypatumus bei nustatyti galimus Lietuvoje egzistuojančio reglamentavimo pokyčius, kurie akcijų apmokėjimo procesą galimai padarytų lankstesnį.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti akcijų apmokėjimo reglamentavimo Lietuvoje atsiradimo prielaidas bei jo raidą iki šiuo metu egzistuojančio reglamentavimo;

2. Nustatyti, kokiais būdais bei formomis Lietuvoje galima apmokėti akcijas ir įvertinti jų ypatumus bei aptarti pasirinktose užsienio valstybėse išsiskiriančius pavyzdžius;

3. Nustatyti naujų ar pasirinktose užsienio valstybėse jau esamų bei taikomų akcijų apmokėjimo būdų bei formų galimą pritaikomumą Lietuvoje bei identifikuoti tokio pritaikomumo lemiamus ypatumus.

Tyrimo metodika

Kokybinis duomenų rinkimo metodas. Šio metodo pagalba atrinkti baigiamojo darbo temai aktualūs Lietuvos ir užsienio teisės doktrinos bei teismų praktikos šaltiniai, tarptautinių ir nacionalinių institucijų moksliniai tiriamieji darbai, apžvalgos, ataskaitos ir akcijų apmokėjimo reglamentavimo parengiamieji dokumentai (pranc. *travaux préparatoires*).

Istorinis metodas naudojamas apžvelgti teisės doktrinos šaltinių, teisės aktų, teismų praktikos, reglamentuojančios ir analizuojančios akcijų apmokėjimo būdų, formų bei ypatumų kaitą bei raidos tendencijas.

Dokumentų analizės metodas. Pasitelkiant šį metodą išanalizuotas baigiamojo darbo temai aktualių teisės šaltinių turinys bei tarpusavio sąsajos ir prieštaravimai.

Lingvistinis metodas panaudotas baigiamojo darbo temai aktualių sąvokų ir teiginių išsiaiškinimui, siekiant išvengti baigiamajame darbe su potencialiai skirtingu jų supratimu susijusių argumentavimo klaidų.

Teleologinis metodas. Šio metodo pagalba išaiškinti įstatymo leidėjo tikslai (pranc. *raison d'être*) bei jų įtaka akcijų apmokėjimo reglamentavimo aiškinimui. Pasitelkiant šį metodą daugiausiai analizuoti akcijų apmokėjimo reglamentavimo parengiamieji dokumentai (pranc. *travaux préparatoires*).

Lyginamosios analizės metodas. Pasitelkiant šį metodą, analizuojami atskirų užsienio šalyse taikomų akcijų apmokėjimo būdų ir formų reglamentavimo aspektai ir iš šio reglamentavimo kylantys ypatumai, didesnį dėmesį teikiant Jungtinei Karalystei, kaip bendrosios teisės tradicijos valstybei, kritiškai vertinančiai Antrojoje direktyvoje įtvirtintą tradicinę kapitalo doktriną. Atlikta analizė yra palyginama su Lietuvoje galiojančiu reglamentavimu.

Tyrimo struktūra:

Baigiamąjį arbą sudaro trys dalys:

Pirmojoje baigiamojo darbo dalyje analizuojama akcijų apmokėjimo reglamentavimo Lietuvoje atsiradimo prielaidos bei raida, siekiama atskleisti šio reglamentavimo pagrindinius principus, jo prigimtį ir turinį. Šioje baigiamojo darbo dalyje atlikta analizė leis geriau suprasti akcijų apmokėjimo instituto atsiradimą ir raidą Lietuvoje, taip pat padės atskleisti motyvus, dėl kurių įstatymų leidėjas įgyvendindamas Antrosios direktyvos nuostatas akcinių bendrovių akcijų apmokėjimo reglamentavimą pritaikė ir uždarosioms akcinėms bendrovėms. Minėta analizė sudarys teorinį pagrindą kitoms baigiamojo darbo dalims.

Antrojoje baigiamojo darbo dalyje analizuojami akcijų apmokėjimo būdai ir formos bei jų taikymo lemiami ypatumai Lietuvoje; taip pat apžvelgiami akcijų apmokėjimo būdai, formos ir ypatumai pasirinktose užsienio valstybėse, ypatingą dėmesį skiriant Jungtinei Karalystei, kaip bendrosios teisės tradicijos, kritikuojančios tradicinę Antrąja direktyva įgyvendinamą kapitalo doktriną, valstybei, taip pat Prancūzija ir Vokietiją, kaip valstybes, kurių pavyzdžiu buvo sekama priimant ABĮ 1990 m. Ši baigiamojo darbo dalis yra pati didžiausia savo apimtimi, kadangi joje detaliai atskleidžiamas Lietuvoje bei užsienio valstybėse nusistovėjęs reguliavimas bei šio reguliavimo pokyčiai, taip pat analizuojamos užsienio valstybėse įtvirtintų akcijų apmokėjimo būdų ir formų pritaikomumo Lietuvoje galimybės ir tokio pritaikomumo ypatumai.

Trečiojoje baigiamojo darbo dalyje įvertinamos Lietuvoje egzistuojančio akcijų apmokėjimo reglamentavimo pagrindinės problemos, pasitelkiant pasirinktų užsienio valstybių praktiką bei ankstesnėse baigiamojo darbo dalyse atskleistus tyrimo rezultatus; taip pat įvertinama, ar esamas akcijų apmokėjimo reglamentavimas Lietuvoje yra pakankamai lankstus, atsižvelgiant į šiuolaikines tendencijas.

Ginamasis teiginys

Lietuvoje įtvirtintas akcijų apmokėjimo reglamentavimas, nustatantis galimus akcijų apmokėjimo būdus, formas bei jų ypatumus, nėra pakankamai lankstus atsižvelgiant į šiuolaikines verslo tendencijas ir turėtų būti keičiamas uždarųjų akcinių bendrovių atžvilgiu.

1. AKCIJŲ APMOKĖJIMO REGLAMENTAVIMO LIETUVOJE ATSIRADIMO PRIELAIDOS BEI RAIDA

Siekiant išsamiai išnagrinėti šio darbo temą, t. y. atskleisti galimus akcijų apmokėjimo būdus, formas bei jų ypatumus, visų pirma, svarbu yra apskritai suvokti akcijų apmokėjimo reglamentavimo sampratą, šio reglamentavimo atsiradimo prielaidas bei raidą iki šiuo metu Lietuvos teisės aktuose galiojančio reglamentavimo.

1.1. Akcijų apmokėjimo teisinio reglamentavimo sukūrimas Lietuvoje 1990 m.

Lietuvos Respublikai 1990 m. kovo 11 d. atkūrus nepriklausomybę, Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba – Atkuriamasis Seimas – 1990 m. gegužės 8 d. priėmė Lietuvos Respublikos įmonių įstatymą[16], galiojusį iki pat 2004 m. sausio 1 d. Šiame įstatyme greta kitų Lietuvos Respublikoje galinčių veikti įmonių rūšių buvo nurodytos ir pirmosios ribotos atsakomybės bendrovės – atvirojo tipo akcinės bendrovės (AB) bei uždarojo tipo uždarosios akcinės bendrovės (UAB).

Įmonių įstatymo 10 straipsnis numatė, kad akcinių bendrovių ir uždarųjų akcinių bendrovių steigimą likvidavimą, reorganizavimą ir veiklą, akcininkų teises ir pareigas, santykius su akcininkais, kreditoriais ir su bendrovės veikla susijusius santykius taip pat reglamentuoja Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (toliau – „CK“), Akcinių bendrovių įstatymas ir kiti norminiai aktai bei nustatyta tvarka įregistruoti atskiros akcinės bendrovės, uždarosios akcinės bendrovės įstatai.

Pirmasis Įmonių įstatymo 10 straipsnyje minimas Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas[17] (toliau – „1990 m. ABĮ) buvo priimtas 1990 m. liepos 30 d. ir įsigaliojo 1990 m. rugpjūčio 1 d. Šio 1990 m. ABĮ 40 straipsnis taip pat pradėjo reglamentuoti ir akcinių bendrovių akcijų apmokėjimo būdus, formas bei tam tikrus ypatumus, susijusius su šiais būdais ir (ar) formomis.

1990 m. ABĮ 40 straipsnio 1 dalis numatė pirmuosius du akcijų apmokėjimo būdus – akcijų emisijos kainos apmokėjimą pinigais arba padengimą nepiniginiais (turtiniais) akcininkų įnašais. Analizuojant akcijų apmokėjimo pinigais būdą, svarbu atsižvelgti į tai, kad 1990 m. ABĮ 40 straipsnis nustatė ir tam tikrus ypatumus, taikomus būtent šiam akcijų apmokėjimo būdui. 1990 m. ABĮ 40 straipsnio 3 dalis numatė, kad „jeigu už akcijas apmokama pinigais, tai akcininkas, ją

[16] "Lietuvos Respublikos įmonių įstatymas", *Valstybės žinios* 14, 395 (1990).
[17] „Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas", *Valstybės žinios* 24, 594 (1990).

pasirašydamas, privalo apmokėti ne mažiau kaip 1/4 akcijų nominalios vertės“. Ta pati nuostata numatė, kad „asmuo, tuo metu nesumokėjęs nustatytos pinigų sumos, laikomas nesudariusiu akcijų pasirašymo sutarties“. Be kita ko, 1990 m. ABĮ 40 straipsnis numatė galimybę, apmokant už akcijas pinigais, mokėti dalimis (etapais), kurie galėjo būti nustatomi akcijų pasirašymo sutartyje. Nesant akcijų pasirašymo sutartyje nustatytų terminų akcijų apmokėjimui dalimis (etapais), buvo taikytina 1990 m. ABĮ 40 straipsnio 5 dalis, kuri numatė, kad „jei akcijų pasirašymo sutartyje nebuvo nustatyti konkretūs jų apmokėjimo terminai, tai įmokų (dalinių įmokų) už akcijas terminus (etapus) nustato valdyba“. Toks 1990 m. ABĮ 40 straipsnio 5 dalies pagrindu valdybos nustatytas „įmokų terminas pranešamas akcininkui arba paskelbiamas viešai ne mažiau kaip 3 kartus: pirmą kartą ne vėliau kaip prieš 2 mėnesius, o trečią kartą – ne vėliau kaip prieš 10 dienų iki paskutinės įmokų dienos“. Pažymėtina, kad, vadovaujantis 1990 m. ABĮ 40 straipsnio 3 dalimi, buvo draudžiama mokėti dalimis (etapais), jeigu už akcijas buvo pasirenkama apmokėti nepiniginiais (turtiniais) įnašais.

Analizuojant 1990 m. ABĮ 40 straipsnio 1 dalyje numatytą akcijų apmokėjimo nepiniginiais (turtiniais) įnašais būdą, svarbu pažymėti, kad ta pati nuostata numatė, jog „nepiniginiais (turtiniais) įnašais gali būti tik tos vertybės, kurios yra nuosavybės teisės objektai“. Vadovaujantis 1990 m. ABĮ 40 straipsnio 4 dalimi, nepiniginių (turtinių) įnašų vertė turėjo būti nustatoma bendrovės revizoriaus[18] ar kito valdybos (steigėjų) paskirto asmens, ar jų sudarytos komisijos. Ši nuostata taip pat numatė, kad „vertinant nepiniginius (turtinius) įnašus, gali būti atsižvelgiama į jų įkainojimo ir perdavimo išlaidas“. Be kita ko, toje pačioje dalyje buvo numatyta, kad akcijos laikomos apmokėtomis tik tuomet, kada visuotinis susirinkimas patvirtina nepiniginių (turtinių) įnašų įvertinimą.

1990 m. ABĮ 40 straipsnio 2 dalis taip pat numatė, kad tiek apmokant akcijas pinigais, tiek nepiniginiais (turtiniais) įnašais, „steigiamos bendrovės išleistos akcijos turi būti visiškai apmokėtos per įstatuose ar akcijų pasirašymo sutartyje numatytą laiką, kuris negali būti ilgesnis kaip 2 metai nuo bendrovės įregistravimo dienos.

Pastebėtina, kad 1990 m. ABĮ 40 straipsnio 6 dalis įtvirtino ir sankcijas akcininkams, laiku neapmokėjusiems už pasirašytas bendrovės akcijas: „jeigu akcininkas nustatytais terminais neįmoka įnašų už pasirašytas akcijas, bendrovė turi teisę: 1) praėjus 30 dienų po akcijų apmokėjimo laikotarpio pabaigos realizuoti įsiskolinusio asmens pasirašytas akcijas iš varžytinių arba parduoti už realią kainą (kursą). Jei akcijos parduotos už mažesnę kainą, nei asmens, pasirašiusio akcijas, įsiskolinimas bendrovei, tai bendrovė turi teisę pareikalauti iš jo apmokėti

[18] Pažymėtina, kad vadovaujantis 1990 m. ABĮ 28 straipsnio 1 dalimi, revizorius buvo renkamas tik akcinėse bendrovėse, todėl darytina išvada, jog atsiskaitant nepiniginiais (turtiniais) įnašais už uždarųjų akcinių bendrovių akcijas šių nepiniginių (turtinių) įnašų vertę turėjo būti nustatoma valdybos (steigėjų) paskirto asmens ar jų sudarytos komisijos.

skirtumą. Jeigu buvo gauta didesnė suma negu įsiskolinimas, skirtumas turi būti grąžintas šiam asmeniui; 2) pareikalauti iš įsipareigojimų nevykdančio akcininko mokėti 10 metinių procentų delspinigius nuo neįmokėtos sumos, jeigu įstatuose ar akcijų pasirašymo sutartyje nenumatyta kitaip, ir išieškoti nesumokėtas sumas teismine tvarka“.

Vis dėlto, pažymėtina, kad priimant šias 1990 m. ABĮ nuostatas, reglamentuojančias akcijų apmokėjimą, nebuvo analizuojamas jų pritaikomumas Lietuvos verslo sistemoje, kadangi visas 1990 m. ABĮ buvo priiminėjamas labai paskubomis, atsižvelgiant į kitų valstybių patirtį bei, atitinkamai, kopijuojant kitose valstybėse jau taikytus modelius, pernelyg nesigilinant į jų suderinamumą[19].

1990 m. ABĮ buvo rengiamas pasitelkiant Vokietijos, Prancūzijos, Jungtinių Amerikos Valstijų akcinių bendrovių įstatymus[20], todėl šiame įstatyme, kaip ir kituose Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatų rengtuose bei priimtuose įstatymuose, pasitaikė netobulų normų, kurios lėmė naujai sukurto teisinio reglamentavimo nevientisumą ir nenuoseklumą[21]. Kaip nurodo R. Stanislovaitis, daugiausiai į 1990 m. ABĮ buvo inkorporuotos 1966 m. Prancūzijos teisės aktuose įtvirtintos nuostatos, 1965 m. Vokietijos teisės aktuose įtvirtintos nuostatos bei 1985 m. Anglijos teisės aktuose įtvirtintos nuostatos[22], reglamentavusios bendrovių veiklą, tuo pačiu ir akcijų apmokėjimo klausimus.

Šiame kontekste įdomu pastebėti, kad, kaip jau buvo minėta aukščiau, vadovaujantis 1990 m. ABĮ 40 straipsnio 1 dalimi, nepiniginiais (turtiniais) įnašais už steigiamos bendrovės akcijas galėjo būti tik tos vertybės, kurios buvo nuosavybės teisės objektai. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad atitinkamu laikotarpiu galiojo 1964 m. liepos 7 d. priimtas Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos civilinis kodeksas[23], tiesa, jau pervadintas Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu, kuriame nuosavybės teisės objektų reglamentavimas buvo dar itin menkai išplėtotas.

Ši aplinkybė, kaip ir 1990 m. ABĮ priėmimo aplinkybių bei jį lydinčių aiškinamųjų dokumentų analizė, patvirtina, jog Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba 1990 m. ABĮ priėmė neatlikę jokių išsamių tyrimų ir analizių, todėl, atitinkamai, ir akcijų apmokėjimą reguliuojančios normos buvo tiesiog nukopijuotos iš Vokietijos, Prancūzijos, Anglijos bei Jungtinių Amerikos Valstijų teisės aktų, reglamentuojančių akcinių bendrovių veiklą, įskaitant ir akcijų apmokėjimo būdus, formas bei ypatumus, neatsižvelgiant į šiose valstybėse egzistuojančią

---

19 Virginijus Bitė, „Uždarosios akcinės bendrovės teisinis reglamentavimas: sukūrimas, raida ir šių dienų tendencijos“, iš *Mokslinių straipsnių rinkinys „Privatinės teisės doktrina ir praktika: Liber amicorum Vytautui Pakalniškiui*, Juozas Žilys ir kt. (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014), 151.

20 Seimo šimto aštuonioliktojo posėdžio stenograma Nr. 118. *Stenogramos.* 1991-02-24, Nr. 13.

21 Virginijus Bitė, *op. cit.*, 151.

22 Romualdas Stanislovaitis, *Komercinė teisė* (Vilnius: Eugrimas, 2005), 61.

23 “Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos civilinis kodeksas“, *Valstybės žinios* 19, 138 (1964).

verslo praktiką bei poreikius, dėl kurių atitinkamas akcijų apmokėjimo reglamentavimas buvo įtvirtintas šių valstybių teisės aktuose.

1.2. 1994 m. bei 1995 m. ABĮ reformos ir akcijų apmokėjimo reglamentavimo pakeitimai

Akcijų apmokėjimo reglamentavimo pakeitimai 1994 m. 1994 m. liepos 5 d. buvo priimtas ir nuo 1994 m. liepos 20 d. įsigaliojo naujasis Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas[24] (toliau – 1994 m. ABĮ). Tuometinis Ekonomikos ministras J. Veselka, pristatinėdamas įstatymo projektą Seime, akcentavo, kad pirmajame reformos etape priimti įstatymai vertintini itin kritiškai, kadangi buvo priimti labai skubotai ir turėjo daug trūkumų, todėl būtent ši aplinkybė lėmė būtinybę daryti įstatymo pakeitimus[25]. Šiai pozicijai pritarė ir G. A. Paviržis, kuris, be kita ko, pridūrė, kad naujajame Akcinių bendrovių įstatyme turėtų atsispindėti ir Europos Sąjungos priimti teisės aktai, reglamentuojantys bendrovių steigimą bei veiklą[26]. Atitinkamai, priimant 1994 m. ABĮ buvo šiek tiek pakeistos ir nuostatos, reglamentuojančios akcijų apmokėjimą, atsižvelgiant į Antrojoje direktyvoje įtvirtintą akcijų apmokėjimo reglamentavimą.

Lyginant 1994 m. ABĮ 41 straipsnyje įtvirtintas nuostatas, reglamentuojančias akcijų apmokėjimą, su buvusiomis 1990 m. ABĮ 40 straipsnio nuostatomis, išryškėja toliau aptariami esminiai skirtumai.

Pirma, 1994 m. ABĮ 41 straipsnio 1 dalyje atsirado nuostata, jog nepiniginiais (turtiniais) įnašais, kuriais padengiama akcijų emisijos kaina, turi būti ne tik nuosavybės teisės objektai, tačiau ir reikalaujama, jog tokius nepiniginius (turtinius) įnašus būtų galima ekonomiškai įvertinti. Be to, toje pačioje dalyje įtvirtinta ir nuostata, kad įnašais už bendrovės akcijas negali būti darbai ir paslaugos. Šios nuostatos dėl galimybės ekonomiškai įvertinti turtą, sudarantį pasirašytąjį bendrovės kapitalą, bei draudimo už bendrovės akcijas apmokėti darbais ir (ar) paslaugomis atkeliavo iš Antrosios direktyvos 7 straipsnio, kuris numatė, kad „pasirašytąjį kapitalą gali sudaryti tik turtas, kurį galima ekonomiškai įvertinti. Tačiau įsipareigojimas atlikti darbą arba teikti paslaugas negali būti laikomas tokiu turtu“. Pastebėtina, kad „ekonominio įvertinimo“ kriterijus buvo itin diskutuotinas ir tarp užsienio teisės doktrinos atstovų, akcentuojant tai, kad šis kriterijus nėra pakankamai aiškus ir vienodai suprantamas visose valstybėse narėse[27]. Lietuvoje priimant

[24] „Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas“, *Valstybės žinios* 55, 1046 (1994).
[25] Seimo šeštojo posėdžio stenograma Nr. 6, 1994-03-17. *Stenogramos*. 1994-01-01, Nr. 120.
[26] Seimo keturiasdešimt septintojo posėdžio stenograma Nr. 47, 1994-06-16. *Stenogramos*. 1994-01-01, Nr. 142.
[27] Žr., pvz., Eddy Wymeersch, *Further Perspectives in Financial Integration in Europe – Reports presented at the Brussels meeting of the International Faculty for Corporate Market Law and Securities Regulations 26 – 30 April, 1993* (Berlin, New York: Walter de Gruyter, 1994), 246.

1994 m. ABĮ šios sąvokos turinys ir pritaikomumas Lietuvos teisinėje sistemoje, reglamentuojančioje akcijų apmokėjimą, taip pat nebuvo nė kiek giliau vertinamas ir analizuojamas.

Antra, 41 straipsnio 2 dalyje, priešingai nei 1990 m. ABĮ 40 straipsnio 2 dalyje, numatyta, kad laikas, per kurį turi būti visiškai apmokėtos bendrovės išleistos akcijos turi būti nustatytos akcijų pasirašymo sutartyje (tuo tarpu 1990 m. ABĮ 40 str. 2 d. numatė galimybę tokį terminą nustatyti ir įstatuose). Kita vertus, nors 1994 m. ABĮ 41 straipsnio 2 dalyje nebeliko minimi bendrovės įstatais, iš ko tarsi susidaro įspūdis, jog laikas, per kurį bendrovės išleistos akcijos turi būti visiškai apmokėtos, gali būti nustatytas tik akcijų pasirašymo sutartyje, atkreiptinas dėmesys, kad 1994 m. ABĮ 7 straipsnio 2 dalies 7 punktas vis dar numatė, jog bendrovės įstatuose turi būti nurodyta apmokėjimo už akcijas tvarka.

1994 m. ABĮ 41 straipsnio 2 dalimi taip pat sumažintas maksimalus terminas akcijų apmokėjimui nuo dvejų metų iki vienerių metų nuo sutarties pasirašymo dienos. Šioje dalyje taip pat numatyta, jog akcijų pasirašymo sutartyje privalo būti nurodyti akcijų apmokėjimo terminai, įskaitant ir pradinio įnašo.

Trečia, 41 straipsnio 3 dalyje numatoma, kad pradiniai piniginiai įnašai (kurie išlieka ne mažesni kaip 1/4 akcijų emisijos kainos) turi būti mokami į bendrovės kaupiamąją sąskaitą[28]. Taip pat numatyta galimybė likusią akcijų emisijos kainą apmokėti nepiniginiais (turtiniais) įnašais, tačiau nustatyta, kad tokiu atveju tokie įnašai yra įskaitomi tik po to, kai nustatyta tvarka įvertinamas ir patvirtinamas paskutinis turtinis įnašas. Pastebėtina, kad draudimas apmokėti akcijas etapais nepiniginiais (turtiniais) įnašais vis dar išlieka, tačiau yra kitaip formuluojamas, nurodant, kad „jeigu pradiniai įnašai nemokami pinigais, tai tada visa akcijų kaina turtiniais įnašais turi būti padengta iš karto per pradinių įnašų mokėjimo terminą“. Šiame kontekste pastebėtina, jog Antrosios direktyvos 9 straipsnio 2 dalis numatė, jog „jei bendrovę steigiant ar gavus leidimą imtis verslo akcijos yra išleidžiamos už jas apmokant kitaip nei grynaisiais pinigais, visiškai apmokėta turi būti per penkerius metus“. Taigi, Lietuvos Respublika 1994 m. ABĮ nuostatomis sugriežtino akcijų apmokėjimo nepiniginiais (turtiniais) įnašais būdą, lyginant su Antrojoje direktyvoje numatytu terminu nepiniginių (turtinių) įnašų atlikimui.

Ketvirta, dar vienas svarbesnių pakeitimų, įtvirtintų 1994 m. ABĮ, susijusių su pradiniais įnašais už bendrovės išleidžiamas akcijas taip pat buvo nuostata, kad pradinių įnašų suma turi būti ne mažesnė už įstatymo nustatytą minimalų įstatinį kapitalą, tarp jų pinigais – ne mažesnė kaip 1/4 šio dydžio dalis (1994 m. ABĮ 8 straipsnio 4 dalis). Šis pakeitimas buvo atliktas reaguojant ne

[28] Pažymėtina, kad 1990 m. ABĮ nebuvo minima tokia sąvoka kaip „kaupiamoji sąskaita“.

tik į Antrosios direktyvos nuostatas, tačiau ir į 1989 m. gruodžio 21 d. Dvyliktąją bendrovių teisės tarybos direktyvą dėl vienanarių uždarųjų akcinių bendrovių[29].

Penkta, 41 straipsnio 4 dalyje įtvirtinama nuostata, jog „nepiniginius (turtinius) įnašus vertina bendrovės revizorius[30] arba valdybos (steigėjų) paskirtas nepriklausomas ekspertas ar jų komisija“ (tuo tarpu 1990 m. ABĮ 40 str. 4 d. numatė, jog nepiniginius (turtinius) įnašus gali vertinti „valdybos (steigėjų) paskirtas asmuo ar jų sudaryta komisija“, kas iš esmės leido paskirti bet kokį asmenį ar komisiją, atsakingą už nepiniginio (turtinio) įnašo įvertinimą). Eksperto atsiradimą, tikėtina, lėmė Antrosios direktyvos 10 straipsnio nuostatos, reglamentavusios bet kokių įnašų ne grynaisiais pinigais už bendrovės akcijas vertinimo privalomumą bei tvarką. Taip pat, lyginant su 1990 m. ABĮ 40 straipsnio 4 dalimi, 1994 m. ABĮ 41 straipsnio 4 dalyje nebeliko nuostatos, jog vertinant nepiniginius (turtinius) įnašus, gali būti atsižvelgiama į jų įkainojimo ir perdavimo išlaidas – pastarųjų nuostatų taip pat nėra ir Antrojoje direktyvoje, todėl, tikėtina, kad atsižvelgiant būtent į Antrąją direktyvą, minimų nuostatų 1994 m. ABĮ nebeliko.

Šešta, 41 straipsnio 5 dalies 2 punkte padidinamas delspinigių dydis, kurio bendrovė gali reikalauti iš akcininko, kuris per nustatytą terminą neįmoka įnašų už pasirašytas akcijas, nurodant jog „delspinigiai **negali būti mažesni kaip 25 procentai metams**, skaičiuojant nuo neįmokėtos sumos“, kai tuo tarpu 1990 m. ABĮ 40 straipsnio 6 dalies 2 punktas numatė, kad bendrovė turi teisę reikalauti 10 procentų dydžio metinių delspinigių nuo neįmokėtos sumos, išskyrus atvejus, kai įstatuose ar akcijų pasirašymo sutartyje yra numatyta kitaip.

Atkreiptinas dėmesys, kad analizuojant 1994 m. ABĮ priėmimo aplinkybės bei jį lydinčius aiškinamuosius dokumentus matyti, kad priimant 1994 m. ABĮ taip pat nebuvo skiriama daug dėmesio būtent akcijų apmokėjimo teisiniam reglamentavimui[31], todėl itin sudėtinga nustatyti, kokių ketinimų vedimi įstatymų leidėjai priėmė būtent tokias nuostatas, kokios buvo aptartos aukščiau. Be to, iš minėtų dokumentų ir aplinkybių[32] taip pat matyti, kad visgi ir šį kartą įstatymo projektas buvo vertinamas ir priimtas gana skubotai, neskiriant pakankamai laiko išanalizuoti tinkamai visas jo nuostatas.

Akcijų apmokėjimo reglamentavimo pakeitimai 1995 m. 1995 m. gruodžio 20 d. įstatymu „Dėl Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo ir papildymo“[33] buvo

---

29 Tarybos 1989 m. gruodžio 21 d. Dvyliktoji bendrovių teisės tarybos Direktyva dėl vienanarių uždarųjų akcinių bendrovių. [1989] OJ L 395; Virginijus Bitė, *supra note*, 18: 157.

30 Atkreiptinas dėmesys, kad 1994 m. ABĮ 28 straipsnio 1 dalis numatė pareigą privalomai turėti bent vieną revizorių ne tik akcinei bendrovei, bet ir uždarajai akcinei bendrovei, todėl ir uždarosios akcinės bendrovės atveju apmokant akcijas nepiniginiu (turtiniu) įnašu, šis įnašas galėjo būti vertinamas revizoriaus.

31 Seimo penkiasdešimt aštuntojo posėdžio stenograma Nr. 58, 1994-07-04. *Stenogramos*. 1994-01-01, Nr. 148; Seimo keturiasdešimt septintojo posėdžio stenograma Nr. 47, *supra note*, 25; Seimo šeštojo posėdžio stenograma Nr. 6, *supra note*, 24.

32 *Ibid*.

33 “Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo ir papildymo““, *Valstybės žinios* 107, 2393 (1995).

keičiama 1994 m. ABĮ 41 straipsnio 3 dalis, išdėstant ją taip: „Pradiniai įnašai pinigais turi būti ne mažesni kaip 1/4 akcijų emisijos kainos. Jie akcijų pasirašymo sutartyje nustatytu laiku mokami į kaupiamąją sąskaitą, kurioje esančias lėšas bendrovė gali naudoti tik po jos įregistravimo. **Nepiniginiai (turtiniai) įnašai už pasirašytas akcijas daromi akcijų pasirašymo sutartyje nustatytais terminais. Jeigu už kitų laidų (išskyrus pirmosios) akcijas likusi akcijų emisijos kaina apmokama nepiniginiais (turtiniais) įnašais ir šie įnašai daromi dalimis, jie įskaitomi tik po to, kai nustatyta tvarka įvertintas ir patvirtintas paskutinis turtinis įnašas**“.

Akivaizdu, kad, lyginant su 1994 m. ABĮ, šie pakeitimai sukūrė galimybę nepiniginiais (turtiniais) įnašais apmokėti už akcijas etapais, kaip ir piniginiais įnašais, išskyrus atvejus, kuomet nepiniginiai (turtiniai) įnašai yra daromi ne už pirmosios laidos akcijas. Pastaruoju atveju išliko 1994 m. ABĮ nustatyta tvarka, jog dalimis daromi nepiniginiai (turtiniai) įnašai už akcijas įskaitomi tik tuomet, kada yra įvertinamas ir patvirtinamas paskutinis toks nepiniginis (turtinis) įnašas.

Nagrinėjant šio pakeitimo lydimuosius dokumentus, tikslaus atsakymo, kodėl toks akcijų apmokėjimą nepiniginiais (turtiniais) įnašais reglamentuojančios nuostatos pakeitimas buvo atliktas, nėra randama. Tuometinis Lietuvos Respublikos ekonomikos ministras V. Navickas, pristatinėdamas įstatymo projektą[34] Seimui, teigė, jog pakeitimai buvo atliekami dėl to, „kad veikiančiame įstatyme iškilo kai kurių neaiškumų, netobulumų, ir praktika parodė, kad dalį nuostatų reikėtų vis dėlto patikslinti“[35], todėl pataisas, kaip nurodė ekonomikos ministras V. Navickas, iš esmės lėmė „pats gyvenimas, pati veikiančio įstatymo taikymo praktika“[36]. Konkrečiai 1994 m. ABĮ 41 straipsnio 3 dalies nuostatas, anot V. Navicko, buvo būtina keisti „siekiant išvengti nevienareikšmio jų traktavimo“[37]. Tiesa, detaliau nebuvo patikslinta, kokių traktavimo problemų buvo siekiama išvengti atliekant atitinkamų nuostatų pakeitimą.

1.3. 2000 m. ABĮ reforma ir 2003 m. akcijų reglamentavimo pakeitimai

2000 m. ABĮ reforma bei pakeitimai akcijų reglamentavimo srityje. Nuo 1995 m. iki 2000 m. ABĮ nuostatos, reglamentuojančios akcijų apmokėjimą, visiškai per visą šį laikotarpį nė karto nesikeitė. Tačiau 2000 m. buvo išskirtinis ABĮ reformos metas, kuris lėmė 2000 m. liepos

[34] „Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo ir papildymo“ projektas“, 1995-10-05, Nr. 1843.
[35] Seimo dvidešimt šeštojo posėdžio stenograma Nr. 26, 1995-11-09. *Stenogramos*. 1995-01-01, Nr. 258.
[36] *Ibid.*
[37] *Ibid.*

13 d. priimtą naują Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymą[38] (toliau – 2000 m. ABĮ), įsigaliojusį 2001 m. liepos 1 d. ir galiojantį iki šios dienos.

Kaip matyti iš parengiamųjų dokumentų, 2000 m. ABĮ buvo pradėtas rengti dar 1998 m. pabaigoje[39]. Šio naujojo įstatymo rengimo prielaidos buvo Lietuvos pasirengimas narystei Europos Sąjungoje (Nacionalinė *acquis* priėmimo programa), todėl 2000 m. ABĮ buvo siekiama tobulinti ir modernizuoti Lietuvos įmonių teisę, suderinant ją su Europos Bendrijų įmonių teise bei išsprendžiant kai kurias įstatymo taikymo problemas[40].

Tarp daugybės pakeitimų, 2000 m. ABĮ taip pat nemažai keitėsi ir akcijų apmokėjimo reglamentavimas. Pastebėtina, kad 2000 m. ABĮ atsirado 10 straipsnis, kuris reglamentuoja steigiamos bendrovės akcijų pasirašymą ir apmokėjimą.

2000 m. ABĮ 10 straipsnio 3 dalis nustatė, kad „steigiamos bendrovės akcijos turi būti visiškai apmokėtos per steigimo sutartyje nustatytą laiką, kuris negali būti ilgesnis kaip 12 mėnesių nuo steigimo sutarties sudarymo dienos“. Lyginant šią nuostatą su 1994 m. ABĮ, matyti, kad ši nuostata atkeliavo būtent iš 1994 m. ABĮ 41 straipsnio 2 dalies.

2000 m. ABĮ 10 straipsnio 5 dalis nustatė, kad „steigiant bendrovę, pradiniai įnašai už pasirašytas akcijas mokami tik pinigais per steigimo sutartyje nustatytus terminus į kaupiamąją steigiamos bendrovės sąskaitą. Šioje sąskaitoje esančias lėšas bendrovė gali naudoti tik po jos įregistravimo. Kiekvieno steigėjo pradinis įnašas negali būti mažesnis kaip visų jo pasirašytų akcijų 1/4 nominalios vertės ir viso nominalios vertės perviršio suma, o visų iki steigiamojo susirinkimo surinktų pradinių įnašų suma turi būti ne mažesnė už šios įstatymo 2 straipsnyje nustatytą bendrovės minimalų įstatinį kapitalą“. Ši nuostata atkeliavo iš 1994 m. ABĮ 41 straipsnio 3 dalies, tačiau, lyginant ją su pastarąja nuostata, aiškiai matyti esminis pakeitimas – pradiniai įnašai už pasirašytas akcijas mokėtini **tik pinigais**. Taigi, galimybės apmokėti pradinius įnašus nepiniginiais (turtiniais) įnašais naujajame įstatyme nebelieka. Kaip nurodyta įstatymo projekto aiškinamajame rašte, galimybės bendrovės steigimo metu apmokėti už pasirašytas akcijas turtu buvo atsisakyta iš esmės dėl dviejų priežasčių: pirma, bendrovės steigimo metu dar nėra asmens, kuriam investuotojas galėtų perduoti už akcijas perduodamą turtą; antra, užsienio investuotojai taip pat neturi galimybės įvežti turto į Lietuvos Respubliką nesant juridinio asmens, kuriam šis turtas pagal muitinės taisyklės galėtų būti perduodamas, o neperdavus turto, akcijos yra laikomos neapmokėtomis, dėl ko bendrovė negalėtų būti registruojama[41].

2000 m. ABĮ 10 straipsnio 6 dalis nustatė, kad „jei steigėjas akcijas iš dalies apmoka nepiniginiu įnašu, turtas, kuriuo apmokama, ir jo vertė turi būti nurodyti bendrovės steigimo

[38] „Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas“, *Valstybės žinios* 64, 1914 (2000).
[39] Akcinių bendrovių įstatymo projekto aiškinamasis raštas. 2000-01-13, Nr. P-2300.
[40] Virginijus Bitė, *supra note*, 18: 161.
[41] Akcinių bendrovių įstatymo projekto aiškinamasis raštas, *supra note*, 38.

sutartyje. Nepiniginis įnašas iki bendrovės steigimo sutarties pasirašymo turi būti įvertintas turto vertintojo Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių turto vertinimą, nustatyta tvarka“. Ši nuostata atkeliavo iš 1994 m. ABĮ 41 straipsnio 4 dalies, tačiau joje vėlgi pastebimi akivaizdūs pokyčiai, susiję su asmeniu, vertinančiu nepiniginį įnašą už akcijas, t. y. nebelieka revizoriaus ir eksperto sąvokų, o atsiranda turto vertintojas, kuris turtą turi įvertinti turto vertinimą reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka. Be to, minėta 2000 m. ABĮ 10 straipsnio 6 dalimi papildomai įtvirtinamas reikalavimas, jog tokio turto vertė turi būti nurodyta bendrovės steigimo sutartyje.

2000 m. ABĮ 10 straipsnio 7 dalis dar išsamiau detalizavo nepiniginio (turtinio) įnašo už bendrovės akcijas įvertinimą, numatant, kad „turto vertintojai, vertinantys nepiniginius įnašus už akcijas turi parengti vertinimo ataskaitą, kurioje, be kitos informacijos, turi būti: 1) nurodytas asmuo, kurio turtas įvertintas; 2) kiekvieno iš įvertinto turto elementų aprašymas; 3) panaudotų vertinimo metodų aprašymas; 4) nurodyta įsigyjamų už nepiniginį įnašą akcijų nominali vertė; 5) išvada dėl nustatytos nepiniginio įnašo vertės atitikimo akcijų, išleidžiamų už jį, skaičiui ir emisijos kainai“. Taigi, lyginant šias nuostatas su 1994 m. ABĮ nuostatomis, pastebima, kad naujajame įstatyme detalizuojamas reikalavimas įvertinti nepiniginio įnašo už bendrovės akcijas įvertinimo formą bei tvarką.

2000 m. ABĮ 10 straipsnio 8 dalis nustatė ir privalomą nepiniginių įnašų už bendrovės akcijas įvertinimo išviešinimą, numatant, kad „turto vertintojų, vertinančių nepiniginius įnašus už steigiamos akcinės bendrovės akcijas, ataskaita turi būti atskleista įstatymų nustatyta tvarka“.

Be kita ko, 2000 m. ABĮ 10 straipsnio 4 dalis nustatė, kad „steigiamos bendrovės akcijų apmokėjimui taikomos šio įstatymo 48 straipsnio 1, 2, 7, 8 ir 9 dalys“.

Atitinkamai, 2000 m. ABĮ 48 straipsnio 1 dalis nustatė, kad „akcijų apmokėjimas yra jų emisijos kainos apmokėjimas pinigais arba padengimas nepiniginiais akcijas pasirašiusių asmenų įnašais. Nepiniginiais įnašais gali būti tik turtas, įskaitant ir turtines teises, kuris gali būti civilinės apyvartos objektu ir gali būti ekonomiškai įvertintas. Įnašais negali būti darbai ir paslaugos“. Lyginant šią nuostatą su 1994 m. ABĮ 41 straipsnio 1 dalimi, akivaizdžiai matyti, jog pakito nepiniginio įnašo apibrėžimas, įvardijant jį kaip turtą (taip pat ir turtines teises), kuris ne tik gali būti ekonomiškai įvertintas, bet ir kuris **gali būti civilinės apyvartos objektu**. Taigi 2000 m. ABĮ, lyginant su anksčiau galiojusiu 1994 m. ABĮ, yra atsisakoma nepiniginio įnašo apibrėžimo kaip nuosavybės teisės objekto.

2000 m. ABĮ 48 straipsnio 3 dalis išlaikė 1994 m. ABĮ 41 straipsnio 2 dalies nuostatą, kad „bendrovės išleistos akcijos turi būti visiškai apmokėtos per akcijų pasirašymo sutartyje nustatytą laiką, kuris negali būti ilgesnis kaip 12 mėnesių nuo sutarties sudarymo dienos. Akcijų pasirašymo sutartyje turi būti nurodyti akcijų apmokėjimo terminai, tarp jų ir pradinio įnašo“.

2000 m. ABĮ 48 straipsnio 4 dalis nustatė, kad „kiekvieno akcijas pasirašiusio asmens pradinis įnašas pinigais turi būti ne mažesnis kaip 1/4 jo pasirašytų akcijų nominalios vertės ir viso emisijos kainos nominalios vertės perviršio suma. Jeigu didinant įstatinį kapitalą pradiniai įnašai nemokami pinigais, visa akcijų kaina nepiniginiais įnašais turi būti padengta iš karto per pradinių įnašų mokėjimo terminą“. Lyginant su 2000 m. ABĮ 10 straipsnio 5 dalimi, pastebėtina, jog įstatinio kapitalo didinimo atveju pradiniai įnašai už išleidžiamas akcijas **gali** būti apmokami ir nepiniginiais įnašais, tačiau tokiu atveju, kaip buvo numatyta ir 1994 m. ABĮ 41 straipsnio 3 dalyje, visa akcijų kaina turi būti padengta iš karto.

2000 m. ABĮ 48 straipsnio 5 dalis nustatė, kad „jei didinant bendrovės įstatinį kapitalą akcijos visiškai ar iš dalies apmokamos nepiniginiu įnašu, turtas, kuriuo apmokama, jį perduodantis asmuo ir šio įnašo vertė turi būti nustatyta visuotinio akcininkų susirinkimo nutarime dėl įstatinio kapitalo didinimo“. 2000 m. ABĮ 48 straipsnio 6 dalis nustatė, kad „nepiniginis įnašas iki visuotinio akcininkų susirinkimo, kuriame numatyta didinti įstatinį kapitalą išleidžiant akcijas už šį įnašą, turi būti Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių turto vertinimą, nustatyta tvarka įvertintas turto vertintojo. Turto vertinimo ataskaitos reikalavimai nustatyti šio įstatymo 10 straipsnio 7 dalyje. Turto vertintojų, vertinančių nepiniginius įnašus už akcinės bendrovės akcijas, ataskaita turi būti atskleista įstatymų nustatyta tvarka“. Pastebėtina, jog įstatymo projekto aiškinamajame rašte buvo akcentuota tai, kad pasirašytos akcijos turėtų būti apmokamos ne bet kokiu, o bendrovės ūkinei veiklai vykdyti reikalingu turtu[42]. Be to, toks turtas turėtų būti iš anksto žinomas akcininkams prieš priimant nutarimą didinti bendrovės įstatinį kapitalą[43].

2000 m. ABĮ 48 straipsnio 7 dalis nustatė, kad „bendrovė negali atleisti akcijas pasirašiusio asmens nuo jo įsipareigojimų bendrovei apmokėti pasirašytas akcijas, išskyrus šio įstatymo 54 straipsnio 14 dalyje ir 76 straipsnio 5 dalyje numatytus atvejus“. Tokie atvejai yra (i) įstatinio kapitalo mažinimas, atleidžiant akcininką nuo dar neįmokėtų įnašų už pasirašytas akcijas dalies, kuri atitinka jiems išmokėtinas sumas, jei akcijos būtų visiškai apmokėtos (54 str. 14 d.) bei (ii) likvidavimo atveju akcijas pasirašę asmenys gali būti atleisti nuo dar neįmokėtų įnašų dalies, kurią jie atgautų skirstant likviduojamos bendrovės turtą, tačiau tik tokiu atveju, jei bendrovė gali patenkinti prisiimtus įsipareigojimus kreditoriams (76 str. 5 d.).

2000 m. ABĮ 48 straipsnio 8 dalyje atsiranda nauja nuostata, kad „akcijos laikomos apmokėtomis, kai jas pasirašęs asmuo įmoka paskutinį piniginį įnašą ir perduoda visą akcijų pasirašymo sutartyje numatytą turtą (paskutinę nepiniginio įnašo dalį) bendrovės nuosavybėn“.

---

42 Akcinių bendrovių įstatymo projekto aiškinamasis raštas, *supra note*, 38.
43 *Ibid*.

2000 m. ABĮ 48 straipsnio 9 dalis „paveldėjo“ 1994 m. ABĮ 41 straipsnio 5 dalies nuostatą, numatant, kad, „jeigu akcijas pasirašęs asmuo per nustatytą terminą neįmoka įnašų už pasirašytas akcijas, bendrovė turi teisę: 1) parduoti įsiskolinusio asmens pasirašytas akcijas. Jei akcijos parduotos už mažesnę kainą, nei asmuo pasirašęs akcijas, yra įsiskolinęs bendrovei, bendrovė turi teisę pareikalauti iš jo apmokėti skirtumą. Jeigu buvo gauta didesnė suma negu įsiskolinimas, skirtumas turi būti grąžintas įsiskolinusiam asmeniui. Akcijų pardavimo išlaidas turi padengti akcijų neapmokėjęs asmuo; 2) pareikalauti iš akcijas pasirašiusio asmens mokėti akcijų pasirašymo sutartyje numatytus delspinigius ir nesumokėtas sumas išieškoti teismine tvarka“. Vis dėlto, pastebėtina, kad šioje nuostatoje nebeliko minimalios 25 % dydžio delspinigių, kurių bendrovė turi teisę reikalauti iš akcijas neapmokėjusio akcininko, ribos, todėl ši nuostata suteikė galimybę akcijų pasirašymo sutartyje numatyti bet kokio dydžio delspinigius.

Akcijų apmokėjimą reglamentuojančių normų pakeitimai 2003 m. 2003 m. gruodžio 11 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo įstatymas[44], kuris įsigaliojo 2004 m. sausio 1 d. Šiuo įstatymu buvo atlikta keletas redakcinio pobūdžio pakeitimų, susijusių su akcijų apmokėjimo reglamentavimu, taip pat pasikeitė straipsnių, reglamentuojančių akcijų apmokėjimo klausimus, numeracija. Tačiau, lyginant su 2000 m. ABĮ, pastebėtinas vienas esminis pakeitimas naujos redakcijos įstatymo 45 straipsnio 3 dalyje, kuri įtvirtino nuostatą, jog nepiniginiais įnašais už bendrovės akcijas „negali būti išimtas iš civilinės apyvartos turtas“, t. y. atsisakoma kriterijaus bei reikalavimo, kad nepiniginiai įnašai galėtų būti ekonomiškai įvertinti. Vis dėlto, analizuojant lydimuosius įstatymo projekto dokumentus, nėra randama šio pakeitimo motyvų. Iš esmės visi šiame įstatyme įtvirtinti pakeitimai buvo motyvuojami poreikiu suderinti ABĮ nuostatas su CK nuostatomis, taip pat būtinybe patikslinti nuostatas, dėl kurių kyla praktinių taikymo problemų[45].

Taip pat minėtų įstatymu buvo įtraukta nauja nuostata, reglamentuojanti pareigos apmokėti akcijas nevykdymo pasekmes, numatant, jog „jeigu akcijas pasirašęs asmuo per akcijų pasirašymo sutartyje nustatytą terminą akcijų neapmoka, laikoma, kad akcijas įgijo pati bendrovė ir akcijų pasirašymo sutartis su tuo asmeniu negalioja, įnašai už pasirašytas akcijas negrąžinami. Ne vėliau kaip per 12 mėnesių nuo akcijų pasirašymo termino pabaigos bendrovė turi perleisti akcijas kitų asmenų nuosavybėn arba sumažinti įstatinį kapitalą anuliuodama akcijas“.

[44] „Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo įstatymas“, *Valstybės žinios* 123, 5574 (2003).
[45] Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. 2003-09-26, Nr. IXP-2878.

1.4. Vėlesni akcijų apmokėjimą reglamentuojančių ABĮ normų pokyčiai

Akcijų apmokėjimo reglamentavimo pakeitimai 2006 m. 2006 m. liepos 11 d. buvo priimtas ir 2006 m. liepos 27 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 2, 7, 8, 9, 12, 18, 20, 32, 34, 37, 45, 58 straipsnių, septintojo skirsnio pavadinimo, priedo pakeitimo ir papildymo bei 36 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas[46]. Šiuo įstatymu buvo pakeistos ABĮ 8 straipsnio 8 bei 9 dalys, panaikinant iki tol numatytą nepiniginių įnašų vertinimo terminą – „iki bendrovės steigimo sutarties ar steigimo akto pasirašymo“. Taip pat pakeista turto vertinimo ataskaitoje pateikiamos informacijos apimtis ABĮ 8 straipsnio 4 bei 5 punkte kartu su akcijų skaičiumi bei akcijos nominalia verte numatant ir akcijos priedą (akcijos nominalios vertės perviršį).

Minėtu įstatymu taip pat buvo pakeista ir ABĮ 45 straipsnio 5 dalis, numatant, kad nepiniginio įnašo, kuriuo iš dalies ar visiškai apmokamos akcijos didinant bendrovės įstatinį kapitalą, vertinimo ataskaita turi būti pateikiama ne likus 10 dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo, o tiesiog iki akcijų pasirašymo. Atitinkamai, buvo atsisakyta ir reikalavimo, jog nepiniginis įnašas būtų įvertintas nepriklausomo turto vertintojo iki visuotinio akcininkų susirinkimo, kuriame priimamas sprendimas padidinti įstatinį kapitalą išleidžiant akcijas už šį įnašą.

Akcijų apmokėjimo reglamentavimo pakeitimai 2007 m. 2007 m. sausio 12 d. buvo priimtas ir 2007 m. sausio 30 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 15, 45, 52, 53, 58, 59, 60 straipsnių pakeitimo ir 78 straipsnio 1 dalies pripažinimo netekusia galios įstatymas[47]. Šiuo įstatymu ABĮ 45 straipsnio 1 dalis buvo papildyta nauja nuostata, numatančia, kad „šio Įstatymo 52 straipsnio 5 dalyje nurodytu atveju išleistos naujos akcijos turi būti apmokamos pinigais“.

Minėto ABĮ 52 straipsnio 5 dalis numatė, kad „visuotiniam akcininkų susirinkimui priėmus sprendimą sumažinti įstatinį kapitalą vien tam, kad būtų panaikinti bendrovės balanse įrašyti nuostoliai, tame pačiame visuotiniame akcininkų susirinkime gali būti priimtas sprendimas **padidinti bendrovės įstatinį kapitalą papildomais įnašais, išleidžiant naujas akcijas**“.

Šiame kontekste reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad didinant bendrovės įstatinį kapitalą kitais nei ABĮ 52 straipsnio 5 dalyje numatytu atveju, naujai išleistas akcijas, vadovaujantis ABĮ 45 straipsnio 5 dalimi, galima apmokėti ir nepiniginiais įnašais.

---

46 „Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 2, 7, 8, 9, 12, 18, 20, 32, 34, 37, 45, 58 straipsnių, septintojo skirsnio pavadinimo, priedo pakeitimo ir papildymo bei 36 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas“, *Valstybės žinios* 82, 3252 (2006).

47 „Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 15, 45, 52, 53, 58, 59, 60 straipsnių pakeitimo ir 78 straipsnio 1 dalies pripažinimo netekusia galios įstatymas“, *Valstybės žinios* 12, 489 (2007).

Analizuojant lydinčiuosius dokumentus bei įstatymo priėmimo motyvus, pastebėtina, jog ABĮ 52 straipsnio 5 dalies atveju didinant bendrovės įstatinį kapitalą reikalaujama naujai išleistas akcijas apmokėti pinigais dėl to, jog tokio įstatinio kapitalo didinimo tikslas yra vienas – panaikinti bendrovės balanse esančius nuostolius[48].

Akcijų apmokėjimo reglamentavimo pakeitimai 2008 m. 2008 m. gegužės 15 d. buvo priimtas ir 2008 m. liepos 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 13, 15, 24, 34, 39, 44, 49, 51, 52, 53, 54, 56, 60 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 45(1) straipsniu įstatymas[49], kuriuo ABĮ buvo papildytas nauju 45_1 straipsniu, reglamentuojančiu akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu, bendrovei didinant įstatinį kapitalą, ypatumus.

Naujos redakcijos ABĮ 45_1 straipsnio 1 dalis nustatė, jog bendrovei didinant įstatinį kapitalą bei naujai išleistas akcijas apmokant nepiniginiu įnašu, šiam įnašui gali būti netaikomas turto vertinimo reikalavimas, jeigu tokį įnašą sudaro (1) perleidžiamieji vertybiniai popieriai arba pinigų rinkos priemonės, kuriomis yra prekiaujama vienoje ar keliose rinkose, kurios pagal Finansinių priemonių rinkų įstatymą laikomos reguliuojamomis ir veikia Lietuvos Respublikoje ar kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje, taip pat Europos ekonominei erdvei priklausančioje valstybėje, arba (2) nepiniginis įnašas, kurio vertę jau yra nustatęs nepriklausomas turto vertintojas ir jeigu nepiniginio įnašo vertinimas atliktas teisės aktų, reglamentuojančių turto vertinimą, nustatyta tvarka, o nepiniginio įnašo vertė nustatyta ne anksčiau kaip prieš 6 mėnesius iki apmokėjimo nepiniginiu įnašu dienos.

Diskrecijos teisė nuspręsti, ar taikyti turto vertinimo nepiniginiam įnašui reikalavimo išimtį, suteikiama bendrovės valdybai (jei valdyba nesudaroma – bendrovės vadovui) (ABĮ 45_1 str. 2 d.). Be kita ko, teisė reikalauti atitinkamo įnašo vertinimo suteikta taip pat ir bendrovės akcininkams, kurie visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimo dėl įstatinio kapitalo didinimo turi ne mažiau kaip 5 procentus bendrovės akcijų (ABĮ 45_1 str. 4 d.).

Naujojo 45_1 straipsnio 5 dalis taip pat nustatė, kad taikant nepiniginio įnašo įvertinimo reikalavimo išimtį, ne vėliau kaip per 10 dienų nuo apmokėjimo atitinkamu nepiniginiu įnašu dienos turi būti parengta pažyma, kurioje pateikiama ši informacija: 1) akcijų, apmokėtų nepiniginiu įnašu, skaičius, nominali vertė, kiekvieno iš įvertinto turto elementų aprašymas ir asmuo, kuris apmoka akcijas nepiniginiu įnašu (fizinio asmens vardas, pavardė, asmens kodas ir gyvenamoji vieta; juridinio asmens pavadinimas, teisinė forma, kodas ir buveinė); 2) nepiniginio įnašo vertė, vertės nustatymo šaltinis ir, kai akcijos visiškai ar iš dalies apmokamos nepiniginiu

[48] Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 15, 45, 52, 53, 58, 59, 60 straipsnių pakeitimo ir 78 straipsnio 1 dalies pripažinimo netekusia galios įstatymo projekto aiškinamasis raštas. 2006-11-16, Nr. XP-1839.

[49] „Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 13, 15, 24, 34, 39, 44, 49, 51, 52, 53, 54, 56, 60 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 45(1) straipsniu įstatymas“, *Valstybės žinios* 63, 2378 (2008).

įnašu, kurio vertė nustatyta šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytu būdu, vertės nustatymo metodas; 3) išvada, ar nustatyta nepiniginio įnašo vertė atitinka akcijų, numatomų išleisti už šį įnašą, skaičių pagal jų nominalių verčių ir akcijų priedų (akcijų nominalių verčių perviršio) sumą; 4) išvada, kad neiškilo išimtinių ar naujų svarbių aplinkybių, susijusių su pirminiu nepiniginio įnašo vertės nustatymu. Ši ataskaita turi būti pateikiama juridinių asmenų registro tvarkytojui kartu su kitais dokumentais, teikiamais keičiant bendrovės įstatus (ABĮ 45_1 str. 7 d.).

Šios ABĮ 45_1 straipsnio nuostatos buvo priimtos siekiant supaprastinti bendrovių kapitalo klausimų reglamentavimą, skatinti verslo efektyvumą ir konkurencingumą bei įgyvendinti 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2006/68/EB, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvos 77/91/EEB nuostatas, susijusias su ribotos atsakomybės akcinių bendrovių steigimu ir jų kapitalo palaikymu ir keitimu[50], kurioje valstybėms narėms suteikiama teisė nustatyti atvejus, kada nepiniginiai įnašai (turtas), kuriuo yra apmokamos bendrovės išduodamos akcijos, gali būti nevertinami[51].

Akcijų apmokėjimo reglamentavimo pakeitimai 2017 m. 2017 m. birželio 26 d. priimtas ir 2018 m. sausio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 2, 7, 8, 12, 14, 15, 18, 20, 28, 32, 34, 37, 38, 39, 40, 41, 41-1, 43, 44, 45, 45-1, 46, 47, 51, 52, 54, 57, 59 ir 67 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 40-1, 47-1, 47-2 ir 53-1 straipsniais įstatymas[52], kuriuo ABĮ 45 straipsnio 1 dalis buvo pakeista papildomai numatant, jog „šio įstatymo 47_1 straipsnyje ir Akcijų suteikimo taisyklėse nustatyta tvarka suteiktų akcijų, kai akcijos suteikiamos išleidžiant naują akcijų emisiją, apmokėjimo ypatumai nustatyti šio Įstatymo 47_2 straipsnyje".

Atitinkamai, minėtu įstatymu ABĮ buvo papildytas aukščiau paminėtais 47_1 bei 47_2 straipsniais.

Naujos redakcijos ABĮ 47_1 straipsnis pradėjo reglamentuoti akcijų suteikimo bendrovės, patronuojančios ar dukterinės bendrovės darbuotojams, stebėtojų tarybos ir (ar) valdybos nariams tvarką bei sąlygas. ABĮ 47_2 straipsnis pradėjo reglamentuoti minėtais atvejais suteikiamų akcijų, kai tokios akcijos suteikiamos išleidžiant nauja akcijų emisiją, apmokėjimo tvarką bei ypatumus.

Vadovaujantis naujojo ABĮ 47_2 straipsnio 1 bei 2 dalimis, bendrovės akcijos darbuotojams, valdymo bei priežiūros organų nariams gali būti suteikiamos neatlygintinai arba iš

---

[50] 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/68/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvos 77/91/EEB nuostatas, susijusias su ribotos atsakomybės akcinių bendrovių steigimu ir jų kapitalo palaikymu ir keitimu. [2006] OJ L 264.

[51] Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 13, 15, 20, 24, 28, 34, 38, 39, 44, 49, 51, 52, 53, 54, 56, 59 ir 60 straipsnių pakeitimo ir papildymo, papildymo 45(1) ir 57(1) straipsniais ir Įstatymo priedo papildymo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. 2007-12-19, Nr. XP-2785.

[52] „Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 2, 7, 8, 12, 14, 15, 18, 20, 28, 32, 34, 37, 38, 39, 40, 41, 41-1, 43, 44, 45, 45-1, 46, 47, 51, 52, 54, 57, 59 ir 67 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 40-1, 47-1, 47-2 ir 53-1 straipsniais įstatymas", *TAR*, 12059 (2017).

dalies atlygintinai. Priklausomai nuo to, kokiu būdu nusprendžiama suteikti akcijas, keičiasi ir tokių akcijų apmokėjimo būdai.

Jeigu bendrovė nusprendžia akcijas suteikti neatlygintinai, tokios akcijos yra apmokamos bendrovės lėšomis iš bendrovės rezervo akcijoms suteikti (ABĮ 47^2 str. 1 d.). Be to, tokiu atveju netaikomi ABĮ 45 straipsnio 4, 8, 10, 11 ir 12 dalyse įtvirtinti reikalavimai, susiję su pradinių įnašų minimaliu dydžiu, apmokėjimo terminu, piniginių ir (ar) nepiniginių įnašų perdavimu bei akcijų neapmokėjimo pasekmėmis (ABĮ 47^2 str. 5 d.).

Kuomet bendrovės akcijos yra suteikiamos iš dalies atlygintinai, atitinkamą dalį darbuotojas, valdymo ar priežiūros organo narys gali sumokėti tiek pinigais, tiek nepiniginiais įnašais, o taip pat ir bendrovės lėšomis iš bendrovės rezervo akcijoms suteikti (ABĮ 47^2 str. 2 d.). Be kita ko, vadovaujantis ABĮ 47^2 straipsnio 6 dalimi, akcijas suteikiant iš dalies atlygintinai, ABĮ 45 straipsnio 9 dalyje įtvirtintas įsipareigojimas nepiniginiu įnašu apmokant akcijų emisijos kainą perduoti visą nepiniginį įnašą bendrovei per pradinių įnašų mokėjimo terminą yra taikomas akcijų emisijos kainos daliai (sumai), kurią turi apmokėti akcijas įsigyjantis asmuo. Be to, vadovaujantis ABĮ 47^2 straipsnio 7 dalimi, suteikiant akcijas iš dalies atlygintinai, akcijas įgyjančiam asmeniui „[ABĮ] 45 straipsnio 4 dalyje nustatytas reikalavimas dėl pradinio įnašo pinigais dydžio netaikomas, o akcijas pasirašiusio asmens pradinis įnašas pinigais turi būti ne mažesnis kaip 1/4 visos jo už pasirašytas akcijas mokamos emisijos kainos dalies (sumos)“.

ABĮ 47^2 straipsnio 3 dalis taip pat nustatė maksimalų terminą akcijų apmokėjimui bendrovės lėšomis – 5 darbo dienos nuo akcijų pasirašymo sutarties sudarymo dienos. Šis terminas taikomas tiek tuo atveju, kai akcijos yra suteikiamos neatlygintinai, taip pat ir kai akcijos yra suteikiamos iš dalies atlygintinai.

Šios nuostatos ABĮ atsirado dėl to, kad įstatymų leidėjas, rengdamas šiuos konkrečius ABĮ pakeitimus, buvo iškėlęs tikslą sukurti teisinį reglamentavimą ir prielaidas, leidžiančias bendrovėms suteikti akcijų bendrovės, patronuojančios ir (ar) dukterinės bendrovės darbuotojams, valdymo bei priežiūros organų nariams[53].

Šiame kontekste taip pat pažymėtina, kad Europos Sąjungos teisės aktuose nėra vieningo reglamentavimo darbuotojų skatinimo priemonių srityje, todėl akcijų suteikimo darbuotojams reglamentavimo atveju Europos Sąjungos valstybėse narėse vyrauja įvairi praktika. Lietuva, rengdama šias nuostatas, daugiausiai dėmesio skyrė Latvijos, Čekijos, Vokietijos, Prancūzijos,

[53] Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 2, 7, 8, 12, 14, 15, 18, 20, 28, 32, 34, 37, 38, 39, 40, 41, 41^1, 43, 44, 45, 45^1, 46, 47, 51, 52, 54, 57, 59 ir 67 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 40^1, 47^1, 47^2 ir 53^1 straipsniais įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.74, 1.102 ir 4.58 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojo įstatymo Nr. XII-791 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektų aiškinamasis raštas. 2017-03-10, Nr. XIIIP-417.

Vengrijos, Lenkijos, Slovakijos bei Jungtinės Karalystės teisės aktuose numatytų galimybių darbuotojams suteikti akcijų analizei[54].

Apibendrinant tai, kas buvo išdėstyta aukščiau, galima gana lengvai padaryti išvadą, jog akcijų apmokėjimo reglamentavimo Lietuvoje kūrimui nebuvo skiriamas itin didelis dėmesys, taip pat nebuvo analizuojamas ABĮ egzistuojančio reglamentavimo poveikis verslo aplinkai atliekant ABĮ pakeitimus, susijusius su akcijų apmokėjimą reglamentuojančiomis nuostatomis. Šią aplinkybę patvirtina lydinčiųjų įstatymo projektų dokumentų analizė, parodanti, jog iš esmės Lietuvos įstatymų leidėjai formaliai perkėlė Europos Sąjungos teisės aktų nuostatas į ABĮ, įskaitant ir nuostatas, susijusias su akcijų apmokėjimo reglamentavimu. Puikus to įrodymas yra ir Antrosios direktyvos įgyvendinimas ir perkėlimas į ABĮ – Antroji direktyva buvo taikoma *atvirojo tipo akcinėms bendrovėms, tačiau Lietuvos įstatymų leidėjai be išsamesnių analizių ir argumentų perkėlė Antrosios direktyvos nuostatas ir pritaikė jas taip pat ir uždarojo tipo akcinėms bendrovėms (uždarosioms akcinėms bendrovėms). Visos šios aplinkybės ir argumentai pagrindžia poziciją, kad Lietuvos teisinėje sistemoje akcijų apmokėjimą reguliuojančioms normoms nebuvo skiriama daug dėmesio ir pastangų.*

[54] *Ibid.*

2. DABARTINIS AKCIJŲ APMOKĖJIMO REGLAMENTAVIMAS LIETUVOJE BEI PASIRINKTOSE UŽSIENIO VALSTYBĖSE

Akcijų apmokėjimas yra itin svarbus institutas bendrovės gyvavimui, kadangi akcijų neapmokėjimas turi ir aiškiai įstatymu apibrėžtas pasekmes – neapmokėtas akcijas bendrovė turi arba perleisti kitų asmenų nuosavybėn, arba sumažinti įstatinį kapitalą anuliuodama atitinkamas akcijas (ABĮ 45 str. 12 d.). Pažymėtina ir tai, kad, pavyzdžiui, steigiamos bendrovės atveju akcijų neapmokėjimas gali nulemti ir tolesnį bendrovės (ne)egzistavimą, jeigu steigiamos bendrovės akcijas pasirašę asmenys neapmokėdami akcijų tuo pačiu nesuformuoja ir ABĮ 2 straipsnyje numatyto bendrovės minimalaus įstatinio kapitalo. Be kita ko, vadovaujantis ABĮ 48 straipsnio 1 dalimi, nevisiškai apmokėtų bendrovės akcijų įsigijimas gali lemti ir jų negaliojimą, kas, savaime suprantama, atimtų ir jų savininkų turtines bei neturtines teises. Taip pat, jeigu bendrovė, esant situacijai, kuomet neapmokamos visos jos išleistos akcijos, nusprendžia mažinti įstatinį kapitalą, pirmiausia, ji turi anuliuoti akcijas, kurias yra įgijusi pati ar jos dukterinės bendrovės, o tai lemia likusių akcijų nominalios vertės ar akcijų skaičiaus visiems akcininkams sumažinimą proporcingai jiems nuosavybės teise priklausančių akcijų. Atitinkamai, autoriaus nuomone, labai svarbu įvertinti akcijų apmokėjimo instituto svarbą bendrovės veikimui, tuo pačiu ir akcijų apmokėjimo būdus, formas bei ypatumus, kurių nustatymas gali būti kartu ir prevencinė priemonė, apsauganti nuo akcijų neapmokėjimo pasekmių.

ABĮ 45 straipsnio 1 dalis numato, kad „akcijos gali būti apmokamos pinigais ir (ar) akcijas apmokančiam asmeniui nuosavybės teise priklausančiais nepiniginiais įnašais“.

Nepiniginių įnašų sąvoką apibrėžia ABĮ 45 straipsnio 3 dalis, kuri nustato, kad „nepiniginiais įnašais gali būti turtas, įskaitant turtines teises“. Be kita ko, ABĮ 45 straipsnio 3 dalis numato objektus, kurie negali būti nepiniginiais įnašais, naudojamais akcijų apmokėjimui, t. y. (i) išimtas iš civilinės apyvartos turtas bei (ii) darbai ir paslaugos.

Taigi, ABĮ 45 straipsnio 1 ir 3 dalių analizė leidžia daryti išvadą, kad akcijų apmokėjimas Lietuvoje gali būti vykdomas iš esmės dviem būdais: pinigais ir (ar) turtu (įskaitant turtines teises), kuris nėra išimtas iš civilinės apyvartos ir kuris nėra darbai ir paslaugos.

Kadangi ABĮ nuostatos, reglamentuojančios akcijų apmokėjimą, buvo rengiamos vadovaujantis Antrosios direktyvos nuostatomis, labai svarbu atsižvelgti ir į tai, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje[55] dar 1992 m. buvo konstatuota, kad Antrosios direktyvos nuostatos dėl akcijų apmokėjimo įtvirtino dichotomiją tarp apmokėjimo pinigais ir apmokėjimo

[55] Europos Sąjungos Teisingumo Teismo byla *Meilicke v ADV/ORGA* Nr. C-83/91 [1992] ECR I-4871.

nepiniginiu įnašu ir tokiu būdu sukūrė sistemą, kuomet bet koks įnašas privalo patekti arba po viena, arba po kita kategorija[56].

Taigi, atsižvelgiant į aukščiau išdėstytas aplinkybes, galima daryti išvadą, kad akcijų apmokėjimas yra galimas tik dviem būdais (pinigais arba nepiniginiu įnašu), todėl konkrečiais atvejais gali skirtis tik šių dviejų būdų formos ir, savaime suprantama, tam tikri ypatumai, būdingi vienai ar kitai akcijų apmokėjimo pinigais ar nepiniginiu įnašu formai.

Todėl toliau šiame darbe tikslinga pamėginti identifikuoti atskiras akcijų apmokėjimo pinigais ir nepiniginiu įnašu formas, kurios yra galimos atsižvelgiant į Lietuvoje esamą teisinį reguliavimą, be kita ko, skiriant dėmesio ir užsienio valstybių teisiniam reguliavimui akcijų apmokėjimo srityje.

2.1. Akcijų apmokėjimas pinigais Lietuvoje bei užsienio valstybėse

Akcijų apmokėjimo pinigais būdas Lietuvoje iš pirmo žvilgsnio atrodo pakankamai aiškus ir nesukeliantis išskirtinių teisinių problemų. Analizuojant ABĮ 45 straipsnio, reglamentuojančio akcijų apmokėjimą, nuostatas, matyti, kad akcijų apmokėjimo pinigais būdas yra tam tikra prasme netgi prioritetinis, kadangi ABĮ 8 straipsnio 5 dalis bei 45 straipsnio 4 dalis numato, jog kiekvieno asmens pradiniai įnašai už pasirašytas akcijas, kurie negali būti mažesni kaip 1/4 visų asmens pasirašytų akcijų nominalios vertės ir visų pasirašytų akcijų nominalios vertės perviršio suma, privalo būti atliekami pinigais. Be kita ko, vadovaujantis ABĮ 8 straipsnio 6 dalimi, pradinių įnašų suma negali būti mažesnė už ABĮ 2 straipsnyje nustatytą bendrovės minimalų įstatinį kapitalą, todėl galima teigti, kad, pavyzdžiui, steigiamos bendrovės minimalus įstatinis kapitalas gali būti apmokamas tik pinigais. Tokiu atveju, jeigu steigiamos bendrovės išleidžiamų akcijų emisijos kaina yra lygi ABĮ 2 straipsnyje nustatytam bendrovės minimaliam įstatiniam kapitalui, akcijų apmokėjimas nepiniginiais įnašais netgi nėra galimas.

ABĮ 45 straipsnio 1 dalis, referuodama į ABĮ 52 straipsnio 5 dalį, nustato ir kitą atvejį, kuomet akcijų apmokėjimas privalo būti vykdomas pinigais, t. y. tuo atveju, kuomet visuotinis akcininkų susirinkimas priima sprendimą sumažinti įstatinį kapitalą bendrovės balanse įrašytiems nuostoliams panaikinti ir tame pačiame susirinkime priima sprendimą padidinti bendrovės įstatinį kapitalą papildomais įnašais, išleidžiant naujas akcijas. Kaip buvo minėta anksčiau šiame darbe, šiuo atveju reikalaujama apmokėti naujai išleidžiamas akcijas pinigais, kadangi tokių akcininkų sprendimų vienintelis tikslas yra bendrovės balanse įrašytų nuostolių panaikinimas (žr. šio darbo **Error! Reference source not found.** dalį).

[56] Generalinio advokato Tesauro 1992 m. balandžio 8 d. išvada byloje *Meilicke v ADV/ORGA*.

Vis dėlto, analizuojant akcijų apmokėjimo pinigais būdą, itin svarbu atkreipti dėmesį į pačią „pinigų“ sąvoką, kuri yra pateikta CK 1.100 straipsnyje. Minėtame straipsnyje įtvirtinta, kad „pinigai, kaip civilinių teisių objektai, - tai Lietuvos banko išleidžiami banknotai, monetos ir lėšos sąskaitose, kitų valstybių išleidžiami banko bilietai, valstybės iždo bilietai, monetos ir lėšos sąskaitose, esantys teisėtą atsiskaitymo priemonė“. Be kita ko, šioje nuostatoje taip pat įtvirtinta ir grynųjų bei negrynųjų pinigų klasifikacija[57]. Taigi, akivaizdu, jog, nors atsiskaitymas pinigais iš pirmo žvilgsnio atrodo elementariausias akcijų apmokėjimo būdas, visgi šios rūšies atsiskaitymas yra galimas įvairiomis formomis.

Šioje vietoje taip pat aktualios ir CK 6.929 straipsnio nuostatos, reglamentuojančios atsiskaitymą grynaisiais ir negrynaisiais pinigais. CK 6.929 straipsnio 1 dalis numato, kad „atsiskaitymai dalyvaujant fiziniams asmenims, kurie nesiverčia ūkine komercine veikla, gali būti atliekami grynaisiais pinigais, neribojant sumos, arba negrynaisiais pinigais“. Tuo tarpu to paties straipsnio 2 dalis numato, kad „atsiskaitymai tarp juridinių asmenų, taip pat atsiskaitymai dalyvaujant fiziniams asmenims, užsiimantiems ūkine komercine veikla, vykdomi negrynaisiais pinigais, o įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka – ir grynaisiais pinigais“. Pažymėtina, kad CK 6.929 straipsnio 3 dalis detalizuoja atsiskaitymo negrynaisiais pinigais tvarką, numatydama, jog toks atsiskaitymas yra „atliekamas per bankus, kuriuose yra atidarytos atitinkamos sąskaitos, jeigu ko kita nenustatyta įstatyme arba ko neriboja naudojamos atsiskaitymų formos“.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ABĮ 8 straipsnio 4 dalis nustato, kad „pradiniai įnašai už pasirašytas akcijas per steigimo sutartyje ar steigimo akte nustatytą terminą mokami į steigiamos bendrovės kaupiamąją sąskaitą“. Ši nuostata leidžia daryti išvadą, kad bent jau pradiniai įnašai už steigiamos bendrovės pasirašytas akcijas, yra apmokami negrynaisiais pinigais, kadangi įnašų mokėjimas yra atliekamas į banke esančią bendrovės kaupiamąją sąskaitą, o vadovaujantis aukščiau minėta CK 6.929 straipsnio 3 dalimi, toks mokėjimas laikytinas atsiskaitymu negrynaisiais pinigais, išskyrus atvejus, kuomet akcijas apmokantis asmuo grynuosius pinigus įneša banke tiesiai į kaupiamąją bendrovės sąskaitą. Tiesa, svarbu pažymėti tai, kad kai kuriose ankstesnėse ABĮ redakcijose minėtos dabartinės redakcijos ABĮ 8 straipsnio 4 dalies nuostatos nebuvo, todėl piniginiai įnašai už akcijas būdavo atliekami ir grynaisiais pinigais įnešant juos į bendrovės kasą, dėl ko vėliau neretai kildavo ginčai dėl akcijų apmokėjimo, kuomet akcininkai, už bendrovės akcijas apmokėję grynaisiais pinigais juos įnešdami į bendrovės kasą, neišlaikydavo tai patvirtinančių ir įrodančių kasos kvitų ar kitų dokumentų[58], tačiau dabar sumokant piniginius

[57] Valentinas Mikelėnas ir kt., *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos* (Vilnius: Justitia, 2001), 218.
[58] Žr., pvz., Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. lapkričio 28 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 2A-1154/2013.

įnašus už steigiamos bendrovės akcijas į kaupiamąją sąskaitą, pakanka pateikti išrašą iš kaupiamosios bendrovės sąskaitos, patvirtinantį, jog bendrovės kapitalas yra suformuotas.

Analizuojant akcijų apmokėjimą negrynaisiais pinigais taip pat pastebėtina, kad CK 6.930 straipsnio 1 dalis nustato nebaigtinį sąrašą skirtingų atsiskaitymų negrynaisiais pinigais priemonių, numatydama, jog atsiskaitymai negrynaisiais pinigais gali būti atliekami naudojant mokėjimo pavedimus, akredityvus, čekius, vekselius, inkaso ir kitas įstatymų nustatytas atsiskaitymų priemones. Tai leidžia daryti išvadą, kad atsiskaitymas negrynaisiais pinigais gali būti vykdomas ne tik mokėjimo pavedimais, tačiau šių priemonių – akredityvų, čekių, vekselių bei inkaso – pritaikomumą akcijų apmokėjimui visgi reikėtų analizuoti išsamiau:

2.1.1. Akredityvas ir inkaso, kaip akcijų apmokėjimo pinigais formos

CK 6.935 straipsnio 1 dalis numato, kad „atsiskaitant akredityvais, bankas, atidaręs akredityvą ir veikiantis mokėtojo prašymu bei nurodymu arba savo vardu (bankas emitentas), įsipareigoja sumokėti pinigus lėšų gavėjui <...> arba įgalioja kitą banką (vykdantįjį banką) sumokėti pinigus lėšų gavėjui <...>, jeigu pateikti dokumentai atitinka akredityvo sąlygas“.

Ši nuostata aiškiai atskleidžia, jog atsiskaitymuose akredityvais dalyvauja trys subjektai: (i) mokėtojas; (ii) lėšų gavėjas ir (iii) bankas. Lėšų gavėjas šiuo atveju būtų bendrovė, o mokėtojas – asmuo, pasirašęs bendrovės išleistas akcijas ir privalantis jas apmokėti. Problema šioje situacijoje būtų naujai steigiamos bendrovės atveju, kadangi, vadovaujantis CK 2.63 straipsnio 1 dalimi, „juridinis asmuo laikomas įsteigtu nuo jo įregistravimo juridinių asmenų registre“. Analogiška nuostata taip pat įtvirtinta ir ABĮ 11 straipsnio 1 dalyje. Būtent dėl šios priežasties ABĮ 8 straipsnio 4 dalyje yra numatoma specifinė – kaupiamoji – steigiamos bendrovės banko sąskaita, kuri įprastai vėliau, t. y. įsteigus (užregistravus) bendrovę, yra performinama į įprastą bendrovės banko sąskaitą.

Be to, kaip matyti iš aukščiau nurodytos CK 6.935 straipsnio 1 dalies nuostatos, bankas lėšų gavėjui mokėjimą atlieka tik tuo atveju, kai lėšų gavėjas pateikia akredityvo sąlygas atitinkančius dokumentus. Teisės doktrinoje taip pat nurodoma, kad šalys, norėdamos taikyti atsiskaitymo akredityvais būdą, turi tai nurodyti sudaromoje sutartyje (pvz., pirkimo-pardavimo)[59], kas reikštų, kad šis atsiskaitymo būdas tarp akcininko ir bendrovės turėtų būti numatytas akcijų pasirašymo sutartyje, tačiau kyla klausimas kokioje sutartyje turėtų būti išreikšta

[59] Kęstutis Laurinavičius, „Atsiskaitymai“, iš *Civilinė teisė. Prievolių teisė*, Autorių kolektyvas (Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004), 564.

valia atsiskaityti akredityvais akcininkams priėmus sprendimą padidinti bendrovės kapitalą išleidžiant naujas akcijas.

Svarbu pažymėti ir tai, kad atsiskaitymo akredityvais būdas yra taikomas dažniausiai tuomet, kai sutarties šalys vienas kitos gerai nepažįsta ir pasitikėjimas kitos šalies mokumu yra itin rizikingas, todėl šis atsiskaitymo būdas yra itin paplitęs vykdant tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutartis[60].

Atitinkamai, atsižvelgiant į minėtas aplinkybės, akivaizdu, kad akredityvo, kaip atsiskaitymo būdo, taikymas apskirtai yra nelogiškas akcijų apmokėjimo kontekste, kadangi, visų pirma, neaišku, kokius dokumentus bendrovė turėtų pateikti bankui akcijų apmokėjimo atveju ir kodėl apskritai bendrovė turėtų tuo rūpintis, kai ABĮ 14 straipsnio 2 dalis numato būtent akcininkui pareigą apmokėti bendrovės išleidžiamas ir atitinkamo akcininko pasirašytas akcijas emisijos kaina; antra, kodėl akcininką ir bendrovę turėtų sieti nepasitikėjimas vienas kitu.

Visi šie klausimai akivaizdžiai parodo, jog ši akcijų apmokėjimo pinigais forma, pirma, vadovaujantis teisės aktų nuostatomis nėra galima, bei, antra, šios formos prigimtis ir esmė nėra tinkama bendrovės akcijų apmokėjimui.

Panaši situacija susidaro ir vertinant inkaso, kaip akcijų apmokėjimo pinigais formą. Vadovaujantis CK 6.942 straipsnio 1 dalimi, inkaso reiškia operacijas, atliekamas banko su dokumentais pagal kliento pavedimą turint tikslą gauti apmokėjimą ir (arba) apmokėjimo akceptą arba išduoti dokumentus (gavus apmokėjimą ir (arba) apmokėjimo akceptą arba kitomis sąlygomis). Kitaip tariant, bankas siekia gauti mokėjimą savo klientui ir šiam atsiskaitymo būdui būdinga tai, kad lėšų gavėjas pateikia bankui pavedimą gauti pinigų sumą iš mokėtojo arba gauti sutikimą sumokėti atitinkamą pinigų sumą (mokėjimo akceptą), tačiau tuo pačiu lėšų gavėjas, pateikdamas pavedimą, pateikia bankui ir dokumentus (pvz., prekių važtaraštį), kurių pagrindu turi būti atliekamas mokėjimas[61].

Taigi, atsiskaitymų inkaso tvarka ir sąlygos akivaizdžiai kelia tokius pačius klausimus dėl šio atsiskaitymo būdo akcijų apmokėjimo atveju, kaip ir atsiskaitymų akredityvais atveju. Tai lemia, kad inkaso savo esme taip pat nėra tinkama bei galima akcijų apmokėjimo pinigais forma.

2.1.2. Čekiai ir vekseliai, kaip akcijų apmokėjimo pinigais forma

[60] *Ibid*, 565.
[61] *Ibid*, 567.

Lietuvos Respublikos čekių įstatymo[62] 2 straipsnio 1 dalis apibrėžia čekį kaip mokėjimo dokumentą, kuriuo jį išrašęs asmuo įsako bankui be sąlygų išmokėti čekyje įrašytą pinigų sumą čekyje nurodytam arba jį pateikusiam asmeniui.

Lietuvos Respublikos įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymo[63] 2 straipsnio 1 dalis apibrėžia vekselį kaip vertybinį popierių, kuriuo jį išrašęs asmuo be sąlygų įsipareigoja tiesiogiai ar netiesiogiai sumokėti tam tikrą pinigų sumą vekselyje nurodytam asmeniui pats arba įsako tai padaryti kitam. Toje pačioje nuostatoje nurodyta, kad vekselis gali būti įsakomasis arba paprastasis. Įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymo 2 straipsnio 3 dalis nurodo, kad įsakomasis vekselis yra „vekselis, kurio davėjas įsako kitam asmeniui, kad šis vekselyje įrašytą sumą sumokėtų jame nurodytam asmeniui“, o 2 straipsnio 4 dalis nurodo, kad paprastasis vekselis yra „vekselis, kurio davėjas be sąlygų įsipareigoja vekselio turėtojui sumokėti vekselyje įrašytą sumą“.

Įdomu tai, kad Įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatyme vekselis yra apibrėžiamas kaip vertybinis popierius, tačiau vekselis, kaip ir, beje, čekis, yra įtraukiami į vertybinių popierių kategoriją ir CK 1.101 straipsnio 3 dalyje. CK 1.101 straipsnio 6 dalis čekius ir vekselius taip pat klasifikuoja kaip piniginius vertybinius popierius.

Taigi, kyla tam tikras neapibrėžtumas vertinant vekselius ir čekius ABĮ nuostatų, reglamentuojančių akcijų apmokėjimą, kontekste. ABĮ 45 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata, kad „akcijos gali būti apmokamos **pinigais** ir (ar) akcijas apmokančiam asmeniui nuosavybės teise priklausančiais **nepiniginiais įnašais**“. Tuo tarpu ABĮ 45 straipsnio 3 dalis numato, kad „nepiniginiais įnašais gali būti **turtas, įskaitant ir turtines teises**“. Šių nuostatų analizė, be abejo, veda prie išvados, jog vertybiniai popieriai patenka į „turto“ kategoriją, kadangi, vadovaujantis CK 1.101 straipsniu, tai yra atskira nuo pinigų turto rūšis. Kita vertus, patys „pinigai“ taip pat yra turto rūšis[64], taigi kyla klausimas, ką konkrečiai įstatymo leidėjas turėjo minty atskirdamas ABĮ nuostatose, reglamentuojančiose akcijų apmokėjimą, pinigus nuo turto, t. y. kas kartu su pinigais „iškrenta“ iš „turto“ kategorijos.

Autoriaus manymu, šioje vietoje gali pagelbėti ir užsienio valstybių teisės aktuose įtvirtintos nuostatos, reglamentuojančios akcijų apmokėjimo pinigais būdą bei formas. Konkrečiai Jungtinės Karalystės 2006 m. Bendrovių įstatymo[65] 583 straipsnis apibrėžia apmokėjimo pinigais sąvoką ir nurodo galimas tokio apmokėjimo būdo formas. Konkrečiai, minėto įstatymo 583 straipsnio 3 dalies b punktas nurodo, kad „apmokėjimas pinigais“ reiškia bendrovės gautą čekį, dėl kurio apmokėjimo bendrovės valdymo organas abejoti neturi jokio pagrindo, o 583 straipsnio

---

62 „Lietuvos Respublikos čekių įstatymas“, *Valstybės žinios* 30, 852 (1999).
63 „Lietuvos Respublikos įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymas“, *Valstybės žinios* 30, 851 (1999).
64 Asta Jakutytė-Sungailienė, „Turto samprata Lietuvos civilinėje teisėje“, iš *Socialinių mokslų studijos 3(3)* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009), 218.
65 „Companies Act 2006”, UK Public General Acts, žiūrėta 2019 m. lapkričio 10 d., http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/part/17

3 dalies d punktas numato, kad „apmokėjimas pinigais“ taip pat reiškia įsipareigojimą sumokėti bendrovei ateityje (kas iš esmės atitiktų paprastojo vekselio panaudojimą Lietuvoje).

Pabrėžtina, kad šios Jungtinės Karalystės 2006 m. Bendrovių įstatymo nuostatos yra taikytinos ir atvirojo tipo akcinėms bendrovėms (angl. *public companies*), kas leidžia daryti prielaidą, jog šios nuostatos yra suderintos su Europos Sąjungos teisės aktais, įskaitant ir Antrąją direktyvą, juolab atsižvelgiant į faktą, kad britų teisininkai itin intensyviai darbavosi prie pastarosios direktyvos ir darė jai reikšmingą įtaką jos rengimo metu[66].

Šiame kontekste vertinant Lietuvoje esamą reguliavimą, reikėtų atkreipti dėmesį, jog čekiai ir vekseliai visgi yra specifiniai vertybiniai popieriai, t. y. jie yra apibūdinami ir klasifikuojami kaip piniginiai ir neinvesticiniai vertybiniai popieriai[67], taigi jie nėra lygiaverčiai vertybiniai popieriai, pavyzdžiui, akcijoms ar obligacijoms. Be to, jeigu čekius ir vekselius ABĮ 45 straipsnio 1 bei 3 dalių kontekste laikytume nepiniginiais įnašais (turtu), jiems būtų taikomas reikalavimas, kad būtų įvertinti nepriklausomo turto vertintojo teisės aktų, reglamentuojančių turto vertinimą, nustatyta tvarka (ABĮ 8 str. 8 d., 45 str. 5 d.). Tai tam tikra prasme sukurtų kazusą, kadangi iš esmės būtų vertinama konkrečios pinigų sumos (pvz., 1000 eurų) vertė. Kita vertus, turto vertintojui vertinant čekius ir vekselius, galėtų būti atsižvelgiama ir į realią galimybę gauti atitinkamą sumą, nurodytą čekyje ar vekselyje, kadangi, pavyzdžiui, turint nemokios bendrovės išduotą vekselį, tikimybė gauti atitinkamame vekselyje nurodytą sumą būtų itin maža.

Taigi, įvertinus aukščiau išdėstytus argumentus, darytina išvadą, kad teoriniu aspektu čekiai bei vekseliai yra galima akcijų apmokėjimo pinigais forma, tačiau praktikoje matyti, kad ABĮ nuostatos, reglamentuojančios akcijų apmokėjimo būdus, t. y. apmokėjimą pinigais ir nepiniginiais įnašais (turtu, įskaitant turtines teises), gali sukelti tam tikrų neaiškumų dėl šių būdų apimties formų prasme (ypač kai čekiai ir (ar) vekseliai yra išduoti trečiųjų asmenų, kas yra vertinama šio darbo 2.2.2.3 dalyje).

Atitinkamai, sprendžiant šį neaiškumą, galėtų būti inicijuojami ABĮ nuostatų pakeitimai, kurie, kaip, pavyzdžiui, minėtas Jungtinės Karalystės 2006 m. Bendrovių įstatymas, išsamiau apibrėžtų, kas yra laikoma pinigais akcijų apmokėjimo reglamentuojančių nuostatų kontekste.

Kita vertus, pareigą apmokėti akcijas turinčio asmens išduotų čekių bei vekselių naudojimas nebūtų logiškas ir akcijų neapmokėjimo pasekmių kontekste. Vadovaujantis ABĮ 45 straipsnio 10 dalimi, akcijos laikomos apmokėtomis tik tuomet, kai jas pasirašęs asmuo atlieka paskutinį piniginį įnašą arba perduoda visą akcijų pasirašymo sutartyje nurodytą nepiniginį įnašą bendrovės nuosavybėn. Atitinkamai, vadovaujantis minėta nuostata ir atsižvelgiant į vekselio esmę, akivaizdu, kad įsipareigojimas ateityje sumokėti konkrečią sumą už akcijas išduodant

66 Vanessa Edwards, *supra note*, 9: 78.
67 Valentinas Mikelėnas ir kt., *supra note*, 55: 215.

vekselį nesukurs jokių teisinių pasekmių, nes bet kokiu atveju akcijos bus laikomos apmokėtomis tik tuomet, kai ta suma, kurią asmuo įsipareigojo sumokėti pagal vekselį, bus įmokėta bendrovei. Panaši situacija susidaro ir čekio atveju – pats čekio išdavimas taip pat nereikštų akcijų apmokėjimo, kol čekis nebūtų išgrynintas, pavyzdžiui, bendrovės vadovo. Be to, pažymėtina ir tai, kad priešingai nei Jungtinėj Karalystėj, Lietuvoje čekiai nėra populiarus atsiskaitymo metodas, todėl įstatymo keitimas, autoriaus manymu, šioje konkrečioje situacijoje nebūtų racionalus.

2.1.3. Įskaitymas, kaip akcijų apmokėjimo pinigais forma

Analizuojant Jungtinės Karalystės 2006 m. Bendrovių įstatymą akcijų apmokėjimo pinigais kontekste, atkreiptinas dėmesys, kad šio įstatymo 583 straipsnio 3 dalies c punktas kaip vieną iš „apmokėjimo pinigais“ formą numato bendrovės atleidimą nuo prievolės apmokėti tam tikrą pinigų sumą.

Lietuvos teisinėje sistemoje šis teisinis instrumentas galėtų būti identifikuojamas kaip prievolės pabaiga įskaitymu (CK 6.130 str.), kuomet akcijas pasirašęs asmuo, iš vienos pusės, turi pareigą apmokėti pasirašytas akcijas taip įnešdamas atitinkamą įnašą į bendrovės kapitalą, o bendrovė, iš kitos pusės, turi pareigą apmokėti kitais pagrindais atsiradusią skolą bendrovės akcijas pasirašiusiam asmeniui.

Nagrinėjant įskaitymą, kaip akcijų apmokėjimo pinigais formą, pirmiausia kyla klausimas, ar įskaitymas apskritai gali būti laikomas akcijų apmokėjimu pinigais, o ne nepiniginiu įnašu. Labai svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad ABĮ nuostatose priešpriešinių reikalavimų įskaitymas nėra minimas ir, juo labiau, nėra apibrėžiamas kaip akcijų apmokėjimo pinigais forma. Tačiau vadovaujantis CK nuostatomis reikalavimo teisė yra prievolinė teisė (CK 6.1 str.), o prievolinės teisės yra viena iš turtinių teisių rūšių (CK 1.112 str. 1 d.). Atitinkamai, atsižvelgiant į ABĮ 45 straipsnio 3 dalį, numatančią, kad turtinės teisės gali būti nepiniginiais įnašais, susidaro pirminė išvada, jog įskaitymo atlikimas teoriniu požiūriu reikštų nepiniginį įnašą už bendrovės akcijas. Kita vertus, klausimas, ar priešpriešinių prievolių įskaitymas gali būti laikomas piniginiu įnašu už bendrovės akcijas, dar 1992 m. buvo nagrinėtas Europos Sąjungos Teisingumo Teismo – byloje *Meilicke v ADV/ORGA*. Šioje byloje generalinis advokatas Tesauro itin išsamiai analizavo įskaitymą, kaip akcijų apmokėjimo būdą, piniginių ir nepiniginių įnašų už bendrovės akcijas kontekste bei konstatavo, kad tuo atveju, kai kreditorius turi piniginį reikalavimą bendrovei, kurios akcijas yra pasirašęs, įskaitymas laikytinas būtent piniginiu įnašu Antrosios direktyvos kontekste. Įdomu tai, kad net ir esant suformuotai tokiai praktikai, kai kurios Europos Sąjungos valstybės narės, pavyzdžiui, Italija, visgi įskaitymą laiko nepiniginiu įnašu už bendrovės akcijas, tačiau

nurodo, kad kuomet akcininkas turi reikalavimą bendrovei, tokiam įskaitymui nėra taikomi vertinimo reikalavimai, kaip kad kitų formų nepiniginiams įnašams[68].

Vis dėlto, svarbu paanalizuoti įskaitymo, kaip akcijų apmokėjimo pinigais formos, reglamentavimo ypatumus ir Lietuvoje.

CK 6.130 straipsnio 1 dalis numato, kad „prievolė baigiasi, kai įskaitomas priešpriešinis vienarūšis reikalavimas, kurio terminas suėjęs arba kurio terminas nenurodytas ar apibūdintas pagal pareikalavimo momentą“. Minėta nuostata, be kita ko, nustato sąlygas, kurioms esant gali būti atliktas įskaitymas: pirma, abi šalis sieja abipusės teisės ir pareigos (kitaip tariant, kiekviena šalis yra ir kreditorius, ir skolininkas); antra, šalių reikalavimai yra vienarūšiai (pažymėtina, kad „vienarūšiškumo“ reikalavimas sietinas ne su prievolės rūšimi, bet su prievolės objektu – pavyzdžiui, abu reikalavimai turi būti piniginiai[69]); trečia, vienas reikalavimas visiškai arba iš dalies padengia kitą (tuo atveju, kuomet reikalavimai yra ne vienodo dydžio, galimas tik dalinis įskaitymas); ketvirta, abu reikalavimai yra galiojantys; penkta, abu reikalavimai yra vykdytini; šešta, šalių reikalavimai yra priešpriešiniai; bei, septinta, abu reikalavimai yra galiojantys ir apibrėžti[70].

CK 6.134 straipsnio 1 dalis taip pat nustato reikalavimus, kuriuos yra draudžiama įskaityti, t. y.:

1) reikalavimus, kurie ginčijami teisme;
2) reikalavimus, atsiradusius iš sutarties dėl turto perleidimo su sąlyga išlaikyti iki gyvos galvos;
3) reikalavimus, kurių įvykdymas susijęs su konkretaus kreditoriaus asmeniu;
4) dėl sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo atsiradusius reikalavimus atlyginti žalą;
5) reikalavimus valstybei;
6) kai prievolės dalykas yra turtas, į kurį negalima nukreipti išieškojimo;
7) įstatymų numatytus kitokius reikalavimus.

Kaip matyti iš CK 6.134 straipsnio 1 dalies 7 punkto, šiame straipsnyje nustatytas įskaitymo draudimų sąrašas nėra baigtinis – draudžiamus įskaityti reikalavimus gali nustatyti ir

---

68 „Contributions in kind“, Thomson Reuters Practical Law, žiūrėta 2019 m. lapkričio 11 d., https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/4-107-0523?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true

69 Žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. gegužės 8 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-699/2002.

70 Dangutė Ambrasienė, „Prievolių pabaiga“, iš *Civilinė teisė. Prievolių teisė* (Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004), 95; Valentinas Mikelėnas ir kt., *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas* (Vilnius: Justitia, 2003), 172-173; taip pat žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 11 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-624/2006, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 21 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-593/2007, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 1 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-18/2010 ir kt.

kiti įstatymai. Dėl šios priežasties svarbu atsižvelgti ir į tai, ar ABĮ nuostatos reglamentuoja įskaitymą. Tačiau ABĮ nuostatų analizė parodo, jog ABĮ nėra įtvirtinta jokių nuostatų, užsimenančių apie priešpriešinių reikalavimų įskaitymą.

Atitinkamai, įvertinus teisės aktų nuostatas, darytina išvadą, jog įskaitymas kaip akcijų apmokėjimo būdas teoriniu požiūriu yra galimas. Tokio atvejo pavyzdys galėtų būti, pavyzdžiui, kuomet bendrovės akcininkas ABĮ 15 straipsnio 1 dalies 5 punkto pagrindu paskolina bendrovei lėšų, o po to yra didinamas bendrovės kapitalas bei visas ar dalį naujai išleidžiamų akcijų pasirašo bendrovei lėšų paskolinęs akcininkas. Tokiu atveju tarsi atsiranda priešpriešinės piniginės prievolės – bendrovė turi akcininkui mokėtinų sumų pagal paskolos sutartį, akcininkas turi bendrovei mokėtinų sumų pagal akcijų pasirašymo sutartį.

Teismų praktikos analizė taip pat parodo, kad Lietuvoje akcijų apmokėjimas įskaitymu, kaip viena iš akcijų apmokėjimo pinigais forma, yra ne tik galima, tačiau ir gana plačiai taikoma forma ir įvardijama kaip kreditorinio įsiskolinimo kapitalizavimo būdas[71].

Taigi, įvertinus Lietuvos teisinį reguliavimą aukščiau išdėstytų aplinkybių kontekste, darytina išvada, jog įskaitymas Lietuvoje yra galimas kaip akcijų apmokėjimo piniginiu įnašu forma ir netgi yra itin dažnai taikomas verslo praktikoje.

2.2. Akcijų apmokėjimas nepiniginiais įnašais Lietuvoje bei užsienio valstybėse

Kaip galima pastebėti iš šio darbo 2.1 poskyryje pateiktos akcijų apmokėjimo pinigais būdo analizės, iš pirmo žvilgsnio gana paprastas būdas vis dėlto gali turėti skirtingas formas ir kiekvienai iš jų būdingus skirtingus ypatumus. Svarbu pabrėžti, kad, autoriaus nuomone, akcijų apmokėjimo nepiniginiai įnašais būdas yra dar sudėtingesnis ir labiau neapibrėžtas, todėl šiame poskyryje, visų pirma, bus aptariami bendrieji ypatumai, susiję su šiuo akcijų apmokėjimo būdu, taip pat analizuojama ABĮ 45 straipsnio 3 dalyje pateikta turto, kaip nepiniginio įnašo, sąvoka bei analizuojami Lietuvoje ir užsienyje taikomos akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu formos.

2.2.1. Bendrieji ypatumai, susiję su akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu būdu Lietuvos reglamentavime

Analizuojant bei lyginant akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu būdą su akcijų apmokėjimo pinigais būdu išryškėja vienas esminių ypatumų, jog nepiniginį įnašą turi įvertinti

[71] Žr., pvz., Vilniaus apygardos teismo 2016 m. vasario 5 d. sprendimą civilinėje byloje Nr. 2-1822-392/2016; Vilniaus apygardos teismo 2009 m. vasario 17 d. sprendimą civilinėje byloje Nr. 2-1810-262/2009.

nepriklausomas turto vertintojas teisės aktų, reglamentuojančių turto vertinimą, nustatyta tvarka (ABĮ 8 str. 8 d., 45 str. 5 d.).

Vadovaujantis ABĮ 8 straipsnio 10 dalimi, steigiamos bendrovės atveju juridinių asmenų registro tvarkytojui kartu su bendrovei įregistruoti įstatymų nustatytais dokumentais turi būti pateikta turto vertinimo ataskaitoje, kurioje, be kita ko, turi būti nurodyti: (1) duomenys apie asmenį, kurio turtas įvertintas, nurodyti ABĮ 7 straipsnio 2_1 dalyje; (2) įvertintų turto elementų aprašymas; (3) panaudotų vertinimo metodų aprašymas; (4) už nepiniginį įnašą įsigyjamų akcijų skaičius, akcijos nominali vertė ir akcijos priedas; bei (5) išvada, ar nepiniginio įnašo vertė atitinka už jį išleidžiamų akcijų skaičių pagal jų nominalių verčių ir akcijų priedų sumą. Ši ataskaita taip pat turi būti pateikta ir steigiamos bendrovės steigėjams (ABĮ 8 str. 9 d.).

Bendrovės įstatinio kapitalo didinimo atveju tokia pati turto vertinimo ataskaita turi būti pateikiama bendrovei iki akcijų pasirašymo bei juridinių asmenų registro tvarkytojui kartu su kitais dėl įstatinio kapitalo padidinimo pakeistiems bendrovės įstatams įregistruoti įstatymų nustatytais dokumentais (ABĮ 45 str. 5 d.). Be kita ko, skirtingai, nei bendrovės steigimo atveju, bendrovės įstatinio kapitalo didinimo atveju visą pasirašytų akcijų emisijos kainą apmokant nepiniginiu įnašu, šis įnašas turi būti perduotas iš karto per pradinių įnašų mokėjimo terminą (ABĮ 8 str. 2 d., 8 str. 7 d. bei 45 str. 9 d.).

Įdomu tai, kad analizuojant ABĮ nuostatas, pastebima, jog nepiniginių įnašų – turto – vertinimo tvarka, išskyrus aukščiau paminėtus turto vertinimo ataskaitos formos ir privalomos informacijos joje reikalavimus, nėra reglamentuojama ABĮ. Vadinasi, būtina atkreipti dėmesį į kitus teisės aktus, reglamentuojančius turto (nepiniginių įnašų už bendrovės akcijas) vertinimą, t. y. Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymą[72] (toliau – „TVVPĮ“); Turto ir verslo vertinimo metodiką, patvirtintą Lietuvos Respublikos finansų ministro 2012 m. balandžio 27 d. įsakymu Nr. 1K-159 „Dėl Turto ir verslo vertinimo metodikos patvirtinimo“[73]; taip pat teismų praktikoje akcentuojamus tarptautinius apskaitos standartus[74].

Kaip galima pastebėti iš teisės doktrinos, nepiniginių įnašų vertinimo reikalavimas, be abejo, įgyvendina ir iš Antrosios direktyvos atkeliavusią nuostatą, draudžiančią išleisti akcijas žemesne nei jų nominali vertė kaina[75], kuri yra įtvirtinta ABĮ 45 straipsnio 2 dalyje.

Pažymėtina, kad ABĮ nuostatos numato išskirtinius atvejus, kada ABĮ 45 straipsnio 5 dalyje nustatyti nepiniginio įnašo, kuriuo apmokamos pasirašytos akcijos bendrovės įstatinio

---

72 „Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas“, *Valstybės žinios* 52, 1672 (1999).

73 „Lietuvos Respublikos finansų ministro įsakymas „Dėl Turto ir verslo vertinimo metodikos patvirtinimo““, *Valstybės žinios* 50, 2502 (2012).

74 Žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. gruodžio 15 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-858-2843-11.

75 Kenneth Kaoma Mwenda ir Sandson Schubert Silomba, *Legal Aspects of Share Watering: A Comparative Study* (Chicago: Stellenbosch Law Review 11(2), 2000), 185.

kapitalo didinimo atveju, įvertinimo reikalavimų gali būti nesilaikoma. Šios nuostatos buvo priimtos įgyvendinant 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2006/68/EB, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvos 77/91/EEB nuostatas, susijusias su ribotos atsakomybės akcinių bendrovių steigimu ir jų kapitalo palaikymu ir keitimu, bei išdėstytos ABĮ 45[1] dalyje.

Kaip buvo minėta jau 0 šio darbo dalyje, turto vertinimo reikalavimas nėra taikomas, kai nepiniginis įnašas už bendrovės akcijas yra (1) perleidžiamieji vertybiniai popieriai arba pinigų rinkos priemonės, jeigu tokiais perleidžiamaisiais vertybiniais popieriais arba pinigų rinkos priemonėmis yra prekiaujama vienoje ar keliose rinkose, kurios pagal Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymą[76] yra laikomos reguliuojamomis ir veikia Lietuvos Respublikoje ar kitose Europos Sąjungos valstybėje narėje, taip pat Europos ekonominei erdvei priklausančioje valstybėje (tokių perleidžiamųjų vertybinių popierių arba pinigų rinkos priemonių verte yra laikoma jų vidutinė svertinė rinkos kaina per 6 mėnesius iki apmokėjimo šiais vertybiniais popieriais arba pinigų rinkos priemonėmis, kaip nepiniginiais įnašais už bendrovės išleidžiamas akcijas, dienos); bei (2) nepiniginiai įnašai, išskyrus aukščiau nurodyti perleidžiamieji vertybiniai popieriai ar pinigų rinkos priemonės, kurio vertė jau buvo nustatyta nepriklausomo turto vertintojo teisės aktų, reglamentuojančių turto vertinimą, nustatyta tvarka ir ne anksčiau kaip prieš 6 mėnesius iki akcijų apmokėjimo tokiu nepiniginiu įnašu dienos.

Vis dėlto, pabrėžtina, kad, vadovaujantis ABĮ 45[1] straipsnio 2 ir 3 dalies nuostatomis, diskrecijos teisė pasinaudoti aukščiau aptarta ABĮ 45[1] straipsnio 1 dalyje numatyta išimtimi priklauso bendrovės valdybai (o jeigu tokia bendrovėje nėra sudaryta, - bendrovės vadovui), tačiau bendrovės valdybos (vadovo) iniciatyva ABĮ 45[1] straipsnio 1 dalies 1 bei 2 punktuose numatytas turtas gali būti vertinamas nepriklausomo turto vertintojo teisės aktų, reglamentuojančių turto vertinimą, nustatyta tvarka bei pagal ABĮ 8 straipsnio 8 dalyje nustatytus reikalavimus parengiama turto vertinimo ataskaita, jeigu (1) atitinkami perleidžiamieji vertybiniai popieriai arba pinigų rinkos priemonių vertei nustatyti įtakos turėjo išimtinės aplinkybės, kurios iki apmokėjimo nepiniginiu įnašu dienos ir apmokėjimo nepiniginiu įnašu dieną labai pakeistų tokio nepiniginio įnašo vertę (įskaitant atvejus, kai perleidžiamieji vertybiniai popieriai arba pinigų rinkos priemonės tampa nelikvidūs), arba jei (2) atsiranda naujos svarbios aplinkybės, kurios iki akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu dienos ir apmokėjimo nepiniginiu įnašu dieną labai pakeistų nepiniginio įnašo vertę (taikytina kitiems nepiniginiams įnašams, nurodytiems ABĮ 45[1] straipsnio 1 dalies 2 punkte, t. y. ne perleidžiamiesiems vertybiniams popieriams ir (ar) pinigų rinkos priemonėms). Jeigu šiais aptariamais atvejais valdyba neatlieka nepiniginio įnašo vertinimo, vienas ar daugiau akcininkų, kuriems visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimo dėl įstatinio

[76] "Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymas", *Valstybės žinios* 17, 627 (2007).

kapitalo didinimo dieną iš viso priklauso ne mažiau kaip 5 procentai bendrovės akcijų, gali reikalauti atitinkamo nepiniginio įnašo įvertinimo (ABĮ 45_1 str. 4 d.).

Jeigu bendrovė didindama įstatinį kapitalą pasinaudoja ABĮ 45_1 straipsnio 1 dalyje numatyta išimtimi, turto vertinimo ataskaitą pakeičia pažyma, kuri turi būti parengiama ne vėliau kaip per 10 dienų nuo apmokėjimo nepiniginiu įnašu dienos ir kurioje privalomai turi būti pateikta ši informacija: (1) akcijų, apmokėtų nepiniginiu įnašu, skaičius, nominali vertė, kiekvieno iš įvertinto turto elementų aprašymas ir duomenys apie asmenį, kuris apmoka akcijas nepiniginiu įnašu, nurodyti ABĮ 7 straipsnio 2_1 dalyje; (2) nepiniginio įnašo vertė, vertės nustatymo šaltinis ir, kai akcijos apmokamos kitu nei perleidžiamieji vertybiniai popieriai ar pinigų rinkos priemonės nepiniginiu įnašu – šių įnašų vertės nustatymo metodas; (3) išvada, ar nustatyta nepiniginio įnašo vertė atitinka akcijų, numatomų išleisti už šį įnašą, skaičių pagal jų nominalių verčių ir akcijų priedų sumą; bei (4) išvada, kad neiškilo išimtinių ar naujų svarbių aplinkybių, susijusių su pirminiu nepiniginio įnašo vertės nustatymu.

Be kita ko, ABĮ 45_1 straipsnio 1 dalyje nurodyti nepiniginiai įnašai, kaip ir tais atvejais, kai bendrovei didinant įstatinį kapitalą akcijos apmokamos kitokiais nei minėtoje nuostatoje nurodytais nepiniginiais įnašais, turi būti perduoti bendrovei per pradinių įnašų mokėjimo terminą (ABĮ 45_1 str. 6 d.), o ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo apmokėjimo dienos atitinkamo įnašo pažyma, nurodyta ABĮ 45_1 straipsnio 5 dalyje, arba turto vertinimo ataskaita, nurodyta ABĮ 45_1 straipsnio 1 dalies 2 punkte, 3 ir 4 dalyse, turi būti pateikta juridinių asmenų registro tvarkytojui.

Vis dėlto, iš aukščiau pateikiamų aplinkybių matyti, kad tik labai maža dalis nepiniginių įnašų formų gali išvengti turto vertinimo reikalavimo ir tik esant įstatyme numatytoms aplinkybėms, todėl dauguma nepiniginio įnašo formų visgi turi būti vertinamos nepriklausomo turto vertintojo, kas, autoriaus nuomone, itin apsunkina bendrovės kapitalo formavimą nepiniginiais įnašais.

2.2.2. Nepiniginio įnašo, arba turto, įskaitant ir turtines teises, samprata Lietuvos teisiniame reguliavime

Grįžtant prie kitų nepiniginių įnašų vienetų, kurie nėra numatyti ABĮ 45_1 straipsnio 1 dalies 1 bei 2 punktuose, svarbu atkreipti dėmesį, kad ABĮ 45 straipsnio 3 dalis nustato, jog nepiniginiais įnašais gali būti turtas (įskaitant ir turtines teises), kuris nėra išimtas iš civilinės apyvartos bei nėra darbai ir paslaugos.

Reikėtų atkreipti dėmesį ir į Antrosios direktyvos nuostatas, nurodančias, jog nepiniginį įnašą gali sudaryti tik toks turtas, kurį galima ekonomiškai įvertinti, išskyrus įsipareigojimas atlikti

darbą ar suteikti paslaugas. Tačiau teisės doktrinoje pabrėžiama, jog visgi sprendimas, ar konkretus turtas gali būti ekonomiškai įvertinamas, priklauso nuo nacionalinės teisės normų[77].

Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad ABĮ nepateikia turto sąvokos, todėl kyla klausimas, ar įmanoma nustatyti baigtinį sąrašą turtinių objektų, kurie gali būti laikomi nepiniginiais įnašais akcijų apmokėjimui. Nagrinėjant užsienio valstybių pavyzdžius, taip pat galima pamatyti, kad užsienio valstybių teisės aktuose, reglamentuojančiose bendrovių akcijų apmokėjimo klausimus, taip pat neretai susiduriama su neapibrėžtumu nepiniginio įnašo kontekste. Pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės 2006 m. Bendrovių įstatymo 1163 straipsnio 1 dalis apibrėžia nepiniginį įnašą kaip turtą ar turtines teises; Vokietijos akcinių bendrovių įstatymo[78] (vok. *Aktiengesetz*) 27 straipsnio 2 dalis nepiniginius įnašus apibrėžia kaip turtą, kuriam gali būti priskirta ekonominė vertė; Estijos komercinio kodekso[79] 142 straipsnio 1 dalis nepiniginius įnašus apibrėžia kaip bet kokį objektą, kuris gali būti įvertintas pinigine prasme ir gali būti perleidžiamas. Žvelgiant už Europos Sąjungos ribų, pavyzdžiui, į Turkijos teisinį reguliavimą, galima atkreipti dėmesį, kad Turkijos komercinio kodekso[80] 127 straipsnis detaliau išskiria turto, galinčio būti įnašu į bendrovės kapitalą, rūšis (grynieji pinigai, gautinos sumos, vertybiniai popieriai ir komercinių bendrovių akcijos; intelektinės nuosavybės teisės; kilnojamas ir nekilnojamasis turtas; uzufrukto teisės į kilnojamus ir nekilnojamuosius daiktus; asmeninės pastangos; komercinė reputacija; komercinės kompanijos ir kt.), tačiau taip pat numato ir nuostatą „bet kokį kitą turtą, kuris gali būti perleidžiamas ir įvertinamas“.

Taigi, akivaizdu, kad kitose užsienio valstybėse, kaip ir Lietuvoje, taip pat yra būdingas baigtinio sąrašo, įtvirtinančio galimas nepiniginio įnašo už akcijas formas, nebuvimas.

Pastebėtina, kad bendros turto sąvokos Lietuvoje nepateikia ir CK – šiame teisės akte yra kalbama arba apie atskiras turto rūšis (CK 1.97, 3.84 str.), arba turto sąvoka vartojama kaip termino „daiktas“ sinonimas (CK 4.76 str., 4.88 str. 1 d.)[81].

Turto sąvoka yra apibrėžiama kai kuriuose kituose įstatymuose: TVVPĮ 2 straipsnio 9 dalis apibrėžia turtą kaip materialias, nematerialias ir finansines vertybes, kurios gali būti rinkos sandorių objektais; Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo[82] 2 straipsnio 22 dalis turtą apibrėžia kaip daiktus, pinigus, vertybinius popierius, kitas finansines priemones, kitą turtą bei turtines teises, intelektinės veiklos rezultatus, informaciją,

---

77 Dirk Van Gerven, *Capital Directives in Europe: The Rules on Incorporation and Capital of Limited Liability Companies* (Cambridge: Cambridge University Press, 2014), 14.

78 „German Stock Corporation Act (*Aktiengesetz*)“, Norton Rose Fulbright, žiūrėta 2019 m. lapkričio 11 d., https://www.nortonrosefulbright.com/-/media/files/nrf/nrfweb/imported/german-stock-corporation-act.pdf

79 „Commercial Code“, Riigi Teataja, žiūrėta 2019 m. lapkričio 11 d., https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/501042019010/consolide/current

80 Turkish Commercial Code No. 6012, published in the Official Gazette, dated February 14, 2011.

81 Valentinas Mikelėnas ir kt., *supra note*, 55: 215.

82 „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas“, *TAR*, 12068 (2017).

veiksmus ir veiksmų rezultatus, kitas turtines ir neturtines vertybes, taip pat bet kokį kitą fizinį arba ne fizinį, kilnojamąjį arba nekilnojamąjį, materialų arba nematerialų turtą ir bet kokios formos, įskaitant elektroninę ar skaitmeninę, teisinius dokumentus arba priemones, įrodančias nuosavybės teisę į šį turtą arba su juos susijusias teises; Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo[83] 2 straipsnio 17 dalis turtą apibrėžia kaip materialiąsias, nematerialiąsias ir finansines vertybes, kurias valdo ir naudoja ir (arba) kuriomis disponuoja ūkio subjektas ir kurias naudojant tikimasi gauti ekonominės naudos; Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo[84] 2 straipsnio 8 dalis turtą apibrėžia kaip materialias, nematerialias ir finansines vertybes; Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo[85] 2 straipsnio 28 dalis turtą apibrėžia kaip kilnojamuosius ir nekilnojamuosius daiktus, finansines priemones bei kitą nematerialų turtą. Beje, iki 2013 m. liepos 12 d. galiojusiose Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo redakcijose turtas buvo apibrėžiamas kaip „kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai, vertybiniai popieriai ir išvestinės finansinės priemonės, kitas nematerialus turtas“ ir būtent šis apibrėžimas teisės doktrinoje buvo akcentuojamas kaip geriausiai atskleidžiantis turto prasmę[86].

Pažymėtina ir tai, kad teisės doktrinos atstovai teigia, jog šiuolaikinėje civilinėje teisėje vyrauja turto samprata plačiąja prasme, kuria remiantis, turtu laikomi beveik visi civilinių teisių objektai, turintys objektyviąją vertę ir civilinio apyvartumo savybę[87]. Kitaip tariant, tai reiškia, kad iš esmės bet kas, kas turi ekonominę vertę gali turėtų būti laikoma civilinių teisių objektu, nes tai gali tapti tiek apyvartos, tiek šią apyvartą aptarnaujančių sandorių objektu[88].

Atkreiptinas dėmesys, kad su turto sąvokos apimties ir apibrėžimo problema, ypač ir ABĮ nuostatų, reglamentuojančių akcijų apmokėjimą, kontekste, buvo susidurta jau ir anksčiau šiame darbe - 2.1 skyriuje nagrinėjant akcijų apmokėjimo pinigais būdą bei, atitinkamai, galimas šio būdo formas ir ypatumus.

Kaip minėta jau ir aukščiau, akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu būdui, o tiksliau – atitinkamo nepiniginio įnašo vertinimui, yra aktualios TVVPĮ nuostatos. Šio įstatymo svarbą akcijų apmokėjimo nepiniginiais įnašais būdui akcentuoja ir teismų praktika[89]. Tačiau šio įstatymo 2 straipsnio 9 dalis turtą apibrėžia taip pat labai abstrakčiai – kaip materialias, nematerialias ir

---

83 „Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas“, *Valstybės žinios* 99, 3515 (2001).
84 „Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas“, *Valstybės žinios* 54, 1492 (1998).
85 „Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas“, *Valstybės žinios* 73, 3085 (2002).
86 Egidijus Baranauskas ir kt., *Civilinė teisė. Bendroji dalis* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007), 42-43.
87 Asta Jakutytė-Sungailienė, *supra note*, 62: 225; Vytautas Pakalniškis, „Daiktai civilinių teisių objektų sistemoje“, iš *Jurisprudencija. 71* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005), 76.
88 Egidijus Baranauskas ir kt., *op. cit.*, 42; Valentinas Mikelėnas ir kt., *supra note*, 55: 213-214.
89 Žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. gegužės 9 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-944-442/2018.

finansines vertybes, kurios gali būti rinkos sandorių objektais. Vadovaujantis teisės doktrina, galima teigti, kad ši nuostata apibrėžia turtą per atskiras turto rūšis, tačiau ne per atskirus turto vienetus[90]. Kita vertus, CK 1.97 straipsnio 1 dalis turtą, kaip civilinių teisių objektą, taip pat apibūdina kaip materialų ir kaip nematerialų, įtvirtindama, jog „civilinių teisių objektai yra daiktai, pinigai ir vertybiniai popieriai, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veiksmų rezultatai, taip pat kitos turtinės ir neturtinės vertybės“[91].

Turto klasifikacijos Turto ir verslo vertinimo metodikos ir TVVPĮ kontekste taip pat analizuojamos ir ekonomikos mokslo atstovų darbuose, pabrėžiant, kad Turto ir verslo vertinimo metodikoje turto klasifikacija pasireiškia turto išskyrimu į materialų (materialus turtas tuo pačiu dar yra skirstomas į kilnojamąjį ir nekilnojamąjį) ir nematerialų turtą, o TVVPĮ pateikiama tokia turto klasifikacija: (1) materialūs daiktai, nematerialios ir finansinės vertybes, kurios gali būti civilinių teisių objektu; (2) nekilnojamasis turtas; (3) kilnojamasis turtas; (4) verslas[92] (plačiau apie verslą, kaip nepiniginio įnašo už bendrovės akcijas formą, žiūrėti šio darbo 2.2.2.4 dalyje).

Taip pat reikėtų pažymėti, kad TVVPĮ 6 straipsnio 1 dalis nustato, kad „turto arba verslo vertinimas atliekamas Tarptautiniuose vertinimo standartuose ir Europos vertinimo standartuose nustatytais turto ir verslo vertinimo metodais šiuose standartuose nustatytais vertinimo atvejais“. Taigi, akivaizdu, kad nepinginio įnašo, kaip vieno iš būdų apmokėti akcijas, kontekste svarbu atsižvelgti ir į atitinkamus Tarptautinius vertinimo standartus bei Europos vertinimo standartus, kadangi, atsižvelgiant į ABĮ įtvirtintą reikalavimą įvertinti nepiniginį įnašą už bendrovės akcijas, galima daryti aiškią prielaidą, kad nepiniginis įnašas visgi turi turėti ekonominę vertę bendrovei, atsispindinčią bendrovės finansinėse ataskaitose.

Svarbu taip pat atsižvelgti ir į ABĮ 45 straipsnio 1 dalies nuostatą, numatančią, kad akcijos gali būti apmokamos akcijas apmokančias asmeniui **nuosavybės teise priklausančiais** nepiniginiais įnašais. CK 4.38 straipsnis numato, kad nuosavybės teisės objektu gali būti **daiktai ir kitas turtas**. Vadovaujantis CK 4.1 straipsnio nuostata, numatančia, kad „daiktais laikomi iš gamtos pasisavinti arba gamybos procese sukurti materialaus pasaulio dalykai“, kuri tuo pačiu apibrėžia ir materialaus turto sąvoką[93], galima daryti išvadą, jog CK 4.38 straipsnyje numatyta „kito turto“ sąvoka apima būtent nematerialų turtą, kuris apibrėžiamas kaip turtas, išreikštas teisiniuose dokumentuose bei intelektinės veiklos produktuose[94]. Lietuvos Aukščiausias Teismas taip pat yra pažymėjęs, kad aiškinant sąvoką „kitas turtas“, pasitelktinas CK 1.97 straipsnis,

[90] Asta Jakutytė-Sungailienė, *supra note*, 62: 225.
[91] Egidijus Baranauskas ir kt., *supra note*, 86: 43.
[92] Albinas Marčinskas, Birutė Galinienė, “Lietuvos turtas: jo vertė ir vertintojai”, iš *Ekonomika (54)* (Vilnius: Vilniaus universitetas, 2001), 37-43.
[93] Egidijus Baranauskas, *supra note*, 86: 43; Asta Jakutytė-Sungailienė, *supra note*, 62: 218.
[94] *Ibid*.

kuriame kaip civilinių teisių objektai pripažįstami ne tik daiktai, bet ir vertybiniai popieriai, pinigai, turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai ir pan.[95]

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat yra ne kartą konstatavęs, kad teisine prasme turtu yra laikomi tie civilinių teisių (nuosavybės) objektai, kurie turi vienokią ar kitokia **ekonominę ar objektyvią vertę ir civilinio apyvartumo savybę**, t. y. tokį objektą jo savininkas turi galimybę perleisti kitam asmeniui[96].

Taigi, atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus argumentus bei teisės aktuose pateiktus turto apibrėžimus bei atskirus turto vienetus (pvz., CK atveju), taip pat ir į ABĮ 45 straipsnio 1 ir 3 dalies nuostatas, galima daryti išvadą, kad nepiniginiu įnašu už akcijas gali būti iš esmės bet koks objektas, kuris gali būti nuosavybės teisės objektu, t. y. turi „perleidžiamumo“ savybę ir turi ekonominę vertę bendrovei.

Atitinkamai, atsižvelgiant būtent į pastaruosius kriterijus, galima analizuoti Lietuvos teisiniame reglamentavime pateikiamus civilinių teisių objektus kaip galimas nepiniginio įnašo už bendrovės akcijas formas:

2.2.2.1. Kilnojamasis bei nekilnojamasis turtas, kaip akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu forma

Įdomu pastebėti, kad analizuojant Lietuvos teismų praktikoje kylančius ginčus dėl akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu, kartu pastebėtina aiški tendencija, jog Lietuvoje akcijų apmokėjimo kilnojamuoju bei nekilnojamuoju turtu kaip nepiniginio įnašo forma susilaukia būtent daugiausiai ginčų[97].

Pažymėtina, kad kilnojamasis ir nekilnojamasis turtas, kaip civilinių teisių objektai, patenka į daiktų kategoriją (CK 1.98 str. 1 d.), o pastaroji, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos teisė didele apimtimi yra recepavusi romėnų teisę, ilgą laiką teisinėje erdvėje buvo laikoma pagrindiniu nuosavybės teisių objektu[98].

CK 1.98 straipsnio 2 dalis, taip pat pateikia detalų nekilnojamųjų daiktų apibrėžimą, numatydama, kad nekilnojamasis turtas yra žemė ir kiti daiktai, kurie susiję su žeme ir kurių

---

95 Žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. lapkričio 25 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-477-686/2016.
96 Žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 22 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-103-378/2016.
97 Žr., pvz., Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. kovo 25 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 2A-121; Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. gruodžio 27 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 2A-1378/2012; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. spalio 12 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-3287-602/2015; Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 5 d. sprendimą civilinėje byloje Nr. e2A-1021-407/2019; Lietuvos apeliacinio teismo 2001 m. gegužės 1 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 2A-158; Lietuvos apeliacinio teismo 2004 m. kovo 9 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 2A-118.
98 Asta Jakutytė-Sungailienė, *supra note*, 62: 217; Vytautas Pakalniškis, *supra note*, 87: 74.

negalima perkelti iš vienos vietos į kitą nepakeitus jų paskirties bei iš esmės nesumažinus jų vertės (pastatai, įrenginiai, sodiniai ir kiti daiktai, kurie pagal paskirtį ir prigimtį yra nekilnojamieji). To paties straipsnio 3 dalis taip pat apibrėžia ir kilnojamąjį turtą kaip daiktus, kuriuos galima perkelti iš vienos vietos į kitą nepakeitus jų paskirties ir iš esmės nesumažinus jų vertės, jeigu įstatymai nenustato ko kita, t. y. neprilygina atitinkamų daiktų nekilnojamiesiems (CK 1.98 str. 3 d.).

Analizuojant teismų praktiką, matyti, kad akcijų apmokėjimo daiktais (kilnojamuoju ir (ar) nekilnojamuoju turtu), kaip akcijų apmokėjimo nepiniginio įnašo forma, praktika Lietuvoje jau yra nusistovėjusi ir taikoma gana ilgą laikotarpį – teismuose ginčai įprastai kyla tik dėl paties daikto, perduodamo bendrovei kaip nepiniginis įnašas už išleidžiamas akcijas, vertinimo aspektų[99].

Taigi, daiktai, arba kilnojamasis ir nekilnojamasis turtas, kaip nepiniginio įnašo už bendrovės akcijas forma iš esmės sudėtingų klausimų ar neapibrėžtumo nesukelia praktikoje, todėl išsamesnės analizės reikalauja nematerialus turtas, kuris, kaip akcentuojama teisės doktrinoje, šiuolaikiniame pasaulyje tampa svarbiausiu ūkio subjekto, veikiančio žinių ekonomikos sąlygomis, turtu[100].

2.2.2.2. Turtinės teisės, kaip akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu forma

ABĮ 45 straipsnio 3 dalis nustato, kad „nepiniginiais įnašais gali būti turtas, **įskaitant ir turtines teises**“. CK 1.112 straipsnio 1 dalis pateikia turtinių teisių skirstymą į tris grupes, t. y. (1) daiktines teises, (2) prievolines teises, taip pat (3) teisės, atsirandančios iš intelektinės veiklos rezultatų.

2.2.2.2.1. Daiktinės teisės

CK 4.20 straipsnis daiktinę teisę apibrėžia kaip absoliučią teisę, pasireiškiančią teisės turėtojo galimybe įgyvendinti valdymo, naudojimo ir disponavimo teises ar tik kai kurias iš šių teisių. Daiktinės teisės įstatymų leidėjo yra reglamentuotos CK ketvirtojoje knygoje. Pažymėtina, kad daiktinių teisių sąrašas yra baigtinis, t. y. daiktinių teisių yra tiek, kiek jų yra įvardyta įstatyme. CK ketvirtojoje knygoje yra numatytos valdymo, nuosavybės, servituto, uzufrukto, užstatymo, ilgalaikės nuomos, įkeitimo, hipotekos bei turto patikėjimo teisės.

---

99 *Ibid*.

100 William van Caenegem, *Intellectual Property and Intellectual Capital* (Queensland: Bond University, 2002); Asta Jakutytė-Sungailienė, *supra note*, 62: 217.

Kaip nurodoma teisės doktrinoje, daiktinės teisės yra laikomos turtinėmis teisėmis, kadangi tokios teisės turėtojas turi teisę įgyvendinti valdymo, naudojimo ir disponavimo teises (arba kai kurias iš šių teisių)[101]. Be kita ko, daiktinių teisių įgyvendinimas lemia atitinkamos teisės turėtojo turtinių poreikių patenkinimą[102].

CK 1.112 straipsnio 2 dalis nustato bendrą taisyklę, kad turtinės teisės, įskaitant ir daiktinių teisių grupę, gali būti perduodamos, taigi gali būti sandorių ir civilinės apyvartos objektu. Tačiau ne visų daiktinių teisių atžvilgiu ši taisyklė galioja. Kai kurios daiktinės teisės yra neatsiejamos nuo daiktų, todėl jų perdavimas atskirai nuo daikto negalimas, nes tokiu atveju tokių teisių paprasčiausiai būtų neįmanoma įgyvendinti[103]. Į tokių atvejų sąrašą galima įtraukti šias daiktines teises:

1) valdymo teisė. CK 4.22 straipsnis nustato, kad „daikto valdymu, kaip savarankiška daiktine teise, kuri yra pagrindas nuosavybės teisei pagal įgyjamąją senatį įgyti, laikomas faktinis daikto turėjimas turint tikslą jį valdyti kaip savą“. Šis apibrėžimas aiškiai parodo, kad daikto valdymo teisė yra neatsiejama nuo daikto, todėl su jos perleidimu turėtų būti perleidžiamas ir daiktas. Kita vertus, ši teisė yra pagrindas nuosavybės teisei pagal įgyjamąją senatį įgyti, todėl, akivaizdu, kad asmuo, besinaudojantis šia teise, negali perleisti kartu ir pačio daikto, kadangi jis nevaldo daikto nuosavybės teisės pagrindu;
2) servitutas. Kaip teisė į svetimą nekilnojamąjį daiktą, kuri suteikiama tam, kad būtų užtikrinamas tinkamas naudojimas tam tikro daikto, dėl kurio nustatomas servitutas (CK 4.111 str. 1 d.), servitutas seka paskui daiktą, todėl norint perduoti servituto teisę, reikia perduoti ir patį daiktą, dėl kurio nustatytas servitutas (CK 4.111 str. 2 d.);
3) nuosavybės teisė. Kaip ir servituto atveju, nuosavybės teisė negali būti įgyvendinama atskirai nuo daikto, todėl perduodant nuosavybės teisę į daiktą, turi būti perduodamas ir pats daiktas;
4) turto patikėjimo teisė – taip pat neatskiriama nuo turto, kuris valdomas patikėjimo teise, kadangi, kaip numatyta CK 4.106 straipsnio 2 dalyje, yra nustatoma asmeniniais tikslais;
5) uzufruktas. CK 4.143 straipsnio 6 dalyje *expressis verbis* nustatyta, kad uzufrukto negalima perduoti kitam asmeniui. Tai, be abejo, yra paaiškinama ir tuo, kad uzufruktas, kaip teisė naudoti svetimą daiktą ir gauti iš jo vaisius,

101 Valentinas Mikelėnas ir kt., *supra note*, 55: 234.
102 *Ibid*.
103 Daina Petrauskaitė ir kt., *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Ketvirtoji knyga. Daiktinė teisė. Įkeitimas (1)* (Vilnius: Justitia, 2004), 17.

produkciją ir pajamas tam tikrą apibrėžtą laikotarpį (ar asmens gyvenimo trukmę) (CK 4.141 str. 1 d.), yra nustatomas asmeniui – taigi, ši teisė yra neatsiejamai susijusi su asmeniu. Atitinkamai, šios teisės perleidimas prieštarautų pačiai jos esmei.

Tuo tarpu toliau nurodytos teisės, vadovaujantis teisiniu reglamentavimu bei teisės doktrinoje pateikiama šių teisių analize, gali būti perleidžiamos – taigi, gali būti savarankišku sandorių objektu:

1) užstatymo teisė. CK 4.160 straipsnio 1 dalis apibrėžia užstatymo teisę (*superficies*) kaip teisę naudotis kitam asmeniui priklausančia žeme statiniams statyti ar įsigyti bei valdyti nuosavybės teise ar žemės gelmėms naudoti. Tuo pačiu CK 4.160 straipsnio 3 dalis nustato, kad pasikeitus žemės, statinių ar sodinių savininkui, užstatymo teisė išlieka. Teisės doktrinoje, nagrinėjusioje užstatymo teisės ypatumus, taip pat nurodoma, kad užstatymo teisės turėtojas gali savo teisė perleisti bet kuriam trečiajam asmeniui[104];
2) ilgalaikė nuoma. CK 4.165 straipsnio 1 dalis numato, kad ilgalaikė nuoma (*emphyteusis*) – tai teisė naudotis kitam asmeniui priklausančiu žemės sklypu. Ilgalaikės nuomos terminas negali būti trumpesnis kaip dešimt metų (CK 4.165 str. 2 d.). Vadovaujantis CK 4.165 straipsnio 3 dalimi, numatančia, kad „pasikeitus nuomotojui ar nuomininkui, ilgalaikė nuoma išlieka <...>“, galima daryti išvadą, kad ilgalaikės nuomos teisė taip pat gali būti perleidžiama. Pažymėtina, kad ilgalaikė nuoma yra įprastai būdinga valstybinės žemės nuomos atveju, todėl ilgalaikės nuomos perleidimui reikšmės turi ne tik CK, tačiau ir kiti teisės aktai, kaip, pavyzdžiui, Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, Lietuvos Respublikos žemės įstatymas[105], Naudojamų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos taisyklės, patvirtintos 1999 m. kovo 9 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 260[106], bei kiti teisės aktai. Minėtų taisyklių 45 punktas nustato, kad žemės nuomos teisė į žemės sklypą ar jo dalį gali būti perleidžiama kitiems asmenims tik tais atvejais, kai perleidžiami išnuomotame žemės sklype esantys statiniai ar įrenginiai (jų dalys). Taigi, akivaizdu, kad valstybinės žemės nuomos atveju ilgalaikės nuomos teisė kaip savarankiška turto rūšis negalėtų būti perleidžiama

104 Marius Matiukas, „Užstatymo teisės institutas Lietuvos teisinėje sistemoje“, iš *Teisės problemos Nr. 3 (81)* (Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2013), 101.
105 „Lietuvos Respublikos žemės įstatymas“, *Valstybės žinios* 34, 620 (1994).
106 „Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl naudojamų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos“, *Valstybės žinios* 25, 706 (1999).

– tokios teisės perleidimas būtų galimas tik kartu su jame esančio nekilnojamojo turto perleidimu (kas buvo aptarta šio darbo 2.2.2.1 dalyje).

Tiesa, galima pastebėti gana unikalią situaciją analizuojant įkeitimą ir hipoteką. CK 4.198 straipsnio 1 dalis apibrėžia įkeitimą kaip daiktinę teisę į svetimą kilnojamąjį turtą ir turtines teises, kuria užtikrinamas esamo ar būsimo turtinio įsipareigojimo įvykdymas. Tuo tarpu CK 4.170 straipsnio 1 dalis numato, kad hipoteka – tai „daiktinė teisė į svetimą nekilnojamąjį daiktą, kuria užtikrinamas esamos ar būsimos prievolės įvykdymas, kai įkeistas turtas neperduodamos kreditoriui“. Taigi, minėtų CK nuostatų analizė parodo, kad hipoteka iš esmės yra įkeitimo rūšis, o esminis hipotekos skirtumas yra tai, kad hipoteka įkeistas turtas neperduodamas kreditoriui, t. y. skolininkas išlaiko teisę juo naudotis. Reikia pastebėti, kad hipoteka bei įkeitimas priklauso nuo pagrindinės prievolės, kurios užtikrinimui turtas yra įkeičiamas. Taigi, iš įkeitimo ar hipotekos atsiradęs reikalavimas negali būti perleidžiamas be reikalavimo pagal pagrindinę prievolę, nes vien tik įkeitimo ar hipotekos perleidimas naujajam kreditoriui netektų pagrindo ir negalėtų būti įgyvendintas. Kitaip tariant, vien hipoteka ar įkeitimas nėra patrauklus civilinės apyvartos objektas, kadangi tokio reikalavimo perleidimas yra sietinas su užtikrinto reikalavimo perleidimu[107]. Teismų praktikoje taip pat ne kartą konstatuota, kad hipoteka ir įkeitimas yra akcesorinė prievolė lyginant su pagrindine prievole[108], todėl, akivaizdu, kad savarankiškai įkeitimo ar hipotekos perleidimas bendrovei, kaip akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu forma, neturės jokios ekonominės vertės.

Atitinkamai, galime pastebėti, kad tik užstatymo ir ilgalaikės nuomos teisės gali būti savarankišku civilinės apyvartos objektu. Įdomu taip pat atkreipti dėmesį į „perleidžiamumo“ aspektą šių teisių atveju. Pavyzdžiui, užstatymo teisės atveju, autoriaus nuomone, svarbi CK 4.160 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata, kad pasikeitus žemės, statinių ar sodinių savininkui, užstatymo teisė išlieka. Taigi, darytina išvada, kad užstatymo teisė „seka“ paskui daiktą ir perduodama būtų kartu su atitinkamais statiniais. Kita vertus, užstatymo teisė kartu yra ir teisė naudotis kitam asmeniui priklausančia žeme statiniams **statyti** (CK 4.610 str. 1 d.). Akivaizdu, kad tokiu atveju užstatymo teisės perleidimas nebūtų sietinas su daiktų perdavimu. Vis dėlto, pažymėtina, kad užstatymo teisę bei ilgalaikę nuomą reglamentuojančios CK normos nereglamentuoja šių teisių perleidimo ypatumų. Kita vertus reikėtų atsižvelgti į tai, kad CK 6.110 straipsnis nustato, kad „reikalavimo perleidimo tvarką nustatančios taisyklės taikomos perleidžiant ir kitas teises, jeigu įstatymai nenumato ko kita“. Kadangi daiktinės teisės taip pat yra viena iš turtinių teisių rūšių (CK 1.112 str. 1 d.), darytina išvada, kad daiktinių teisių perleidimui taip pat

[107] Egidijus Baranauskas, „Įkeitimo teisinis reguliavimas“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2002), 122.
[108] Žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 8 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-65-219/2016.

aktualios reikalavimo teisės perleidimą reglamentuojančios CK nuostatos. Tokia pozicija yra, be kita ko, pateikiama ir teisės doktrinoje, akcentuojant tai, kad turtinių teisių (įskaitant ir daiktines teises) perleidimas iš esmės yra ne kas kita, kaip atlygintinė cesija, todėl atitinkamų teisių perleidimui turėtų būti taikomos reikalavimo perleidimą reglamentuojančios normos, įtvirtintos CK 6.101 – 6.110 straipsniuose[109].

Analizuojant užstatymo ir ilgalaikės nuomos teisių, kaip nepiniginio įnašo už bendrovės akcijas formas, ypatumus tokių turtinių teisių vertinimo kontekste, svarbu atsižvelgti ir į 400-ąjį Tarptautinį vertinimo standartą, kurio 20.2 papunktyje yra apibrėžiamos trys nekilnojamojo turto interesų grupės, tarp kurių yra ir „šalutinis interesas, kuriuo paprastai savininkui suteikiama teisė į tam tikro žemės arba pastatų teritorijos išskirtinį valdymą ir kontrolę tam tikrą laikotarpį, pvz., pagal nuomos sutartį“.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą apibrėžimą, akivaizdu, kad tokios daiktinės teisės kaip užstatymas bei ilgalaikė nuoma, gali būti vertinamos kaip bendrovės turtas, todėl atitinkamai, gali būti ir nepiniginiu įnašu už bendrovės akcijas.

2.2.2.2.2. Prievolinės teisės

Prievolinės teisės, sudarančios kitą turtinių teisių grupę, yra reglamentuojamos CK šeštojoje knygoje. CK 6.1 straipsnis nustato, kad „prievolė – tai teisinis santykis, kurio viena šalis (skolininkas) privalo atlikti kitos šalies (kreditoriaus) naudai tam tikrą veiksmą arba susilaikyti nuo tam tikro veiksmo, o kreditorius turi teisę reikalauti iš skolininko, kad šis įvykdytų savo pareigą“. Vadovaujantis CK 6.3 straipsniu, prievolės dalyku gali būti bet kokie veiksmai (veikimas, neveikimas), kurių nedraudžia įstatymai ir kurie neprieštarauja viešajai tvarkai ir gerai moralei, įskaitant ir bet kokį turtą. Prievolės dalykas gali būti tiek piniginis, tiek nepiniginis, tačiau bet kokiu atveju jis turi atitikti tam tikrus jam keliamus reikalavimus – pavyzdžiui, „esant paskolos sutarčiai kreditorius turi teisę (prievolinę) reikalauti iš paskolos gavėjo grąžinti gautą paskolos sumą ir palūkanas“[110].

CK 6.2 straipsnis taip pat nustato prievolių atsiradimo pagrindus, kurie gali būti skirstomi į šias kategorijas:

1) prievolės, atsirandančios iš vienašalių sandorių (pvz., viešas atlyginimo pažadėjimas);

[109] Justas Sakavičius, „Kai kurie daiktinės ir prievolinės teisės santykio probleminiai aspektai“, iš *Jurisprudencija 5(107)* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008), 46.
[110] Valentinas Mikelėnas ir kt., *supra note*, 68: 234.

2) prievolės, atsirandančios iš daugiašalių sandorių (pvz., sutartys) – tai tuo pačiu ir dažniausias prievolių (kitaip dar – sutartinių prievolių) atsiradimo pagrindas;
3) prievolės, atsirandančios iš kvazisutarčių (pvz., nepagrįstas praturtėjimas, kito asmens reikalų tvarkymas);
4) prievolės, atsirandančios dėl neteisėtų veiksmų, kuriais padaroma žalos (kitaip dar – deliktinės prievolės);
5) prievolės, atsirandančios pagal įstatymą (pvz., nepilnamečių vaikų išlaikymas).

Pažymėtina, kad CK nepateikia baigtinio prievolių atsiradimo pagrindų sąrašo, todėl galimi ir kiti įstatyme nenumatyti, bet jam neprieštaraujantys prievolių atsiradimo pagrindai[111].

Prievolinių teisių specifiškumas pasižymi tuo, kad jos atsiranda iš prievolių, taigi prievolinė teisė iš esmės reiškia kreditoriaus teisę reikalauti iš skolininko tam tikro elgesio – aktyvaus arba pasyvaus (CK 6.1 str.). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra netgi konstatavęs, kad „reikalavimo teisė plačiąja prasme yra sąvokos „turtas“ sudėtinė dalis“[112], taigi reikalavimo teisė, kaip ir kiti savarankiški civilinių teisių objektai, neabejotinai dalyvauja civilinėje apyvartoje[113].

Pažymėtina, kad CK 6.101 straipsnio 1 dalis nustato bendrą taisyklę, kad “kreditorius turi teisę be skolininko sutikimo perleisti visa reikalavimą ar jo dalį kitam įstatymui, jeigu tai neprieštarauja įstatymams ar sutarčiai arba jeigu reikalavimas nesusijęs su kreditoriaus asmeniu“.

CK 6.102 straipsnis taip pat nustato atvejus, kuriais draudžiama perleisti reikalavimą: (1) reikalavimą, kurio atžvilgiu negalimas išieškojimas; (2) draudžiama perleisti reikalavimą teisėjui, prokurorui ar advokatui, kurie dėl šio reikalavimo iškeltoje byloje atlieka savo tarnybines pareigas; bei (3) draudžiama perleisti reikalavimą, kuris neatsiejamai susijęs su kreditoriaus asmeniu (pvz., reikalavimą išlaikyti, atlyginti žalą, padarytą dėl sveikatos sužalojimo ir kt.).

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo praktikoje yra konstatavęs, kad perleidžiant reikalavimo teisę, būtina išskirti ir įvertinti šiuos aspektus:

1) prievolę, iš kurios atsirado teisės, esančios reikalavimo perleidimo dalyku;
2) sandorį, kurio pagrindu pradinis kreditorius perduoda naujam kreditoriui reikalavimo teisę reikalavimo perleidimo forma, t. y., perleidimo pagrindą;
3) patį reikalavimo perleidimo sandorį, kuriuo perleidžiama reikalavimo teisė[114].

Atsižvelgiant į aukščiau aptartą teisinį reglamentavimą, akivaizdu, kad reikalavimo teisės, arba teisės, atsirandančios iš prievolių, kaip viena iš turtinių teisių grupė, gali būti rinkos sandorių objektais, išskyrus aukščiau nurodytus tam tikrus atvejus.

---

111 *Ibid*, 18-19.
112 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. gegužės 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-545/2000.
113 Živilė Skibarkienė, „Faktoringo santykių teisinis reglamentavimas“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2005), 93.
114 Žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. spalio 28 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-1255/2002.

Analizuojant teises, atsirandančias iš prievolių, galimybės jas ekonomiškai įvertinti kontekste, svarbus 210-asis Tarptautinis vertinimo standartas, reglamentuojantis nematerialaus turto vertinimo aspektus bei numatantis, kad nematerialiu turtu gali būti laikomi įsiskolinimai, sutartiniai susitarimai, turintys vertę, ir kt. Taigi, darytina išvada, jog, neišskiriant išimtinių atveju, pagal bendrą taisyklę teisės, kylančios iš prievolių, turi galimybę būti ekonomiškai įvertintos, taigi gali turėti aiškią ekonominę vertę.

Atitinkamai, darytina išvada, kad turtinės teisės, kylančios iš prievolių, gali būti ir nepiniginio įnašo už akcijas forma. Tokią poziciją patvirtina ne tik Lietuvos teisinis reguliavimas, bet ir minėtoje *Meilicke v ADV/ORGA* byloje išdėstyta Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pozicija dėl reikalavimo teisių kaip nepiniginio įnašo už akcijas formos.

2.2.2.2.3. Teisės, atsirandančios iš intelektinės veiklos rezultatų

CK 1.111 straipsnis pateikia trečiosios turtinių teisių grupės – intelektinės veiklos rezultatų – nebaigtinį sąrašą, nustatydama, kad civilinių teisių objektais laikytini mokslo, literatūros ir meno kūriniai, išradimų patentai, pramoniniai pavyzdžiai ir kiti intelektinės veiklos rezultatai, išreikšti kuria nors objektyvia forma, priklausančia nuo kūrinio rūšies[115].

Pažymėtina, kad intelektinės nuosavybės teises reglamentuoja specialieji įstatymai: Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas[116], Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas[117], Lietuvos Respublikos dizaino įstatymas[118], Lietuvos Respublikos patentų įstatymas[119] ir kt. Šių įstatymų reikšmė, nagrinėjant intelektinės nuosavybės teises, ypač svarbi, kadangi CK esantis intelektinės nuosavybės teisių reglamentavimas yra itin fragmentiškas ir nesistemiškas[120].

Svarbu atkreipti dėmesį ir į tai, kad teisės doktrinos atstovai, nagrinėjantys ir analizuojantys intelektinės nuosavybės teisės, pažymi, jog sudaryti bendrą intelektinės nuosavybės teisių sąrašą apskritai yra sudėtinga vien dėl to, kad kai kuriose valstybėse yra pripažįstamos tokios intelektinės nuosavybės teisės (pvz., teisė į naudinguosius modelius), kurių nepripažįsta kitos valstybės, be to, kai kurios valstybės skirtingai kvalifikuoja tas pačias teises (pvz., bendrosios teisės tradicijos valstybėse nėra pripažįstama gretutinių teisių kategorija, tačiau kai kurie šiai kategorijai priskirtini objektai yra saugomi autorių teisės)[121].

---

115 Valentinas Mikelėnas ir kt., *supra note*, 55: 233.
116 „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas“, *Valstybės žinios* 50, 1598 (1999).
117 “Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas“, *Valstybės žinios* 92, 2844 (2000).
118 “Lietuvos Respublikos dizaino įstatymas“, *Valstybės žinios* 112, 4980 (2002).
119 „Lietuvos Respublikos patentų įstatymas“, *Valstybės žinios* 8, 120 (1994).
120 Ramūnas Birštonas ir kt., *Intelektinės nuosavybės teisė* (Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010), 33.
121 *Ibid*, 18.

Atitinkamai, atsižvelgiant ir į tai, kad intelektinės nuosavybės teisės yra nuolat ir gana sparčiai kintanti teisių grupė, gana sudėtinga būtent šio darbo apimtyje aptarti visas intelektinės nuosavybės teises, galinčias būti nepiniginiu įnašu už bendrovės akcijas, todėl šioje darbo dalyje jos bus aptariamos ganėtinai maža apimtimi.

Analizuojant intelektinės nuosavybės teises nepiniginio įnašo už bendrovės akcijas kontekste, pabrėžtina, kad intelektinės nuosavybės teisių vertinimas yra itin sudėtingas ir kiekvienu atveju unikalus procesas. Europos Komisijos paskirta ekspertų grupė, kuri analizavo intelektinės nuosavybės vertinimą, yra pažymėjusi, kad intelektinės nuosavybės unikalumas lemia tai, kad šių objektų vertinimas yra paremtas spėjimais, kokią naudą atitinkami objektai suteiks ateityje[122].

Vis dėlto, galima pastebėti, kad 210-asis Tarptautinis vertinimo standartas, reglamentuojantis nematerialaus turto vertinimą, išskiria šiuos intelektinės nuosavybės objektus:

1) prekių ženklai, prekybiniai pavadinimai, unikalūs prekybiniai dizainai bei interneto domenų pavadinimai;
2) meno kūriniai, tokie kaip spektakliai, knygos, filmai ir muzika, suteikiantys turtinę naudą;
3) patentuotos technologijos, nepatentuotos technologijos, duomenų bazės, formulės, dizainai, programinė įranga, procesai ar receptai.

Pastebėtina, kad šis sąrašas pateikia netgi didesnį objektų sąrašą negu CK 1.111 straipsnis. Iš intelektinės veiklos rezultatų kyla tam tikros neturtinės teisės (kaip, pavyzdžiui, autoriaus teisė į kūrinį), tačiau, kaip nurodoma teisės doktrinoje, visų intelektinės nuosavybės objektų atžvilgiu atsiranda ir turtinės teisės[123], kurios būtent ir vertintinos kaip galima nepiniginio įnašo už akcijas forma.

Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (toliau – „ATGTĮ“) 38 straipsnio 1 dalis nustato, kad „autorių teisės gali būti perduodamos sutartimi, paveldėjimo tvarka ir kita įstatymų nustatyta tvarka“. Autorių turtinės teisės į literatūros, mokslo ar meno kūrinį yra perduodamos pagal autorinę sutartį (ATGTĮ 39 str.). Šios sutartys pagal prigimtį yra civilinės, todėl jų teisinis reguliavimas yra įtvirtinamas ATGTĮ (nustato specialiąsias autorinėms sutartims taikomas taisykles) ir CK (aktualios bendrosios sandorių, sutarčių ir sutartinių prievolių nuostatos)[124]. Tos pačios nuostatos taikomos ir sutarčių dėl gretutinių turtinių teisių perdavimo sudarymo (ATGTĮ 60 str.). ATGTĮ taip pat apima ir duomenų bazių teisinį reglamentavimą bei numato, kad duomenų

[122] European Commission Final Report from the Expert Group on Intellectual Property Valuation dated 29 November 2013, 5.
[123] Ramūnas Birštonas, *op. cit.*, 22.
[124] *Ibid*, 184.

bazių gamintojų teisės, būdamos turtinio pobūdžio[125], gali būti laisvai perleidžiamos (ATGTĮ 61 str. 2 d.). Tačiau detaliai šių teisių perdavimo kitiems asmenims klausimai ATGTĮ nėra reglamentuojami, todėl jų perleidimui yra taikytinos CK nuostatos, kurios reglamentuoja turtinių teisių perleidimą[126].

Patentų įstatymo 42 straipsnis reglamentuoja teisių į patentą arba patento paraišką perdavimą, kas šiuo konkrečiu atveju yra aktualu aukščiau minimoms patentuotoms ir nepatentuotoms technologijoms.

Prekių ženklų įstatymo 26 straipsnis reglamentuoja teisių į pareikštą registruoti ar įregistruotą ženklą perdavimą. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „teisė į pareikštą registruoti ar įregistruotą ženklą gali būti perduota visoms prekėms ar paslaugoms, kurioms jis buvo įregistruotas, arba kai kurioms iš jų“. Taigi, akivaizdu, jog prekės ženklo ir su juo susijusių turtinių teisių perleidimui taip pat nėra nustatyta jokių apribojimų ir tai gali būti civilinės apyvartos objektu, turinčiu ekonominę vertę bendrovei.

Dizaino įstatymo 40 straipsnio 1 dalis numato, kad „teisė į pareikštą registruoti ar įregistruotą dizainą gali būti perduota pagal sutartį kartu su kitomis su dizaino savininko veikla susijusiomis teisėmis arba atskirai“.

Taigi, aukščiau pateiktų teisės aktų analizė parodo, jog turtinės teisės, kylančios iš intelektinės nuosavybės objektų, bei kai kuriais atvejais ir patys intelektinės nuosavybės objektai gali būti laisvai perleidžiami, t. y. gali būti civilinės apyvartos objektais. Be to, visi aukščiau paminėti intelektinės nuosavybės objektai ir iš jų kylančios turtinės teisės gali būti ekonomiškai įvertintos, todėl, atitinkamai, gali būti ir nepiniginio įnašo už bendrovės akcijas forma.

Įdomų dar atkreipti dėmesį į tai, kad kai kuriose užsienio valstybėse nepiniginiu įnašu gali būti ir komercinės paslaptys (angl. *know-how*). Tarp tokių šalių galima įvardyti, pavyzdžiui, Jungtinę Karalystę[127] ir Prancūziją[128]. Lietuvos teisiniame reguliavime komercinės paslapties sąvoką apibrėžia CK 1.116 straipsnio 1 dalis, kurioje numatyta, kad komercinė paslaptis yra informacija, atitinkanti šiuos požymius: (i) yra slapta; (ii) turi tikros ar potencialios komercinės vertės, nes yra slapta; (iii) šią informaciją teisėtai valdantis asmuo imasi protingų veiksmų, atsižvelgdamas į aplinkybes, kad ją išlaikytų slaptą.

Pagal aukščiau pateiktą apibrėžimą matyti, kad komercines paslaptimi galima laikyti iš esmės bet kokio turinio informaciją, todėl pavyzdinio sąrašo reikėtų ieškoti teisės doktrinoje. Anot

---

125 *Ibid,* 276.

126 *Ibid*.

127 Žr., pvz., Jungtinės Karalystės 2006 m. Bendrovių įstatymo 582 straipsnio 1 dalį.

128 Vis dėlto, pažymėtina, kad Prancūzijoje galimybė apmokėti akcijas *know-how* kaip nepiniginiu įnašu yra numatyta tik uždarojo tipo akcinėms bendrovėms (pranc. *société à responsabilité limitée*) – Hubert Seigan, „Chapter on French Company Law“, iš *Private Company Law reform in Europe: the race for flexibility,* Deirdre Ahern ir kt. (Cizur Menor: Thomson Reuters Aranzadi, 2015): 190.

A. Matkevičiaus, komercinės paslaptys gali apimti techninę (gamybos technologija, produktų sudėtis, formulės, receptai ir kt.), verslo (veiklos metodai, tiekėjų ir klientų sąrašai, kainodaros taisyklės, strateginiai planai, neskelbtina finansinė informacija ir kt.), personalo (organizacijos struktūra, duomenys apie personalą ir kt.) ir t. t.[129] Dauguma šių informacijos kategorijų yra nurodyta ir minėtame 210-ajame Tarptautiniame vertinimo standarte, kas reiškia, jog jos ekonominis įvertinimas bendrovės atžvilgiu taip pat yra galimas. Be to, CK 1.97 straipsnio 1 dalis numato, kad informacija yra savarankiškas civilinių teisių objektas, vadinasi, gali būti civilinės apyvartos objektu, t. y. perleidžiama kitam asmeniui. Taigi, galima daryti išvadą, kad pagal Lietuvos teisinį reguliavimą *know-how* taip pat taip pat yra galima nepiniginio įnašo už bendrovės akcijas forma.

2.2.2.3. Vertybiniai popieriai, kaip akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu forma

Pažymėtina, kad vertybiniai popieriai, kaip civilinių teisių objektas yra itin specifinis. Teisės doktrinoje pabrėžiamas tradicinio civilinės teisės dualizmo sąlyginumas, būdingas vertybiniams popieriams, bei akcentuojama, kad laikantis daiktinės teisės taisyklių vertybiniai popieriai laikytini perleidžiamomis reikalavimo teisėmis[130]. Kita vertus, tai labiau būdinga materialiems vertybiniams popieriams, traktuojamiems kaip ypatinga daiktų rūšis, tačiau nematerialių vertybinių popierių neįmanoma išimtinai priskirti nei daiktų, nei reikalavimo teisių teisiniam režimui[131].

CK 1.101 straipsnio 1 dalis numato, kad „vertybinis popierius, kaip civilinių teisių objektas, - tai dokumentas, patvirtinantis jį išleidusio asmens (emitento) įsipareigojimus šio dokumento turėtojui“. Toje pačioje dalyje numatomos šios teisių, kurias gali patvirtinti vertybinis popierius, grupės:

1) teisę gauti iš emitento palūkanų, dividendų, dalį likviduojamos įmonės turto ar emitentui paskolintų lėšų (akcijų, obligacijų ir kt.);
2) teisę ar pareigą atlygintinai ar neatlygintinai įsigyti ar perleisti kitus vertybinius popierius (pasirašymo teises, būsimuosius sandorius, opcionus, konvertuojamas obligacijas ir kt.);
3) teisę gauti tam tikras pajamas ar pareigą sumokėti, pasikeitus vertybinių popierių rinkos kainoms (indeksui ir kt.).

---

129 Algirdas Matkevičius, „Bendrovės komercinių paslapčių apsauga“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2008), 65-68.
130 Kęstutis Laurinavičius, “Vertybinių popierių vieta civilinių teisių objektų sistemoje”, *Jurisprudencija 28(20)* (Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002), 69.
131 *Ibid*.

Minėtoje CK nuostatoje taip pat nurodoma, kad vertybiniu popieriumi laikomas dokumentas, kuriuo tiesiogiai pavedama bankui išmokėti tam tikrą pinigų sumą (čekiai) ar kuris patvirtina pareigą sumokėti tam tikrą pinigų sumą šiame dokumente nurodytam asmeniui (vekseliai) arba kuris įrodo nuosavybės teisę į prekes (prekiniai vertybiniai popieriai), taip pat dokumentas, patvirtinantis teisę ar pareigą įsigyti ar perleisti prekinius vertybinius popierius (išvestinis prekinis vertybinis popierius). Vekselių atveju taip pat pažymėtina, kad jie vertybinio popieriaus savybes turi tik tol, kol vekseliu suteikiamas reikalavimas gali būti patenkinamas ne ginčo tvarka. Kuomet prarandama ši teisė, laikoma, kad vekselis yra reikalavimo teisę patvirtinantis dokumentas[132].

CK 1.101 straipsnio 2 dalis numato, kad įstatymai gali numatyti ir kitokius vertybinius popierius.

Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas[133] (toliau – „VPĮ“) išskiria ne nuosavybės ir nuosavybės vertybinių popierių rūšis. VPĮ 2 straipsnio 28 dalis numato, kad ne nuosavybės vertybiniams popieriams priklauso „obligacijos arba kiti įsiskolinimo patvirtinimo perleidžiamieji vertybiniai popieriai, išskyrus vertybinius popierius, kurie yra lygiaverčiai akcinių bendrovių akcijoms arba kurie, atlikus jų konvertavimą ar suteiktų teisių realizavimą, suteikia teisę įsigyti akcijas arba joms lygiaverčius vertybinius popierius“. Tuo tarpu VPĮ 2 straipsnio 30 dalis nuosavybės vertybinius popierius apibrėžia kaip vertybinius popierius, kurie yra akcinių bendrovių akcijos; kiti perleidžiamieji vertybiniai popieriai, lygiaverčiai akcinių bendrovių akcijoms; bet kurios kitos rūšies perleidžiamieji vertybiniai popieriai, kurie suteikia teisę, atlikus jų konvertavimą arba jų suteiktų teisių realizavimą, įgyti minėtų dviejų rūšių vertybinius popierius.

Pastebėtina, kad VPĮ naudoja perleidžiamųjų vertybinių popierių sąvoką, kuri apibrėžiama VPĮ 2 straipsnio 37 dalyje, nurodant, kad „perleidžiamieji vertybiniai popieriai – kaip tai apibrėžta Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatyme, išskyrus pinigų rinkos priemones, kurių išpirkimo terminas trupesnis negu 12 mėnesių“.

Finansinių priemonių rinkų įstatymo 3 straipsnio 52 dalis nustato, kad „perleidžiamieji vertybiniai popieriai – kapitalo rinkoje galintys cirkuliuoti vertybiniai popieriai (išskyrus mokėjimo priemones): (1) akcinių bendrovių ir uždarųjų akcinių bendrovių <...> akcijos ir kiti vertybiniai popieriai, lygiaverčiai bendrovių, partnerystės pagrindu veikiančių bendrijų ir kitų subjektų akcijoms (dalims, pajams), taip pat depozitoriumo pakvitavimai dėl akcijų; (2) obligacijos ir kitų formų ne nuosavybės vertybiniai popieriai, įskaitant depozitoriumo pakvitavimus dėl ne nuosavybės vertybinių popierių; (3) kiti vertybiniai popieriai, suteikiantys

[132] Žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 3 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-258/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 30 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-7-100-469/2019.
[133] „Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas“, *Valstybės žinios* 17, 626 (2007).

teisę įsigyti ar perleisti perleidžiamuosius vertybinius popierius arba lemiantys piniginius atsiskaitymus, nustatomus atsižvelgiant į perleidžiamuosius vertybinius popierius, valiutas, palūkanų normas, pajamingumą, biržos prekes arba kitus indeksus ar priemones".

Įdomu tai, kad, vadovaujantis Finansinių priemonių rinkų įstatymo 3 straipsnio 15 dalimi, perleidžiamieji vertybiniai popieriai yra kartu ir finansinės priemonės rūšis. Būtent finansinių priemonių terminas naudojamas ir 500-ajame Tarptautiniame vertinimo standarte, reglamentuojančiame finansinių priemonių vertinimą. Minėtame dokumente taip pat nurodyta, kad finansine priemone yra laikoma „sutartis, kuria nustatomas tam tikrų šalių teisės ar pareigos gauti ar mokėti grynuosius pinigus ar kitokią finansinę naudą. Tokios priemonės apima (bet tuo neapsiribojant) išvestines priemones ar kitas neapibrėžtas priemones, mišrias priemones, fiksuotas pajamas, struktūrizuotus produktus ir nuosavybės priemones". Šis apibrėžimas yra platesnis negu aukščiau pateikti specialiųjų įstatymų įtvirtinti apibrėžimai, kas labiau atitinka CK pateiktą vertybinių popierių apibrėžimą, apimantį ne tik investicinius vertybinius popierius, bet ir CK 1.101 straipsnio 6 dalyje numatytus piniginius vertybinius popierius bei CK 1.101 straipsnio 8 dalyje numatytus prekinius vertybinius popierius

Vertinant vertybinių popierių perleidžiamumą, kaip vieną iš kriterijų, vertinant šios turto rūšies, kaip nepiniginio įnašo už bendrovės akcijas formos, galimumą, akcentuotina CK 1.101 straipsnio 3 dalis, kurioje įtvirtinta, kad „vertybinio popieriaus patvirtinta teisė gali būti perleista kitam asmeniui tik tuo atveju, kai perleidžiamas pats vertybinis popierius, jeigu įstatymai nenumato ko kita. **Vertybiniai popieriai perleidžiami** pagal įstatymus, nusistovėjusią praktiką ar papročius **laisvai be jokių apribojimų**". Tačiau reikėtų išskirti vieną ypatumą, susijusį su nematerialiais vertybiniais popieriais (CK 1.101 str. 10 d.) – tokie vertybiniai popieriai yra perleidžiami atitinkamai įrašais vertybinių popierių sąskaitose.

Pažymėtina, kad vertybinių popierių, kaip nepiniginio įnašo už bendrovės akcijas forma, Lietuvoje yra taikyta ne kartą. Pastebėtina, kad akcijų apmokėjimas vertybiniais popieriais ypač būdingas įmonių grupių struktūrose[134]. Taigi, akivaizdu, kad akcijų apmokėjimas vertybiniais popieriais, kaip nepiniginio įnašo forma, yra dar vienas galimas bei taikomas būdas Lietuvoje.

2.2.2.4. Verslas, kaip akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu forma

[134] Žr., pvz., „AB „Grigeo" perleido UAB „Grigeo Packaging" akcijas dukterinei bendrovei ir iš dukterinių bendrovių įsigijo 50 proc. UAB „Grigeo Recycling" akcijų", OMXGroup, žiūrėta 2019 m. lapkričio 19 d., https://cns.omxgroup.com/cdsPublic/viewDisclosure.action?disclosureId=899388&messageId=1132604.

TVVPĮ 2 straipsnio 23 dalis verslą apibrėžia kaip fizinio asmens, juridinio asmens ar kitos organizacijos arba jų filialų veiklą, kuria siekiama gauti pajamų ir pelno naudojant ekonominius išteklius.

Šiame kontekste yra svarbi ir CK 1.110 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata, jog „civilinių teisių objektu gali būti įmonė, kaip verslu užsiimančiam (pelno siekiančiam) asmeniui priklausantis turto ir turtinių teisių, skolų ir kitokių pareigų visuma“. Tai patvirtina vieno iš nepiniginiam įnašui taikomų kriterijų, t. y. „perleidžiamumo“, egzistavimą.

Be kita ko, įmonė CK 1.110 straipsnio 1 dalies kontekste neturėtų būti suprantama kaip juridinio asmens sinonimas, kadangi pagal minėtą straipsnį įmonė, kaip teisinė kategorija, yra ne civilinių teisinių santykių subjektas, o objektas. Atitinkamai, įmonė pagal CK 1.110 straipsnio 1 dalies nuostatą apima ir fizinio asmens vykdomą veiklą bei iš šios veiklos atsirandančio turto ir turtinių teisių, skolų ir kitokių pareigų visumą[135].

Vertinant antrojo kriterijaus, t. y. galimybę ekonomiškai įvertinti verslą, akivaizdu, kad CK 1.110 straipsnio 1 dalyje pateikti komponentai gali turėti ekonominę vertę ir gali būti atitinkamai įvertinti turto vertintojo.

Kita vertus, svarbu atkreipti dėmesį, kad CK 1.110 straipsnio 1 dalis numato, kad įmonė yra laikoma nekilnojamuoju daiktu, taigi iš esmės, perleidžiant verslą kaip nepiniginį įnašą už bendrovės akcijas, toks įnašas būtų laikomas nekilnojamuoju turtu (kas jau buvo aptarta šio darbo 2.2.2.1 dalyje), o ne atskiru turto vienetu.

Kalbant apie verslą kaip juridinio asmens, pavyzdžiui, – (uždarosios) akcinės bendrovės, - vykdomą veiklą, pažymėtina, kad toks verslas gali būti perleistas ir perleidžiant akcijas[136]. Atitinkamai, tokiu atveju, nepiniginiu įnašu už bendrovės akcijas būtų laikytini vertybiniai popieriai, kurie buvo aptarti šio darbo 2.2.2.3 dalyje.

Taigi, iš aukščiau pateiktų aplinkybių darytina išvadą, kad verslas pagal teisės aktų pateikiamą reglamentavimą neturėtų būti laikomas atskiru turto vienetu arba atskira nepiniginio įnašo už bendrovės akcijas forma, kadangi ši turto rūšis patenka arba į nekilnojamojo turto kategoriją, arba į vertybinių popierių kategoriją.

2.2.2.5. Darbai ir paslaugos, kaip akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu forma

135 Romualdas Stanislovaitis, *supra note*, 22: 33.

136 Žr., pvz., Julija Kiršienė ir Kristupas Kerutis, „Verslo perleidimas akcijų ar įmonės pardavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė“, iš *Jurisprudencija 3(81)* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006), 24-31.

ABĮ 45 straipsnio 3 dalis nustato, kad „nepiniginiais įnašais negali būti išimtas iš civilinės apyvartos turtas, taip pat **darbai ir paslaugos**“.

Nagrinėjant užsienio šalių praktiką taikant šio nepiniginio įnašo formą, atkreiptinas dėmesys į tai, kad akcijų apmokėjimas darbais ir paslaugomis yra galimas, pavyzdžiui, Prancūzijoje[137], Belgijoje[138], Jungtinėje Karalystėje[139].

Tiesa, pastebėtina ir tai, kad visų minėtų valstybių atveju, galimybė apmokėti akcijas darbais ir (ar) paslaugomis yra nustatoma tik uždarojo tipo akcinėms bendrovėms. Žinoma, tai yra visiškai suprantama turint minty, kad Antrosios direktyvos nuostatos, kurios yra taikomos atvirojo tipo akcinėms bendrovėms, draudžia nepiniginį įnašą už bendrovės akcijas atlikti darbų ir (ar) paslaugų forma[140]. Doktrinoje taip pat laikomasi nuomonės, kad draudimas apmokėti akcijas darbais ar paslaugomis, be kita ko, yra susijęs ir su bendra kontinentinės teisės tradicijos valstybėms būdinga pozicija, kad bendrovės įstatinis kapitalas yra garantija bendrovės kreditoriams, todėl, kadangi bendrovės akcininkų atsakomybė ir taip yra apribojama jų įnašu į bendrovę, laikytina, kad akcininkai turi tam tikra prasme „susimokėti“ už šią apsaugą[141]. Be to, pavyzdžiui, Prancūzijoje, galioja nuostatos, kad darbai, kaip nepiniginis įnašas, nėra skaičiuojamas į akcinį bendrovės kapitalą, nors tokius įnašus atlikę asmenys turi tokias pačias teises kaip ir kiti akcininkai – atitinkamai, tokiu būdu užtikrinama, kad bent jau minimalus bendrovės įstatinis kapitalas, numatytas Prancūzijos teisės aktuose, būtų apmokamas įnašais, kurie turi realią ekonominę vertę[142].

Lietuvos teisinio reguliavimo kontekste reikėtų atkreipti dėmesį, kad CK 1.97 straipsnio 1 dalis nustato, jog „civilinių teisių objektai yra <...> veiksmai ir veiksmų rezultatai“. Veiksmai ir veiksmų rezultatai būtent ir yra paslaugų teikimas ar darbų atlikimas[143]. Veiksmus ir jų rezultatus, kaip atskirą civilinių teisių objektą, taip pat išskiria ir CK 1.113 straipsnis, kuris numato, kad „civilinių teisių objektai yra įvairūs veiksmai ir jų rezultatai (krovinių gabenimas, daiktų remontas, patarnavimai ir kt.).

Kaip jau buvo minėta anksčiau šiame darbe, Lietuva įgyvendindama Antrosios direktyvos nuostatas, kaip ir kai kurios kitos Europos Sąjungos valstybės narės (pvz., Vokietija, Estija, Čekija[144] ir kt.), įtvirtino atitinkamas ABĮ nuostatas ir pritaikė jas tiek akcinių bendrovių, tiek

---

137 Hubert Segain, *supra note*, 127: 190.
138 *Ibid*, 398.
139 Jungtinės Karalystės 2006 m. Bendrovių įstatymo 585 straipsnis.
140 Antrosios direktyvos 46 straipsnis numato, kad „pasirašytąjį kapitalą gali sudaryti tik turtas, kurį galima ekonomiškai įvertinti. Tačiau įsipareigojimas atlikti darbą arba teikti paslaugas negali būti laikomas tuo turtu“.
141 Hubert Segain, *supra note*, 127: 191.
142 *Ibid*, 191-192.
143 Valentinas Mikelėnas, *supra note*, 55: 213.
144 Jan Lasák, *Corporations and Partnerships in the Czech Republic* (Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International B.V., 2017), 168-169.

uždarųjų akcinių bendrovių išleidžiamų akcijų apmokėjimo reglamentavimui, todėl, atitinkamai, Lietuvoje galimybės apmokėti akcijas darbais ar paslaugomis, kaip nepiniginiu įnašu, neturi ne tik akcinės bendrovės, bet ir uždarosios akcinės bendrovės. Atitinkamai, kyla klausimas, ar Lietuvoje išplėtus Antrosios direktyvos nuostatų taikymą ir uždarosioms akcinėms bendrovėms, pastarųjų akcijų apmokėjimo klausimai nėra pernelyg griežti ir ar neturėtų šie reikalavimai būti lankstesni, atsižvelgiant į pačią uždarųjų akcinių bendrovių specifiką. Tačiau šis klausimas bus plačiau nagrinėjamas sekančioje šio darbo dalyje.

2.2.2.6. Kriptovaliutos, kaip akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu forma

2018 m. gegužės 30 d. priimtos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2018/843, kuria iš dalies keičiamas Direktyva (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos ir iš dalies keičiamos direktyvos 2009/138/EB ir 2013/36/ES[145], 1 straipsnio 2 punkto d papunktis apibrėžia virtualios valiutos, arba kriptovaliutos, sąvoką, numatydamas, kad virtualioji valiuta yra „skaitmeninė vertės forma, kuri nėra išleista arba užtikrinta centrinio banko ar viešosios valdžios institucijos, nebūtinai susieta su teisės aktais nustatyta valiuta ir neturinti teisinio valiutos ar pinigų statuso, tačiau pripažįstama fizinių arba juridinių asmenų kaip atsiskaitymo priemonė ir galinti būti perduodama, laikoma arba parduodama elektroniniu būdu“. Taigi, šioje sąvokoje yra du itin aktualūs niuansai, vertinant kriptovaliutas kaip apmokėjimo už akcijas priemonę, t. y. (1) kriptovaliutos gali būti pripažįstamos juridinių ir fizinių asmenų kaip atsiskaitymo priemonė bei (2) gali būti perduodamos.

Lietuva, siekdama įgyvendinti minėtos direktyvos nuostatas, jau yra parengusi Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo Nr. VIII-275 2, 7, 9, 10, 19, 20, 49 straipsnių, priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 25_1 ir 25_2 straipsniais įstatymo projektą[146], kurio 1 straipsnio 7 dalis taip pat numato virtualiosios valiutos sąvoką bei apibrėžia ją kaip skaitmeninę vertę turinčią, bet teisinio valiutos ar pinigų statuso neturinčią priemonę, kurios neleidžia ar už kurią nelaiduoja centrinis bankas ar kita valdžios institucija ar kuri nėra būtinai susieta su įprastine valiuta, tačiau kurią fiziniai ar juridiniai asmenys pripažįsta kaip mainų priemonę ir kuri gali būti pervedama, saugoma ir parduodama elektroninėmis priemonėmis.

---

145 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/843, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos ir iš dalies keičiamos direktyvos 2009/138/EB ir 2013/36/ES. [2018] OL L 156.

146 „Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo Nr. VIII-275 2, 7, 9, 10, 19, 20, 49 straipsnių, priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 25_1 ir 25_2 straipsniais įstatymo projektas“, 2019 m. vasario 5 d., Nr. 18-11161.

Kadangi kriptovaliutos įgauna vis didesnį populiarumą visuomenėje ir vis daugiau yra diskutuojama apie įvairias jų pritaikymo galimybes ekonominėje bei verslo aplinkoje, įdomu panagrinėti šios priemones galimybes akcijų apmokėjimo kontekste.

Pažymėtina, kad kriptovaliutos tiek teisinėje, tiek verslo erdvėse iššaukė nemažą diskusiją dėl jos teisinio kvalifikavimo bei jos priskyrimo konkrečiai turto rūšiai[147]. Atitinkamai, ir šio darbo kontekste svarbu įvertinti kriptovaliutas kaip civilinių teisinių santykių objektą. Pažymėtina, kad teisinėje erdvėje kriptovaliutos neretai yra kvalifikuojamos kaip kelių turto rūšių atmainos[148], kurios aptariamos toliau.

Kriptovaliutos, kaip pinigai.

Nors iš pirmo žvilgsnio, lingvistiškai vertinant žodį „kriptovaliutos“ gali susidaryti nuomonė, jog kriptovaliutą galima priskirti prie tradicinių valiutų, t. y. pinigų, visgi vadovaujantis CK 1.100 straipsnyje pateiktu pinigų apibrėžimu, pasigendama vieno esminio požymio – kriptovaliutos nėra išleidžiamos Lietuvos ar kokios kitos valstybės banko. Atitinkamai, kriptovaliutų negalima laikyti pinigais.

Kriptovaliutos, kaip vertybiniai popieriai.

Į kriptovaliutų teisinio statuso kvalifikavimą taip pat yra įsitraukęs ir Lietuvos bankas, reaguodamas į Europos bankininkystės institucijos (angl. *European Banking Authority*), Europos Centrinio Banko (angl. *European Central Bank*) ir kitų institucijų pozicijas dėl kriptovaliutų. Lietuvos bankas yra pažymėjęs, kad kriptovaliutos taip pat gali turėti ir vertybinių popierių požymių (pvz., suteikti teisę į nuosavybę, įmonės valdymą ar suteikti akcininkams kitokių teisių, tokių kaip teisę gauti bendrovės pelno dalį dividendų ar kitų pavidalu, numato palūkanų mokėjimą ar žetonų išpirkimą ar kt.)[149]. Tokiais atvejais, kaip nurodo Lietuvos bankas, kriptovaliutoms gali būti taikomi Vertybinių popierių įstatymas, Lietuvos Respublikos sutelktinio finansavimo įstatymas[150], kolektyvinio investavimo subjektų veiklą reglamentuojantys įstatymai, investicinių paslaugų teikimą reglamentuojantys įstatymai, antrinę rinką reglamentuojantys įstatymai ir kt.[151]

Kriptovaliutos, kaip turtinės teisės.

Kaip jau buvo minėta ir anksčiau šiame darbe, CK 1.112 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad civilinių teisių objektai yra daiktinės teisės, prievolinės teisės, taip pat teisės atsirandančios iš intelektinės veiklos rezultatų.

Vadovaujantis CK 1.111 straipsniu, civilinių teisių objektais laikomi mokslo, literatūros ir meno kūriniai, patentai, prekių ženklai, dizainas ir kiti intelektinės veiklos rezultatai. Patentai,

147 Žr., pvz., Edvardas Jankauskas, *supra note*, 10.
148 *Ibid*.
149 Lietuvos banko pozicija „Dėl virtualiųjų valiutų ir pirminio virtualiųjų valiutų žetonų platinimo“, patvirtinta Lietuvos banko valdybos 2017 m. spalio 10 d. posėdyje, protokolas Nr. 01-32.
150 “Lietuvos Respublikos sutelktinio finansavimo įstatymas”, *TAR*, 26828 (2016).
151 Lietuvos banko pozicija „Dėl virtualiųjų valiutų ir pirminio virtualiųjų valiutų žetonų platinimo“, *supra note*, 142.

prekių ženklai, dizainas ir kiti intelektinės veiklos rezultatai civilinių teisių objektais tampa nuo to momento, kai jie intelektinės veiklos rezultatai pripažįstami įstatymų nustatyta tvarka.

Teisinėje erdvėje yra laikomasi nuomonės, kad kriptovaliutos yra mokslo ir intelektinės veiklos rezultatas, todėl manoma, kad kai kuriais atvejais kriptovaliuta gali būti laikytina turtine teise[152].

Pažymėtina, kad Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos yra išleidusi kriptovaliutos ir žetonų apskaitos rekomendacijas[153], kuriose analizuojami kriptovaliutų, kaip turto, vertinimo klausimai iš bendrovės pusės. Nors minėtose rekomendacijose akcentuojamas kriptovaliutų vertės nustatymo neapibrėžtumas, visgi tuo pačiu teigiama, jog savo esme kriptovaliutos turi tuos pačius požymius kaip ir užsienio valiuta, todėl galėtų būti priskiriamos prie pinigų. Be to, minėtoje rekomendacijoje yra nurodoma, jog kriptovaliutų vertė įsigijimo metu turėtų būti nustatoma pagal už ją sumokėtą ar mokėtiną pinigų sumą, o paskesnio įvertinimo metu nustatant kriptovaliutos tikrąją vertę turėtų būti pasirenkamas duomenų šaltinis, kuriuo įmonė nuolat naudosis nustatydama kriptovaliutos vertę – geriausias tokių duomenų šaltinis, kaip nurodoma rekomendacijoje, yra interneto svetainės, kuriose nuolat skelbiamas svarbiausių kriptovaliutų pasaulinių biržų kainų vidurkis.

Taigi, matome, kad kriptovaliutos, kaip priemonė apmokėti akcijas, yra galima, kadangi atitinka esminius bruožus, taikytinus akcijų apmokėjimo priemonėms, t. y. gali būti civilinės apyvartos objektu bei gali būti ekonomiškai įvertinta. Tiesa, klausimų kelia skirtingas kriptovaliutų vertinimas jos apibrėžimo kaip civilinių teisių objekto teisine prasme ir apibrėžimo kaip įmonės turto rūšies bendrovių apskaitos ir turto vertinimo kontekste, kadangi pastaruoju atveju kriptovaliutos yra siejamos su pinigais.

Pažymėtina, kad, pavyzdžiui, JAV Vidaus mokesčių tarnybos (angl. *Internal Revenue Service*) pateiktas paaiškinimas[154], susijęs su kirptovaliutomis, apibrėžia kriptovaliutą kaip turtą (kapitalo turtą, tokį kaip akcijos, obligacijos ir kiti investiciniai ypatumai) ir ji nėra traktuojama kaip valiuta. Tai labiau atitinka ir Europos Sąjungos bei Lietuvos teisės aktuose pateiktus kriptovaliutos apibrėžimus. Tiesa, Šveicarijos požiūris į kriptovaliutas yra panašesnis į Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos rekomendacijose įtvirtintą poziciją, t. y., kad kriptovaliutos atitinka užsienio valiutos požymius.

---

152 Žr., pvz., Edvardas Jankauskas, *supra note*, 10.

153 „Kriptovaliutos ir žetonų apskaitos rekomendacijos“, Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, žiūrėta 2019 m. lapkričio 19 d., http://www.avnt.lt/assets/Veiklos-sritys/Apskaita/VAS/Euras-ir-kriptovaliuta/Kriptovaliutos-ir-eton-apskaitos-rekomendacijosskelbimui06-12.pdf

154 „Notice 2014-21”, Internal Revenue Service, žiūrėta 2019 m. lapkričio 19 d., https://www.irs.gov/pub/irs-drop/n-14-21.pdf

Autoriaus požiūriu, neskaitant atvejų, kuomet yra išleidžiami vertybinių popierių požymių turintys žetonai, kuriuos platinant siekiama pritraukti investicijas tam tikram projektui, bendrąja prasme kriptovaliutos apima mokėjimo priemonių vaidmenį, kaip tai apibrėžta Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatymo[155] 2 str. 32 d., pagal kurią mokėjimo priemonė yra personalizuota priemonė ir (arba) tam tikros procedūros, dėl kurių susitaria mokėjimo paslaugų vartotojas ir mokėjimo paslaugų teikėjas ir kurias mokėjimo paslaugų vartotojas naudoja mokėjimo nurodymui inicijuoti). Atitinkamai, kriptovaliutos įmonės atžvilgiu turėtų būti laikomos finansiniu turtu, kuris, kaip ir pinigai, yra viena iš atsiskaitymų priemonių. Vis dėlto, dėl savo decentralizuoto pobūdžio, akivaizdu, kad kriptovaliutos negali būti priskiriamos pinigams, nes paprasčiausiai neatitinka teisinio pinigų apibrėžimo ir atitinkamų kriterijų. Dėl šios priežasties kriptovaliutos, autoriaus nuomone, turėtų būti laikomos viena iš nematerialaus turto rūšių, sukuriančia galimybę vykdyti atsiskaitymus už darbus, paslaugas ir pan. Atitinkamai, kriptovaliutos, autoriaus vertinimu, turėtų būti laikomos nepiniginio įnašo už bendrovės akcijas forma.

Taip pat atsižvelgiant ir į teisinį kriptovaliutų reglamentavimą tiek Europos Sąjungos, tiek Lietuvos teisės aktų kontekste, darytina išvada, kad kriptovaliutos turėtų būti laikytinos nepiniginiu įnašu už bendrovės akcijas, bent jau kol praktika ir (ar) teisės doktrina nepateikė kitokio kriptovaliutų vertinimo.

Apibendrinant šio skyriaus tyrimo rezultatus, visų pirma, vienareikšmiškai galima padaryti išvadą, kad teisinis akcijų apmokėjimo reguliavimas Lietuvoje bei turto sąvokos sąlyginis neapibrėžtumas Lietuvos civilinėje teisėje lemia tai, kad abu akcijų apmokėjimo būdai, t. y. akcijų apmokėjimas pinigais ir (arba) nepiniginiu įnašu, gali pasireikšti labai skirtingomis formomis ir baigtinio šio formų sąrašo dėl vis naujų atsirandančių civilinių teisių objektų, kaip turto (ar turtinių teisių), rūšių nustatyti, ko gero, nėra įmanoma ir net vargu, ar apskritai yra tikslinga mėginti tokį sudaryti, atsižvelgiant į šiuolaikinį turto sampratos vystymosi bei plėtojimosi tempą. Atliekant tyrimą taip pat nustatyta, kad vertinant tam tikros akcijų apmokėjimo pinigais ar nepiniginiu įnašu formos galimumo iš esmės svarbu įvertinti du aspektus, t. y., pirma, ar tam tikra turto ar turtinių teisių rūšis gali būti civilinės apyvartos objektu, bei, antra, ar ji gali būti ekonomiškai įvertinta. Be kita ko, pastebėtina, kad Lietuvos ABĮ nuostatos, reglamentuojančios akcijų apmokėjimą, nustato vienodą reglamentavimą tiek akcinių bendrovių, tiek uždarųjų akcinių bendrovių atveju, todėl abiejų tipų bendrovių akcijų apmokėjimas pasižymi tokiomis pačiomis formomis bei šių formų taikymo ypatumais, o taip tokiais pačiais reikalavimais, susijusiais su nepiniginių įnašų už bendrovės akcijas vertinimu, atliekamo nepriklausomo turto vertintojo.

[155] „Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatymas“, *Valstybės žinios* 97, 2775 (1999).

3. PAGRINDINĖS LIETUVOS TEISINIO REGLAMENTAVIMO, ĮTVIRTINANČIO AKCIJŲ APMOKĖJIMO NUOSTATAS, PROBLEMOS

Atsižvelgiant į ankstesniuose šio darbo skyriuose pateiktą analizė dėl akcijų apmokėjimo reglamentavimo raidos Lietuvoje, kuri, kaip buvo galima pastebėti, nebuvo itin analizuojama, kadangi įstatymų leidėjai pasirinko patį paprasčiausią kelią – Antrosios direktyvos nuostatų atkartojimą ABĮ, taip pat įvairių akcijų apmokėjimo pinigais ir nepiniginiu įnašu formų galimumą ir jų pritaikymo lemiamų ypatumų analizė, bendrųjų reikalavimų nepiniginių įnašų už bendrovės akcijas vertinimui taikymą, darytina išvada, jog reikėtų apskritai panagrinėti, ar toks reguliavimas yra praktiškas ir atitinkantis šiuolaikinės verslo aplinkos reikalaujamus lankstumo standartus, ypač turint minty tai, kad Lietuvoje akcijų apmokėjimo reguliavimas, perkeltas iš Antrosios direktyvos, buvo išplėstas ir uždarųjų akcinių bendrovių akcijų apmokėjimui.

3.1. Kapitalo formavimo taisyklių, kaip bendrovės kreditorių apsaugos, teisinis vertinimas

Antrosios direktyvos nuostatos, kurios taip pat perkeltos ir į ABĮ, nustačiusios akcijų apmokėjimo teisinį reguliavimą, buvo priimtos siekiant užtikrinti minimalią lygiavertę atvirojo tipo akcinių bendrovių kreditorių ir akcininkų apsaugą[156]. Atitinkamai, Antrąja direktyva buvo įtvirtintos nuostatos, kuriomis siekta sukoordinuoti nacionalines nuostatas, reguliuojančias atvirojo tipo akcinių bendrovių steigimą, kapitalo palaikymo, didinimo bei mažinimo klausimus[157]. Akcijų apmokėjimo klausimus reglamentuojančios nuostatos, įtvirtintos Antrąja direktyva, be kita ko, yra laikytinos ir kapitalo palaikymo instituto, arba taip vadinamos kapitalo doktrinos, elementu[158].

Kadangi ribota bendrovės atsakomybė lemia rizikos dėl negrąžintos skolos perkėlimą kreditoriams[159], atitinkamai, nuostatų, susijusių su kapitalo palaikymo reguliavimu, pagrindinis tikslas, be abejo, apsaugoti kreditorius nuo ribota bendrovės turtine atsakomybe prisidengiančių dalyvių nesąžiningų ir rizikingų veiksmų[160].

Visų pirma, kyla klausimas, ar Antrojoje direktyvoje akcijų apmokėjimą reglamentuojančios nuostatos apskritai yra veiksmingos kaip kreditorių apsaugos priemonė,

156 Žr. Antrosios direktyvos preambulę.
157 *Ibid*.
158 Peter O. Mülbert and Max Birke, "Legal Capital – Is There a Case against the European Legal Capital Rules?", *European Business Organization Law Review (3)* (Cambridge: Cambridge University Press, 2009), 695-732.
159 Brian R. Cheffins, *Company Law: Theory, Structure and Operation* (Oxford: Clarendon Press, 1997).
160 Fritz N. Ewang, *An Analysis and Critique of the European Union's Minimum Capitalization Requirement* (Sydney: Charles Sturt University, 2007).

kadangi kapitalo doktrinos efektyvumas jau ne kartą buvo kvestionuojamas teisės doktrinos atstovų[161]. Doktrinoje ypač atkreipiamas dėmesys, kad net Vokietijoje, kuri tarptautinėje erdvėje žinoma kaip išskirtinė Antrosios direktyvos nuostatų šalininkė[162], atsiranda vis daugiau teisės atstovų, manančių, jog vertėtų taisykles, susijusias su kapitalu, padaryti daug lankstesnes nei įtvirtintosios Antrojoje direktyvoje[163].

Nemaža dalis bendrovių teisės specialistų teigia, kad kreditorių interesų apsauga galėtų būti efektyvesnė ir veiksmingesnė pasitelkiant kitas alternatyvias kapitalo doktrinai priemones, atkeliaujančius iš deliktų, bankroto teisės šakų, bei įvardija tris pagrindines priemones, kurios ir dabar yra didesne ar mažesne apimtimi prieinamos ir taikytinos visose Europos Sąjungos valstybėse narėse: (1) akcininkų atsakomybės taikymas (angl. *piercing the corporate veil*); (2) vadovų atsakomybės taikymas; bei (3) nesąžiningų sandorių šalių atsakomybės taikymas[164].

Reaguodama į itin aktyviai doktrinoje reiškiamą kritiką Antrosios direktyvos nuostatų atžvilgiu, Europos Bendrijų Komisija dar 2008 m. pateikė pasiūlymą Tarybos reglamentui dėl Europos privačiosios bendrovės statuto[165]. Šiame pasiūlyme Europos Bendrijų Komisija akcentavo, kad reglamentu turėtų būti neribojama akcininkų teisė spręsti, kokios rūšies turi būti atlygis už akcijas steigiant Europos privačiąją bendrovę arba didinant jos kapitalą, paliekant akcininkams galimybę laisvai nuspręsti, kokį nekilnojamąjį turtą, teises, paslaugas ar bet kokį kitos rūšies atlygį jie priima už akcijas ir kada jis turi būti sumokėtas arba pateiktas, taip pat paliekama teisė akcininkams nuspręsti, ar atlygis natūra turi būti įvertintas eksperto[166].

Pažymėtina, kad Antrąja direktyva įtvirtintas vokiškoji kreditorių ir akcininkų apsaugos doktrina nėra būdinga bendrosios teisės tradicijos šalims, todėl dėl savaime suprantamų priežasčių, Jungtinė Karalystė, priešingai nei dauguma kitų Europos Sąjungos valstybių narių, neišplėtė Antrosios direktyvos nuostatų taikymo uždarojo tipo akcinių bendrovių reguliavimui[167]. Analizuojant Jungtinės Karalystės 2006 m. Bendrovių įstatymą, matyti, kad iš Antrojoje direktyvoje įtvirtintas draudimas priimti darbus ar paslaugas kaip įnašą už akcijas, reikalavimas, kad nepiniginį įnašą už bendrovės akcijas įvertintų nepriklausomas ekspertas, taip pat pradinio

---

161 Jonathan Rickford, „Reforming Capital, Report of the Interdisciplinary Group on Capital Maintenance“, *European Business Law Review*, 2004, 919;

162 Doktrinoje, be kita ko, teigiama, jog Antroji direktyva įgyvendina būtent vokiškąjį požiūrį į akcininkų ir kreditorių apsaugą, kadangi tiesioginis įkvėpimo šaltinis Antrosios direktyvos parengimui buvo M. Lutter daktaro disertacija „Kapital, Sicherung der Kapitalaufbringung und Kapitalerhaltung in den Aktien- and GmbH-Rechten der EWG“. Žr. Koen Geens and Klaus J. Hopt, *The European Company Law Action Plan Revisited: Reassessment of the 2003 Priorities of the European Commission* (Leuven: Leuven University Press, 2010), 26.

163 Friedrich Kübler, „A Comparative Approach to Capital Maintenance“, *European Business Law Review 1031*, 2004.

164 Gerard Hertig and Hideki Kanda, “Creditor Protection”, *The Anatomy of Corporate Law: A Comparative and Functional Approach* (Oxford: Oxford University Press, 2004), 88.

165 Europos Bendrijų Komisijos 2008 m. birželio 25 d. pasiūlymas Tarybos reglamentui dėl Europos privačiosios bendrovės statuto, KOM(2008) 396 galutinis.

166 *Ibid*, 8.

167 Geens and Hopt, *supra note*, 154: 26.

įnašo, ne mažesnio kaip 1/4 visų pasirašytų akcijų nominalios vertės, reikalavimas yra taikomi atvirojo tipo akcinėms bendrovėms (angl. *public companies*), tačiau uždarojo tipo akcinėms bendrovėms šie reikalavimai nėra taikomi[168], taigi pastarosios bendrovės turi daug lankstesnį reguliavimą akcijų apmokėjimo klausimais.

Vertinant akcijų apmokėjimo teisinį reguliavimą Lietuvoje, reikėtų visgi pripažinti, kad Lietuva, siekdama įstoti į Europos Sąjungą, privalėjo harmonizuoti savo teisės aktus su Europos Sąjungos teisės aktais, taigi ir įgyvendinti Antrosios direktyvos nuostatas, nepaisant to, kad doktrinoje jos yra itin kritikuojamos. Tačiau Lietuvos bendrovių teisės specialistai didžiausia problema įvardija tai, kad Lietuvos teisės aktų leidėjai be išsamių tyrimų ar analizės išplėtė Antrojoje direktyvoje įtvirtintos tradicinės kapitalo doktrinos taikymą ir uždarojo tipo akcinėms bendrovėms[169]. Autoriaus nuomone, tokiais veiksmais buvo apsunkintas uždarojo tipo akcinių bendrovių (uždarųjų akcinių bendrovių) kapitalo formavimas.

3.2. Turto bei turtinių teisių, galinčių būti nepiniginiu įnašu už bendrovės akcijas, apibrėžimo ir (ar) detalizavimo poreikis

Pastebėtina, kad įnašų už bendrovės akcijas (tiek piniginių, tiek nepiniginių) atžvilgiu Antrosios direktyvos nuostatų išplėtimas uždarųjų akcinių bendrovių akcijų apmokėjimo reglamentavimui reikšmingo poveikio nedaro, išskyrus tai, kad uždarajai akcinei bendrovei, kaip ir akcinei bendrovei, yra draudžiama priimti darbus ir (ar) paslaugas, kaip įnašą už pasirašytas akcijas. Kita vertus, šis draudimas taip pat yra labai kritikuojamas teisinėje erdvėje, argumentuojant, kad jis yra labai nepagrįstas, pavyzdžiui, informacinių technologijų bendrovių atveju[170] ar aukštųjų technologijų srityje veikiančių startuolių atžvilgiu, kuriuose gana dažnai darbuotojams ir profesionaliems patarėjams yra suteikiamos akcijos, todėl turėtų būti galimybė už tokias akcijas priimti jų įsipareigojimą suteikti paslaugas, kaip nepiniginį įnašą[171]. Žinoma, nuo 2018 m. sausio 1 d. ABĮ įtvirtino galimybę bendrovėms neatlygintinai ar iš dalies atlygintinai suteikti akcijų savo, patronuojančios ar dukterinės bendrovės darbuotojams, įskaitant vadovus, stebėtojų tarybos bei valdybos narius. Tačiau reikėtų pažymėti, kad, pavyzdžiui, startuoliai, autoriaus nuomone, neretai susidurtų su situacija, kuomet neturėtų rezervo šioms akcijoms suteikti

168 Jungtinės Karalystės 2006 m. Bendrovių įstatymo 585, 586, 593 straipsniai.
169 Olga Petroševičienė, "Juridinių asmenų samprata ir jos raidos tendencijos", iš *Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: pirmieji dešimt galiojimo metų*, Autorių kolektyvas (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013), 287.
170 Marcus Lutter, *Legal Capital in Europe. European Company and Financial Law Review* (Berlin: De Gruyter Recht, 2006).
171 Jonathan Rickford, *supra note*, 153: 937.

arba neturėtų įsigijusi savų akcijų, todėl tokia bendrovė negalėtų pasinaudoti ABĮ 47[1] straipsnyje įtvirtinta galimybe suteikti akcijų.

Kita vertus, reikėtų pritarti, pavyzdžiui, O. Petroševičienės pozicijai, jog įtvirtinus galimybę apmokėti akcijas atliekant darbus ar suteikiant paslaugas, turėtų būti nustatomas ir reikalavimas pateikti bendrovei tokių įsipareigojimų užtikrinimo priemones, kaip, pavyzdžiui, banko garantiją pagal pirmą pareikalavimą[172].

Atsižvelgiant į turto bei turtinių teisių, galinčių būti nepiniginiu įnašu pasirašytoms bendrovių akcijoms apmokėti problematiką, aptartą šio darbo 2.2.2 skyrelyje, taip pat būtų galima daryti prielaidą, jog ABĮ nuostatos galėtų būti koreguojamos detalizuojant bei konkrečiai įtvirtinant, kokie civilinių teisių objektai galėtų būti nepiniginiu įnašu už bendrovės akcijas. Kita vertus, toks pavyzdys kaip kriptovaliutos, kurios buvo vertinamos nepiniginio įnašo už bendrovės akcijas kontekste šio darbo 2.2.2.6 skyrelyje, parodo, kad, atsižvelgiant į tai, jog šiuolaikinėje visuomenėje vykstant sparčiam progresui technologijų srityje, turto, kaip civilinių teisių objektų, sąrašas gali sparčiai pildytis naujai atsirandančiomis turto rūšimis, pagrindžia tai, kad platesnis turto apibrėžimas, tiksliau dviejų kriterijų – turto perleidžiamumo ir ekonominės vertės nustatymo galimumo – taikymas, yra itin tikslingas, o konkrečių turto rūšių pritaikomumą bendrovės kapitalo formavimui galimybės gali būti analizuojamos ir doktrinoje. Tokią išvadą patvirtina ir anksčiau šiame darbe analizuoti užsienio valstybių teisės aktai, kurie dažnu atveju taip pat nepateikia baigtinio sąrašo objektų, galinčių būti nepiniginiais įnašais pasirašytoms bendrovės akcijoms apmokėti[173].

3.3. Reikalavimo, kad nepiniginiai įnašai būtų įvertinami turto vertintojų, teisinis vertinimas

Vis dėlto, reikalavimas, kad nepiniginius įnašus įvertintų nepriklausomas turto vertintojas, autoriaus nuomone, yra pernelyg apsunkinantis uždarosios akcinės bendrovės akcijų apmokėjimo režimą, kadangi nepiniginių įnašų vertinimas, visų pirma, yra reikalaujantis laiko ir finansinių sąnaudų. Panašios pozicijos yra laikomasi ir doktrinoje, kritikuojančioje Europos kapitalo palaikymo institutą, nurodant, kad dėl nepiniginių įnašų vertinimo patiriamos išlaidos yra neproporcingos apsauginės kreditorių teisių funkcijos užtikrinimui[174]. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad kritikuodama šį reikalavimą, O. Petroševičienė iškėlė labai taiklų klausimą, parodantį

[172] Olga Petroševičienė, „Kapitalo palaikymas kaip uždarųjų akcinių bendrovių kreditorių teisių apsaugos priemonė“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2011), 69.
[173] Plačiau žr. šio darbo 2.2 poskyrį.
[174] Marcus Lutter, *supra note*, 162.

reikalavimo vertinti nepiniginius įnašus absurdiškumą, - „kodėl tuo atveju, kai bendrovė įsigyja turtą kitokiu būdu nei neturtinio įnašo perėmimu į jos kapitalą, privalomi turto vertinimai nėra nustatyti“[175]. Ir iš tikrųjų – kaip nepiniginių įnašų vertinimas akcijų apmokėjimo metu užtikrina, kad bendrovė vėliau nesudarys nesąžiningų ir ekonomine prasme neracionalių sandorių, kurie galimai pažeistų bendrovės kreditorių interesus ir paneigtų nepiniginių įnašu vertinimo, kaip dalies kreditorių interesų apsaugos, prasmę.

Nors nėra aišku, dėl kokių priežasčių Lietuvos įstatymų leidėjai, įgyvendindami Antrosios direktyvos nuostatas, tuos pačius akcijų apmokėjimo reikalavimus pritaikė ir uždarosioms akcinėms bendrovėms, galima spėti, kad vienas iš motyvų vis dėlto galėjo būti kreditorių apsauga nuo nesąžiningų uždarųjų akcinių bendrovių akcininkų ar valdymo organų veiksmų, kadangi dėl panašių motyvų buvo atmesti ir siūlymai mažinti įstatinio kapitalo dydį uždarosioms akcinėms bendrovėms[176]. Tačiau, autorius pakartotinai norėtų pabrėžti, kad nepiniginio įnašo vertinimo reikalavimas niekaip neužtikrina kreditorių apsaugos, atsižvelgiant į galiojantį uždarųjų akcinių bendrovių reguliavimą.

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo[177] 24 straipsnio 2 dalis nustato, jog metinių finansinių ataskaitų auditas turi būti atliktas tik tokiose uždarosiose akcinėse bendrovėse, kurių ne mažiau kaip du rodikliai paskutinę finansinių metų dieną viršija šiuos dydžius: (1) balanse nurodyto turto vertė – 1 800 000 eurų; (2) pardavimo grynosios pajamos per ataskaitinius finansinius metus – 3 500 000 eurų; (3) vidutinis metinis darbuotojų skaičius pagal sąrašą per ataskaitinius finansinius metus – 50 darbuotojų. Uždarajai akcinei bendrovei neviršijant bent dviejų iš aukščiau numatytų dydžių, bendrovei telieka reikalavimas viešai paskelbti savo finansines ataskaitas ir metinius pranešimus Juridinių asmenų registre (Įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo 26 str. 1 d.). Taigi, akivaizdu, kad labai mažų ir mažų[178] uždarųjų akcinių bendrovių atveju išlieka galimybė manipuliuoti teikiamais finansiniai duomenimis ir elgtis nesąžiningai kreditorių atžvilgiu, todėl vien tik nepiniginių įnašų į įstatinį kapitalą vertinimo reikalavimas tikrai niekaip neapsaugos kreditorių nuo nesąžiningų uždarosios akcinės bendrovės akcininkų ar valdymo organų veiksmų.

Akivaizdu, kad, pavyzdžiui stambesnių uždarųjų akcinių bendrovių ar akcinių bendrovių atveju, kuomet pagal Įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo nuostatas tokios bendrovės turėtų privalomai audituoti savo finansines ataskaitas, nepiniginio įnašo vertinimo reikalavimas, kaip viena iš viso komplekso priemonių, skirtų apsaugoti bendrovės kreditorius, galėtų būti veiksminga, kadangi bendrovės tolimesnius veiksmus su nuosavu kapitalu vertintų nepriklausoma

175 Olga Petroševičienė, *op. cit.*, 71.
176 Olga Petroševičienė, *supra note*, 164: 289.
177 „Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas“, *Valstybės žinios* 99, 3516 (2001).
178 Labai mažos ir mažos įmonės apibrėžiamos Įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo 4 straipsnio 1 bei 2 dalyse.

trečia šalis – auditorius. Tačiau nesant prievolės audituoti finansines ataskaitas, akcijų apmokėjimo nuostatų, kaip savarankiškos priemonės kreditorių apsaugos užtikrinimui, taikymas, akivaizdu, niekaip neužtikrina bendrovės kreditorių apsaugos.

Be kita ko, doktrinoje pabrėžiama ir tai, kad nepriklausomų ekspertų vertinimo ataskaitos kelia itin didelių abejonių kreditorių teisių apsaugos kontekste, kadangi, visų pirma, abejotina nepriklausomų ekspertų nepriklausomumu, nes turto vertintojai, teikdami paslaugas rinkoje, neabejotinai tam tikra prasme yra priklausomi nuo jos pasamdžiusios šalies, todėl negali būti laikomi visiškai nepriklausomais. Antra, Antrosios direktyvos bei, atitinkamai ABĮ, nuostatos nenustato konkrečių metodų, kuriais remiantis turėtų būti atliekamas nepiniginių įnašų vertinimas, kas gali lemti skirtingas ekspertų ataskaitas, jeigu pastarieji taikytų skirtingus vertinimo metodus[179].

Šios aplinkybės, autoriaus vertinimu, aiškiai pagrindžia prielaidą, kad nepiniginių įnašų vertinimo reikalavimas yra perteklinis ir neproporcingas siekiamam tikslui, t. y. kreditorių apsaugos užtikrinimui, uždarųjų akcinių bendrovių atžvilgiu.

3.4. Poreikis liberalizuoti kapitalo formavimo taisykles, ypač atkreipiant dėmesį į uždarųjų akcinių bendrovių akcijų apmokėjimo teisinį reguliavimą

Kaip jau buvo minėta aukščiau, kapitalo formavimo taisyklės, ypatingai atkreipiant dėmesį į uždarojo tipo akcinių bendrovių (Lietuvos atveju – uždarųjų akcinių bendrovių) akcijų apmokėjimo reglamentavimo griežtumą, doktrinoje vertinamos itin nevienareikšmiškai ir neretai susilaukia daug kritikos, kadangi yra akcentuojama galimybė uždarojo tipo akcinėms bendrovėms (uždarosioms akcinėms bendrovėms) taikyti kitokį reguliavimą, nei Antrąja direktyva nustatytą akcinėms bendrovėms[180].

Atsižvelgiant į anksčiau šiame darbe išdėstytus argumentus, autoriaus vertinimu, dabartinis kapitalo formavimo taisyklių reglamentavimas visiškai nesudaro pagrindo manyti, kad tokiu reguliavimu yra užtikrinama bendrovės kreditorių apsauga.

Visų pirma, Lietuvos teisinio reguliavimo kontekste pažymėtina tai, kad Antrosios direktyvos liberalizavimo 2006 m.[181] metu buvo priimtas 10a straipsnis, kuris numatė vieną išimtį, taikytiną nepiniginių įnašų vertinimo reikalavimui. Konkrečiai, 10a straipsnio 3 dalis įtvirtinto

---

179 Olga Petroševičienė, *supra note*, 164: 71-72. O. Petroševičienė taip pat pažymi, kad pagal TVVPĮ vertintojai turi laisvę pasirinkti vieną (kelis) iš įstatyme pateiktų įvairių turto vertės nustatymo metodų ir principų, todėl skirtingų metodų pasirinkimo atveju to paties turto įvertinimas gali gana ženkliai skirtis. O. Petroševičienė, remdamasi savo turima patirtimi, teigia, kad Lietuvoje skirtingų vertintojų ataskaitos neretai skiriasi net iki 20 procentų.

180 Lina Mikalonienė ir kt., *Įmonių teisinių formų konvergencija ir divergencija: ar Lietuvos teisinis reglamentavimas yra patrauklus tarptautiniame kontekste?* (Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2017), 145.

181 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/68/EB, *supra note*, 48.

nuostatą, kad „valstybės narės **gali nuspręsti netaikyti** 10 straipsnio 1, 2 ir 3 dalių, jeigu administravimo arba valdymo organo sprendimu apmokėjimas kitaip nei grynaisiais pinigais yra įvykdomas turtu, kitokiu nei 1 dalyje nurodyti perleidžiamieji vertybiniai popieriai ir pinigų rinkos priemonės, kurio tikroji vertė yra nustatyta pagal atskiro turto vienetų vertes, iš ankstesnių finansinių metų įstatymų reikalaujamų finansinių atskaitomybių, su sąlyga, kad buvo atliktas šių atskaitomybių auditas pagal 2006 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2006/43/EB dėl teisės aktų nustatyto metinės finansinės atskaitomybės ir konsoliduotos finansinės atskaitomybės audito“.

Kaip teigiama doktrinoje, šios taisyklės taikymas eliminuotų būtent įmonių grupėse perduodamų nepiniginių įnašų nepriklausomų ekspertų vertinimus[182]. Primintina, kad kaip buvo minėta šio darbo 2.2.2.3 dalyje, nepiniginių įnašų perleidimas įmonių grupių viduje, ypač vertybinių popierių forma, yra taikomas verslo praktikoje ir Lietuvoje. Tačiau į šią Antrosios direktyvos nustatytą išimtį Lietuvos įstatymų leidėjas nesureagavo ir neįtvirtino jos ABĮ nuostatose nei akcinių, nei uždarųjų akcinių bendrovių atžvilgiu.

Antra, kaip jau buvo aptarta aukščiau, Lietuvoje, autoriaus nuomone, būtų itin tikslinga panaikinti draudimą apmokėti akcijas darbai ir (ar) paslaugomis, kaip viena iš nepiniginio įnašo už bendrovės akcijas forma. Tokį poreikį lemia tai, kad Lietuvoje steigiasi ir veiklą vykdo itin daug IT bei aukštųjų technologijų srityje veikiančių startuolių, todėl įtvirtinus tokioms bendrovėms galimybę suteikti savo darbuotojams ar konsultantams akcijų už jų specifinių žinių ir (ar) patirties įnešimą į bendrovės kapitalą, būtų sukurtas lankstesnis ir tuo pačiu patrauklesnis režimas, kas, autoriaus nuomone, lemtų ir pridėtinės vertės sukūrimą Lietuvos ekonomikai.

Analizuojant akcinių bendrovių kapitalo formavimo taisyklių reglamentavimo pokyčius užsienio valstybėse, įdomu atkreipti dėmesį, kad net ir Vokietija, kuri neretai doktrinoje įvardijama kaip ištikimiausia Antrosios direktyvos nuostatomis įtvirtintos kapitalo doktrinos, kaip kreditorių interesų apsaugos priemonės, šalininke[183], vis dėlto dar 2008 m. įgyvendino uždarojo tipo akcinių bendrovių (vok. *GmbH*) reformą[184], kurios metu buvo pakeistos ir kapitalo formavimo taisyklės.

Tiesa, įdomu tai, kad Vokietiją atlikti uždarojo tipo akcinių bendrovių reglamentavimo reformą iš esmės inspiravo dar 1999 m. Europos Teisingumo Teismo priimtas bei teisinėje erdvėje itin išgarsėjęs sprendimas *Centros* byloje[185]. Šioje byloje Europos Teisingumo Teismas konstatavo, kad vienoje valstybėje narėje įsteigta bendrovė, perkėlusi savo centrinę administraciją

---

182 Olga Petroševičienė, *supra note*, 164: 72.

183 Andreas Cahn and David C. Donald, *Comparative Company Law. Text and Cases on the Laws Governing Corporations in Germany, the UK and the USA* (Cambridge: Cambridge University Press, 2010), 170.

184 Christoph Teichmann ir Ralf Knaier, „Experiences with the Competition of Regulators – A German Perspective“, iš *Private Company Law reform in Europe: the race for flexibility*, Deirdre Ahern ir kt. (Cizur Menor: Thomson Reuters Aranzadi, 2015): 213.

185 Europos Teisingumo Teismo 1999 m. kovo 9 d. sprendimas byloje *Centros Ltd v. Erhvervs-og Selskabsstyrelsen*, Nr. C-217/97, ECR I-1459.

į kitą valstybės narę, turi būti pripažinta atitinkamoje valstybėje net ir tuo atveju, jeigu atitinkama bendrovė tokiu būdu siekia vienintelio tikslo – išvengti griežtesnių nacionalinių reikalavimų[186]. Po šių bylų taip pat sekė kiti gana žymūs Europos Teisingumo Teismo sprendimai, įskaitant 2002 m. sprendimą, priimtą *Überseering* byloje[187], taip pat ir 2003 m. priimtą sprendimą *Inspire Art* byloje[188], kuriais Europos Teisingumo Teismas iš esmės paneigė Antrosios direktyvos nuostatomis įtvirtintą kreditorių apsaugos funkciją, be kita ko, nurodydamas, kad kreditorių apsaugai gali būti pasitelktos ir kitos priemonės[189].

Atitinkamai, reaguodamas į šiuos sprendimus bei siekdamas išvengti bendrovių teisės konkurencijos (angl. *company law shopping*) poveikio Vokietijos verslo aplinkai, Vokietijos įstatymų leidėjas įgyvendino minėtą uždarojo tipo akcinių bendrovių (GmbH) reformą. Vienas esminių Vokietijos Ribotos atsakomybės bendrovių įstatyme[190] (vok. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, GmbHG*) įtvirtintų pakeitimų akcijų formavimo taisyklių kontekste – atsisakyta reikalavimo, kad nepriklausomas ekspertas įvertintų nepiniginį įnašą už bendrovės akcijas. Kita vertus, bendrovės steigimo metu apmokant akcijas nepiniginiu įnašu, pastarojo vertę privalo pagrįsti bendrovės akcininkai, rengdami bendrovės steigimo ataskaitą (5 str. 4 d.). Tačiau jokios ataskaitos nėra reikalaujama pateikti bendrovės įstatinio kapitalo didinimo atveju išleistas naujas akcijas apmokant nepiniginiu įnašu, nors Vokietijos juridinių asmenų registras gali pareikalauti pateikti įrodymų, patvirtinančių, jog nepiniginio įnašo vertė iš tikrųjų atitinka akcininkų nurodytą vertę[191].

Pastebėtina ir tai, kad Prancūzijos įstatymų leidėjas į minėtus Europos Teisingumo Teismo sprendimus sureagavo dar anksčiau ir jau 2001 m. įgyvendino atitinkamas reformas uždarojo tipo akcinių bendrovių reguliavimo atžvilgiu[192]. Vienas iš šios reformos pavyzdžių kapitalo formavimo taisyklių kontekste – galimybė uždarojo tipo akcinės bendrovės (pranc. *société à responsabilité limitée*) akcijas apmokėti suteikiant paslaugas[193].

Tačiau Lietuvoje jokio kapitalo formavimo taisyklių liberalizavimo ir lankstesnio teisinio reguliavimo sukūrimo bent jau uždarųjų akcinių bendrovių akcijų apmokėjimui kol kas nebuvo, tačiau, vadovaujantis aukščiau išdėstytais argumentais, autoriaus nuomone, atitinkami pakeitimai

---

186 Gregor Bachmann, „Renovating the German Private Limited Company – Special Issue on the Reform of the GmbH“, iš *German Law Journal*, Vol. 9, No. 9, 1063-1068, 2008.
187 Europos Teisingumo Teismo 2002 m. lapkričio 5 d. sprendimas byloje *Überseering BV v. Nordic Construction Company Baumangagement GmBH (NCC)*, Nr. C-208/00, ECR I-09919.
188 Europos Teisingumo Teismo 2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje *Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v. Inspire Art Ltd.*, Nr. C-167/01, ECR I-10155.
189 Olga Petroševičienė, *supra note*, 164: 61.
190 „Limited Liability Companies Act“, Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz, žiūrėta 2019 m. lapkričio 21 d., https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gmbhg/englisch_gmbhg.html#p0031
191 Carsten Gerner-Beuerle and Michael Anderson Schiling, *Comparative Company Law* (Oxford: Oxford University Press, 2019), 749.
192 Pierre-Henri Conac, *supra note*, 127: 398; Olga Petroševičienė, *op. cit.*, 61.
193 Pierre-Henri Conac, *op. cit.*, 398.

yra būtini, siekiant užtikrinti šiuolaikinius verslo poreikius. Autoriaus nuomone, net ir atvirojo tipo akcinių bendrovių atžvilgiu tam tikrų reikalavimų, ypač nepiniginio įnašo vertinimo, taikymas kelia klausimą, ar tai tikrai yra efektyvu bei reikalinga. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad akcines bendroves galima išskirti į dvi rūšis, t. y. (1) akcines bendroves, kurių akcijomis yra viešai prekiaujama prekybos vietoje, kaip tai apibrėžiama Finansinių priemonių rinkų įstatymo 3 straipsnio 54 dalyje, arba kitaip vadinamas listinguojamas bendroves, bei (2) akcines bendroves, kurių akcijomis nėra viešai prekiaujama, t. y. nelistinguojamas bendroves. Autoriaus nuomone, listinguojamų akcinių bendrovių atveju griežtesni kapitalo formavimo reikalavimai, be jokios abejonės, yra pateisinami ir reikalingi, kadangi šiose bendrovėse akcininkai ir jų skaičius gali keistis itin greitai. Be kita ko, listinguojamos bendrovės įprastai yra itin didelės, todėl tokių bendrovių kreditorių ratas taip pat neretai būna itin didelis. Atitinkamai, griežti kapitalo formavimo reikalavimai tokiose bendrovės, bent jau autoriaus vertinimu, gali sumažinti tam tikrų nesąžiningų veiksmų bei manipuliavimo atvejų riziką. Kita vertus, nelistinguojamos akcinės bendrovės neretai tokiomis savybėmis kaip listinguojamos bendrovės nepasižymės. Be to, pastarosioms bendrovėms pagal Įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo nuostatas bet kokiu atveju yra privalomas metinių finansinių ataskaitų auditas, todėl rizika, kad atitinkamų bendrovių kapitalas būtų formuojamas nesąžiningai, taip pat minimizuojama. Vis dėlto, Antrosios direktyvos nuostatos apima tiek listinguojamas, tiek ir nelistinguojamas akcines bendroves, todėl Lietuva, būdama Europos Sąjungos nare, neturi diskrecijos teisės nustatyti skirtingą reglamentavimą šių rūšių akcinių bendrovių atžvilgiu. Tačiau, kaip minėta aukščiau, Lietuva turi galimybę nustatyti lankstesnį reguliavimą uždarųjų akcinių bendrovių atžvilgiu, ką, autoriaus nuomone, yra būtina padaryti, atsižvelgiant į dabartinę verslo aplinką bei atitinkamus akcijų apmokėjimo reglamentavimo pokyčius kai kuriose kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse.

Apibendrinant šiame darbo skyriuje atliktą tyrimą, galima daryti išvadą, kad, atsižvelgiant į užsienio valstybių praktiką, Lietuvos teisinis reglamentavimas, įtvirtinantis akcijų apmokėjimą reguliuojančias nuostatas, reikalauja pokyčių ir naujų nuostatų priėmimo, ypač uždarųjų akcinių bendrovių atžvilgiu, kurioms akcijų apmokėjimo teisinis reglamentavimas buvo sukurtas Lietuvos įstatymų leidėjui tiesiog be jokių analizių ir išsamių tyrimų perkėlus Antrosios direktyvos nuostatas, reglamentuojančios akcinių bendrovių kapitalo formavimo taisykles, bei išplėtus jų taikymą ir uždarosioms akcinėms bendrovėms. Atliekant tyrimą prieita išvados, jog uždarųjų akcinių bendrovių atveju turėtų būti atsisakyta turto vertinimo reikalavimų, kadangi šie reikalavimai neįgyvendina kreditorių interesų apsaugos tikslų, be kita ko, darbai ir paslaugos turėtų būti numatyti kaip galima uždarųjų akcinių bendrovių akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu forma.

IŠVADOS

Atlikus su akcijų apmokėjimo reglamentavimu susijusių Lietuvos, ES ir užsienio valstybių teisės aktų, teismų praktikos ir mokslinės literatūros analizę, galima konstatuoti, kad iškeltas tyrimo tikslas buvo pasiektas, uždaviniai išspręsti, įvade suformuluotas baigiamojo magistro darbo ginamasis teiginys patvirtintas. Tai pagrindžia toliau nurodomos pagrindinės išvados:

1. Priimant ABĮ pakeitimus akcijų apmokėjimo reguliuojančių normų apimtyje, Lietuvos įstatymų leidėjas niekada neatliko išsamių tyrimų ar analizių – visos akcijų apmokėjimą reglamentuojančios nuostatos iš esmės buvo nukopijuotos iš Antrosios direktyvos.

2. Antrosios direktyvos nuostatų taikymas, jas perkėlus į ABĮ, nepagrįstai, tiesiog kopijuojant daugumos kitų Europos Sąjungos valstybių narių praktiką (kaip, pavyzdžiui, Vokietijos ar Prancūzijos, kurios, beje, vėliau liberalizavo savo reglamentavimą) išplėstas ir uždarųjų akcinių bendrovių akcijų apmokėjimo reguliavimui, dėl ko tiek akcinių bendrovių (įskaitant listinguojamas bei nelistinguojamas akcines bendroves), tiek uždarųjų akcinių bendrovių akcijų apmokėjimas yra reglamentuojamas vienodai ir pasižymi tais pačiais draudimais bei tais pačiais reikalavimais.

3. Europos Sąjungos bei Lietuvos teisės aktų ir teismų praktikos analizė parodo, jog akcijų apmokėjimas yra galimas tik dviem būdais – pinigais arba nepiniginiu įnašu. Tačiau apibrėžtų tiek pinigų, tiek nepiniginio įnašo, t. y. turto ir turtinių teisių, sąvokų nebuvimas lemia tai, kad abu šie akcijų apmokėjimo būdai gali pasireikšti skirtingomis formomis, kas lemia ir skirtingus jų taikymo ypatumus. Be to, pažymėtina, kad baigtinio turto ir turtinių teisių sąrašo nebuvimas lemia tai, kad dėl šiuolaikinės turto sampratos vystymosi bei plėtojimosi gali atsirasti vis naujų akcijų apmokėjimo nepiniginiu įnašu formų.

4. Kadangi nei ABĮ, nei iš esmės jokie kiti įstatymai nepateikia visiškai apibrėžtos turto ir turtinių teisių, galinčių sudaryti nepiniginį įnašą už bendrovės akcijas, sąvokos, svarbiausi du aspektai, siekiant nustatyti, ar tam tikra turto rūšis gali būti nepiniginiu įnašu už bendrovės akcijas, yra: pirma, ar tam tikra turto ar turtinių teisių rūšis gali būti civilinės apyvartos objektu, t. y. ar konkretus turtas arba turtinė teisė turi „perleidžiamumo“ savybę, bei, antra, ar atitinkamas turtinis objektas gali būti ekonomiškai įvertintas.

5. Dėl Lietuvos įstatymų leidėjo pasyvumo atlikti bet kokius tyrimus ar išsamesnį argumentavimą ABĮ nuostatų, reglamentuojančių akcijų apmokėjimą, priėmimo bei ne vieno keitimo metu, dabartinis reglamentavimas, ypač lyginant su pasirinktų užsienio valstybių (pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės) praktika, apsunkina uždarųjų akcijų bendrovių akcijų

apmokėjimo nepiniginiu įnašu platesnes bei lankstesnes galimybes, kadangi tokiems nepiniginiams įnašams, kaip ir akcinių bendrovių atveju, yra taikomi nepriklausomo turto vertintojo atliekamo vertinimo reikalavimai. Nors šie reikalavimai yra dalis kreditorių apsaugos funkcijos, kaip buvo įrodyta šiame darbe, toks kapitalo formavimo galimybių ribojimas niekaip neužtikrina kreditorių interesų apsaugos, o tik sukuria papildomas laiko ir finansines sąnaudas.

6. Atsižvelgiant į šiuolaikines verslo tendencijas bei verslo aplinkai būdingą lankstesnio reguliavimo poreikį, Lietuvos teisiniame akcijų apmokėjimo reguliavime būtina numatyti galimybę apmokėti uždarųjų akcinių bendrovių akcijas darbais arba paslaugomis, nes tai suteiktų tokioms bendrovėms kaip IT ar aukštųjų technologijų srityje veikiantys startuoliai platesnes kapitalo formavimo galimybes.

7. Atsižvelgiant į užsienio valstybių reformas akcijų apmokėjimo srityje, konstatuotina, kad Lietuvos įstatymų leidėjas taip pat turėti imtis naujovių įdiegimo akcijų apmokėjimo reguliavimo srityje, o ypatingai atskiriant uždarųjų akcinių bendrovių akcijų apmokėjimo režimą nuo akcinių bendrovių, kurioms taikomos Antrosios direktyvos nuostatos, tokiu būdu sukuriant mažesniam bei vidutiniam verslui lankstesnį akcijų apmokėjimo reguliavimą bei platesnes galimybes formuojant kapitalą.

PASIŪLYMAI

Atsižvelgdamas į pateiktas išvadas, autorius siūlo šiuos ABĮ pakeitimus:

1. **Pakeisti ABĮ 8 straipsnio 8 dalį** ir išdėstyti ją taip:

„*8. Nepiniginį įnašą, kuriuo numatoma iš dalies apmokėti* ***akcinės bendrovės*** *akcijas, turi įvertinti nepriklausomas turto vertintojas teisės aktų, reglamentuojančių turto vertinimą, nustatyta tvarka. <...>*“

2. **Pakeisti ABĮ 45 straipsnio 3 dalį** ir išdėstyti ją taip:

„Nepiniginiais įnašais gali būti turtas, įskaitant ir turtines teises. Nepiniginiais įnašais negali būti išimtas iš civilinės apyvartos turtas. **Nepiniginiais įnašais už uždarosios akcinės bendrovės akcijas** taip pat **gali būti** darbai ir paslaugos“

3. **Pakeisti ABĮ 45 straipsnio 5 dalį** ir išdėstyti ją taip:

„*Jei didinant* ***akcinės*** *bendrovės įstatinį kapitalą akcijos visiškai ar iš dalies apmokamos nepiniginiu įnašu, įnašas turi būti įvertintas nepriklausomo turto vertintojo <...>*“

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1990, Nr. 24-594 ir lydintieji dokumentai.
2. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 55-1046 ir lydintieji dokumentai.
3. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo ir papildymo“. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 107-2393 ir lydintieji dokumentai.
4. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 123-5574 ir lydintieji dokumentai.
5. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 2, 7, 8, 9, 12, 18, 20, 32, 34, 37, 45, 58 straipsnių, septintojo skirsnio pavadinimo, priedo pakeitimo ir papildymo bei 36 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 82-3252 ir lydintieji dokumentai.
6. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 15, 45, 52, 53, 58, 59, 60 straipsnių pakeitimo ir 78 straipsnio 1 dalies pripažinimo netekusia galios įstatymas. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 12-489 ir lydintieji dokumentai.
7. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 13, 15, 24, 34, 39, 44, 49, 51, 52, 53, 54, 56, 60 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 45(1) straipsniu įstatymas. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 63-2378 ir lydintieji dokumentai.
8. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 2, 7, 8, 12, 14, 15, 18, 20, 28, 32, 34, 37, 38, 39, 40, 41, 41-1, 43, 44, 45-1, 46, 47, 51, 52, 54, 57, 59 ir 67 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 40-1, 47-1, 47-2 ir 53-1 straipsniais įstatymas. *TAR*. 2017, Nr. 12059 ir lydintieji dokumentai.
9. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 50-1598.
10. Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 99-3515.
11. Lietuvos Respublikos čekių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 30-852.
12. Lietuvos Respublikos dizaino įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 112-4980.
13. Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 17-627.
14. Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 91-3891.

15. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 73-3085.
16. Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 99-3516.
17. Lietuvos Respublikos įmonių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1990, Nr. 14-395.
18. Lietuvos Respublikos įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 30-851.
19. Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 97-2775.
20. Lietuvos Respublikos patentų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 8-120.
21. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas. *TAR*. 2017, Nr. 12068.
22. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo Nr. VIII-275 2, 7, 9, 10, 19, 20, 49 straipsnių, priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 25_1 ir 25_2 straipsniais įstatymo projektas. 2019 m. vasario 5 d., Nr. 18-11161.
23. Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 92-2844.
24. Lietuvos Respublikos sutelktinio finansavimo įstatymas. *TAR*. 2016, Nr. 26828.
25. Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 52-1672.
26. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1998, Nr. 54-1492.
27. Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 17-626.
28. Lietuvos Respublikos žemės įstatymas. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 34-620.
29. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 1964, Nr. 19-138.
30. Lietuvos Respublikos finansų ministro įsakymas „Dėl Turto ir verslo vertinimo metodikos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 50-2502.
31. Lietuvos banko pozicija „Dėl virtualiųjų valiutų ir pirminio virtualiųjų valiutų žetonų platinimo“, patvirtinta Lietuvos banko valdybos 2017 m. spalio 10 d. posėdyje, protokolas Nr. 01-32.
32. „Kriptovaliutos ir žetonų apskaitos rekomendacijos“. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta 2019 m. lapkričio 19 d. http://www.avnt.lt/assets/Veiklos-sritys/Apskaita/VAS/Euras-ir-kriptovaliuta/Kriptovaliutos-ir-eton-apskaitos-rekomendacijosskelbimui06-12.pdf
33. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl naudojamų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 25-706.

Europos Sąjungos ir užsienio valstybių teisės aktai

34. Tarybos 1976 m. gruodžio 13 d. Antroji direktyva 77/91/EEB dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos tokias priemones suvienodinti, reikalauja iš Sutarties 58 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų akcinių bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, bendroves steigiant, palaikant ir keičiant jų kapitalą, koordinavimo. [1977] OL L26/1 ir lydintieji dokumentai.
35. Tarybos 1989 m. gruodžio 21 d. Dvyliktoji bendrovių teisės tarybos Direktyva dėl vienanarių uždarųjų akcinių bendrovių. [1989] OJ L 395.
36. 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/68/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvos 77/91/EEB nuostatas, susijusias su ribotos atsakomybės akcinių bendrovių steigimu ir jų kapitalo palaikymu ir keitimu. [2006] OJ L 264.
37. "Companies Act 2006". UK Public General Acts. Žiūrėta 2019 m. lapkričio 10 d. http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/part/17
38. „German Stock Corporation Act (Aktiengesetz)". Norton Rose Fulbright. Žiūrėta 2019 m. lapkričio 11 d. https://www.nortonrosefulbright.com/-/media/files/nrf/nrfweb/imported/german-stock-corporation-act.pdf
39. „Commercial Code". Riigi Teataja. Žiūrėta 2019 m. lapkričio 11 d. https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/501042019010/consolide/current
40. Turkish Commercial Code No. 6012, published in the Official Gazette, dated February 14, 2011.
41. 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/843, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos ir iš dalies keičiamos direktyvos 2009/138/EB ir 2013/36/ES. [2018] OL L 156.
42. "Notice on general tax principles that apply to transactions using virtual currency". Internal Revenue Service. Žiūrėta 2019 m. lapkričio 19 d. https://www.irs.gov/pub/irs-drop/n-14-21.pdf
43. Europos Bendrijų Komisijos 2008 m. birželio 25 d. pasiūlymas Tarybos reglamentui dėl Europos privačiosios bendrovės statuto. KOM(2008) 396 galutinis.
44. „Limited Liability Companies Act". Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz. Žiūrėta 2019 m. lapkričio 21 d. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gmbhg/englisch_gmbhg.html#p0031

45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-100-469/2019.
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-477-686/2016.
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-103-378/2016.
48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-65-219/2016.
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-258/2013.
50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-18/2010.
51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-593/2007.
52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-624/2006.
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1182/2003.
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-£-1255/2002.
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-699/2002.
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. gegužės 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-545/2000.
57. Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. rugsėjo 5 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2A-1021-407/2019.
58. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1154/2013.
59. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-588/2013.
60. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1378/2012.
61. Lietuvos apeliacinio teismo 2004 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-118.

62. Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. kovo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-121.
63. Lietuvos apeliacinio teismo 2001 m. gegužės 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-158.
64. Vilniaus apygardos teismo 2016 m. vasario 5 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-1822-392/2016.
65. Vilniaus apygardos teismo 2009 m. vasario 17 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-1810-262/2009.
66. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. gegužės 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-944-442/2018.
67. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. spalio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-3287-602/2015.
68. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. gruodžio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-858-2843-11.

Europos Teisingumo Teismo ir užsienio valstybių teismų praktika

69. Europos Teisingumo Teismo 2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje *Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v. Inspire Art Ltd.*, Nr. C-167/01, ECR I-10155.
70. Europos Teisingumo Teismo 2002 m. lapkričio 5 d. sprendimas byloje *Überseering BV v. Nordic Construction Company Baumangagement GmBH (NCC)*, Nr. C-208/00, ECR I-09919.
71. Europos Teisingumo Teismo 1999 m. kovo 9 d. sprendimas byloje *Centros Ltd v. Erhvervs-og Selskabsstyrelsen*, Nr. C-217/97, ECR I-1459.
72. Europos Teisingumo Teismo 1992 m. liepos 16 d. sprendimas byloje *Wienand Meilicke v. ADV/ORGA F. A. Meyer AG*, Nr. C-83/91, ECR I-4871.
73. Generalinio advokato Tesauro 1992 m. balandžio 8 d. išvada Europos Teisingumo Teismo byloje *Wienand Meilicke v. ADV/ORGA F. A. Meyer AG*, Nr. C-83/91.

Specialioji literatūra

Lietuvių kalba

74. Ambrasienė, Dangutė. „Prievolių pabaiga“. Iš *Civilinė teisė. Prievolių teisė*, Autorių kolektyvas, 86-100. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004.

75. Baranauskas, Egidijus ir kt. *Civilinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007.
76. Baranauskas, Egidijus. „Įkeitimo teisinis reguliavimas“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2002.
77. Birštonas, Ramūnas ir kt. *Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010.
78. Bitė, Virginijus. „Juridinių asmenų teisinio reglamentavimo raida 1918-2018 m.“. Iš *Lietuvos teisė 1918-2018 m.: šimtmečio patirtis ir perspektyvos*, Autorių kolektyvas, 311-338. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2018.
79. Bitė, Virginijus. „Uždarosios akcinės bendrovės teisinis reglamentavimas: sukūrimas, raida ir šių dienų tendencijos“. Iš *Mokslinių straipsnių rinkinys „Privatinės teisės doktrina ir praktika: Liber amicorum Vytautui Pakalniškiui*, Juozas Žilys ir kt., 150-180. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014.
80. Edwards, Vanessa. *Europos Sąjungos bendrovių teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2002.
81. Jakutytė-Sungailienė, Asta. „Turto samprata Lietuvos civilinėje teisėje“. Iš *Socialinių mokslų studijos 3(3)*, 213-227. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009.
82. Jankauskas, Edvardas. „Kriptovaliutos ir jų apmokestinimas“. Magistro baigiamasis darbas, Vilniaus universitetas, 2019. https://epublications.vu.lt/object/elaba:36883979
83. Kiršienė, Julija ir Kerutis, Kristupas. „Verslo perleidimas akcijų ar įmonės pardavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė“. Iš *Jurisprudencija*, Nr. 3(81), 24-31. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006.
84. Laurinavičius, Kęstutis. „Atsiskaitymai“. Iš *Civilinė teisė. Prievolių teisė*, Autorių kolektyvas, 561-568. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004.
85. Laurinavičius, Kęstutis. „Vertybinių popierių vieta civilinių teisių objektų sistemoje“. Iš *Jurisprudencija*, Nr. 28(20), 53-68. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002.
86. Marčinskas, Albinas ir Galinienė, Birutė. „Lietuvos turtas: jo vertė ir vertintojai“. Iš *Ekonomika*, Nr. 54, 37-43. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2001.
87. Matiukas, Marius. „Užstatymo teisės institutas Lietuvos teisinėje sistemoje“. Iš *Teisės problemos*, Nr. 3 (81), 76-113. Vilnius: Lietuvos teisės institutas, 2013.
88. Matkevičius, Algirdas. „Bendrovės komercinių paslapčių apsauga“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2008.
89. Mikalonienė, Lina ir kt. *Įmonių teisinių formų konvergencija ir divergencija: ar Lietuvos teisinis reglamentavimas yra patrauklus tarptautiniame kontekste?* Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2017.

90. Mikelėnas, Valentinas ir kt. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Pirmas tomas*. Vilnius: Justitia, 2003.
91. Mikelėnas, Valentinas ir kt. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos*. Vilnius: Justitia, 2001.
92. Pakalniškis, Vytautas. „Daiktai civilinių teisių objektų sistemoje“. Iš *Jurisprudencija*, Nr. 71, 76-85. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005.
93. Petrauskaitė, Daina ir kt. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Ketvirtoji knyga. Daiktinė teisė. Įkeitimas (1)*. Vilnius: Justitia, 2004.
94. Petroševičienė, Olga. „Juridinių asmenų samprata ir jos raidos tendencijos“. Iš *Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: pirmieji dešimt galiojimo metų*, Autorių kolektyvas, 273-314. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013.
95. Petroševičienė, Olga. „Kapitalo palaikymas kaip uždarųjų akcinių bendrovių kreditorių teisių apsaugos priemonė“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2011.
96. Sakavičius, Justas. „Kai kurie daiktinės ir prievolinės teisės santykio probleminiai aspektai“. Iš *Jurisprudencija*, Nr. 5, 42-49. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008.
97. Skibarkienė, Živilė. „Faktoringo santykių teisinis reglamentavimas“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2005.
98. Stanislovaitis, Romualdas. *Komercinė teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2005.
99. Varneckienė, Sigita. „Ar turtinės teisės yra turtinis įnašas formuojant bendrovės kapitalą“. Magistro baigiamasis darbas, Vytauto Didžiojo universitetas, 2009. https://vb.vdu.lt/object/elaba:1843431/

Anglų kalba

100. Bachmann, Gregor. “Renovating the German Private Limited Company – Special Issue on the Reform of the GmbH”. Iš *German Law Journal*, Vol. 9, No. 9, 1063-1068, 2008.
101. Bitė, Virginijus ir Gumuliauskienė, Gintarė. „The legislative developments on Lithuanian close corporation and the proposals of reform in EU law“. Iš *Private Company Law reform in Europe: the race for flexibility*, Deirdre Ahern ir kt., 325-386. Cizur Menor: Thomson Reuters Aranzadi, 2015.
102. Cahn, Andreas and Donald, David. *Comparative Company Law. Text and Cases on the Laws Governing Corporations in Germany, the UK and the USA*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
103. Cheffins, Brian. *Company Law: Theory, Structure and Operation*. Oxford: Clarendon Press, 1997.

104. Conac, Pierre-Henri. „The Reform of the Close Corporation in Luxembourg“. Iš *Private Company Law reform in Europe: the race for flexibility*, Deirdre Ahern ir kt., 387-404. Cizur Menor: Thomson Reuters Aranzadi, 2015.
105. “Contributions in kind”. Thomson Reuters Practical Law. Žiūrėta 2019 m. lapkričio 11 d. https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/4-107-0523?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&bhcp=1
106. European Commission Final Report from the Expert Group on Intellectual Property Valuation dated 29 November 2013.
107. Ewang, Fritz. A*n Analysis and Critique of the European Union's Minimum Capitalization Requirement*. Sydney: Charles Sturt University, 2007.
108. Gemer-Beuerle, Carsten and Schiling, Michael Anderson. *Comparative Company Law*. Oxford: Oxford University Press, 2019.
109. Geens, Koen and Hopt, Klaus. *The European Company Law Action Plan Revisited: Reassessment of the 2003 Priorities of the European Commission*. Leuven: Leuven University Press, 2010.
110. Grundmann, Stefan. *European Company Law. Organization, Finance and Capital Markets*. Cambridge: Intersentia, 2012.
111. Hertig, Gerard and Kanda, Hideki. “Creditor Protection”. Iš *The Anatomy of Corporate Law: A Comparative and Functional Approach*, Kraakman, R., Davies, P. ir kt., 71-99. Oxford: Oxford University Press, 2004.
112. Kübler, Friedrich. “A Comparative Approach to Capital Maintenance”. Iš *European Business Law Review*, Issue 5, 1031-1035. 2004.
113. Lasák, Jan. *Corporations and Partnerships in the Czech Republic*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International B.V., 2017.
114. Lutter, Marcus. *Legal Capital in Europe. European Company and Financial Law Review*. Berlin: De Gruyter Recht, 2006.
115. Mülbert, Peter and Birke, Max. “Legal Capital – Is There a Case against the European Legal Capital Rules?”. Iš *European Business Organization Law Review*, No. 3, 695-732. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
116. Mwenda, Kaoma Kenneth ir Silomba, Sandson Schubert. *Legal Aspects of Share Watering: A Comparative Study*. Chicago: Stellenbosh Law Review 11(2), 2000.
117. Rickford, Jonathan. “Reforming Capital, Report of the Interdisciplinary Group on Capital Maintenance”. Iš *European Business Law Review*, Issue 15, 919-1027. 2004.

118. Segain, Hubert. „Chapter on French Company Law“. Iš *Private Company Law reform in Europe: the race for flexibility,* Deirdre Ahern ir kt., 157-208. Cizur Menor: Thomson Reuters Aranzadi, 2015.
119. Teichmann, Christoph ir Knaier, Ralf. „Experiences with the Competition of Regulators – A German Perspective“. Iš *Private Company Law reform in Europe: the race for flexibility*, Deirdre Ahern ir kt., 209-242. Cizur Menor: Thomson Reuters Aranzadi, 2015.
120. Van Caenegem, William. *Intellectual Property and Intellectual Capital*. Queensland: Bond University, 2002.
121. Van Gerven, Dirk. *Capital Directives in Europe: The Rules on Incorporation and Capital of Limited Liability Companies*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
122. Werlauff, Erik. *EU-Company Law. Common business law of 28 states*. Copenhagen: DJØF Publishing, 2003.
123. Wymeersch, Eddy. *Further Perspectives in Financial Integration in Europe – Reports presented at the Brussels meeting of the International Faculty for Corporate Market Law and Securities Regulation 26 – 30 April, 1993*. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 1994.

Bagdonavičius, K. *Akcijų apmokėjimas: galimi būdai, formos bei ypatumai* / Magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. Virginijus Bitė – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Mykolo Romerio teisės mokykla, 2019

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe identifikuoti ir išanalizuoti galimi akcijų apmokėjimo būdai, formos bei jų ypatumai tiek teoriniu, tiek praktiniu požiūriu, atsižvelgiant ne tik į Lietuvos, bet ir į Europos Sąjungos bei valstybių narių įtvirtintą teisinį reguliavimą akcijų apmokėjimo srityje. Pirmame darbo skyriuje nagrinėjamas akcijų apmokėjimo reglamentavimo Lietuvoje atsiradimas bei raida iki šiuo metu galiojančio reguliavimo. Antrame darbo skyriuje, remiantis Europos Sąjungos, Lietuvos bei užsienio teisės aktais atskleidžiami akcijų apmokėjimo galimi būdai, identifikuojama formų baigtinumo nustatymo problematika bei aptariami bendri ypatumai, būdingi kiekvienai konkrečiai akcijų apmokėjimo formai. Trečiame darbo skyriuje pateikiamos pagrindinės akcijų apmokėjimo teisinio reguliavimo Lietuvoje problemos bei aptariamos galimos reguliavimo perspektyvos, ypatingą dėmesį skiriant uždarųjų akcinių bendrovių akcijų apmokėjimo režimui. Galiausiai, pateikiamos išvados, kurių buvo prieita nagrinėjant darbo temą, bei pasiūlymai įstatymų leidėjui.

Pagrindinės sąvokos: akcijų apmokėjimas, kapitalo formavimas, nepiniginiai įnašai už bendrovės akcijas, akcijų apmokėjimas pinigais.

Bagdonavičius, K. *Payment for Shares: Possible Methods, Forms and Peculiarities* / Master thesis. Supervisor prof. dr. Virginijus Bitė – Vilnius: Mykolas Romeris University, Mykolas Romeris Law School, 2019

ANNOTATION

In the master thesis possible methods, forms and peculiarities arising from applying them are identified and analysed both from the theoretical and practical point of view, having taken into consideration not only Lithuanian but also European Union and other member states' legal framework in regard to payment for shares. In the first part of the thesis, the adoption and development of legal rules regulating payment for shares up to this date is analysed. In the second part of the thesis, possible methods for shares are outlined, the problem of identifying *numerus clausus* list of the possible forms is identified and peculiarities, subject to every form of payment for shares is discussed. In the third part of the thesis, main problems of Lithuanian regulation of payment for shares are outlined and possible regulation perspectives are discussed paying most of the attention to the regulation of private limited liability companies. Finally, conclusions in regard to the results of the thesis are outlined and some suggestions provided to the legislators.

Key words: payment for shares, capital formation, in-kind contribution for shares, cash contribution for shares.

Bagdonavičius, K. *Akcijų apmokėjimas: galimi būdai, formos bei ypatumai* / Magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. Virginijus Bitė – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Mykolo Romerio teisės mokykla, 2019

SANTRAUKA

Pagrindinės sąvokos: akcijų apmokėjimas, kapitalo formavimas, nepiniginiai įnašai už bendrovės akcijas, akcijų apmokėjimas pinigais.

Magistro baigiamojo darbo temos aktualumą rodo aplinkybės, jog akcijų apmokėjimo reglamentavimas Lietuvoje atsirado be išsamesnių tyrimų ar analizių, paprasčiausiai perkeliant Antrosios direktyvos nuostatas ir, be kita ko, išplečiant jų taikymą uždarųjų akcinių bendrovių reguliavimui. Be to, teisinėje erdvėje truko išsamesnių tyrimų būtent šia tema. Atitinkamai, šio darbo tikslas – ištirti Lietuvoje bei užsienio valstybėse vyraujančius akcijų apmokėjimo būdus, formas ir ypatumus bei nustatyti galimus Lietuvoje egzistuojančio reglamentavimo pokyčius, kurie akcijų apmokėjimo procesą galimai padarytų lankstesnį.

Darbu siekiama, visų pirma, atskleisti akcijų apmokėjimo reglamentavimo Lietuvoje atsiradimo prielaidas bei jo raidą iki šių dienų; antra, išanalizuoti Lietuvoje bei užsienio valstybėse galimus akcijų apmokėjimo būdus, formas bei jų ypatumus; ir, galiausiai, nustatyti užsienio valstybėse taikomų akcijų apmokėjimo būdų bei formų galimą pritaikomumą Lietuvoje ir identifikuoti tokio pritaikomumo lemiamus ypatumus. Darbo uždaviniams įvykdyti pasitelkiami tiek Lietuvos, tiek pasirinktų užsienio valstybių teisės aktai, teismų praktika bei, žinoma, teisės doktrina. Šie šaltiniai yra analizuojami pasitelkiant kokybinį duomenų rinkimo metodą, istorinį metodą, dokumentų analizės metodą, lingvistinį metodą, teleologinį metodą bei lyginamosios analizės metodą.

Atlikta analizė atskleidė, kad, visų pirma, Lietuvos įstatymų leidėjas niekada neatliko išsamių tyrimų ar analizių, įtvirtindamas akcijų apmokėjimą reglamentuojančias nuostatas. Atitinkamai, tai lėmė Antrosios direktyvos nuostatų, reglamentuojančių atvirojo tipo akcinių bendrovių kapitalo formavimo reikalavimu, išplėtimą ir uždarųjų akcijų bendrovių akcijų apmokėjimui. Atitinkamai, įstatymų leidėjo pasyvumas lėmė apsunkintą reguliavimą uždarųjų akcinių bendrovių akcijų apmokėjimui, kuris, autoriaus vertinimu, turėtų būti keičiamas, atsižvelgiant ir į pasirinktų užsienio valstybių praktiką.

Be kita ko, atlikta analizė parodė, kad akcijų apmokėjimas yra galimas dviem būdais – pinigais ir nepiniginiu įnašu, tačiau dėl neapibrėžtos turto sąvokos, nepiniginį įnašą gali sudaryti

įvairios turto rūšys, todėl šis apmokėjimo už akcijas būdas gali pasireikšti įvairiomis formomis. Esminiai kriterijai, nustatant, ar tam tikras turtas gali būti nepiniginiu įnašu už bendrovės akcijas, yra jo „perleidžiamumas“ bei galimybė tokį turtą ekonomiškai įvertinti.

Bagdonavičius, K. *Payment for Shares: Possible Methods, Forms and Peculiarities* / Master thesis. Supervisor prof. dr. Virginijus Bitė – Vilnius: Mykolas Romeris University, Mykolas Romeris Law School, 2019

SUMMARY

Key words: payment for shares, capital formation, in-kind contribution for shares, cash contribution for shares.

The relevance of the master thesis is shown by the circumstances of no analysis or research being made in regard to regulation of payment for shares as it was introduced in Lithuania just by formally transposing provision of Second Directive and extending its application to the regulation of private limited liability companies. Besides, there is a lack of more detailed researches in the legal field in regard to this particular subject. Therefore, the object of this thesis is the identification of methods, forms and peculiarities of payment for shares that are most common in Lithuania and foreign countries and identification of possible amendments to the existing regulation in Lithuania that may result in a more flexible process of payment for shares.

The aim of the thesis, first of all, is to reveal the assumptions of the introduction of regulation in regard to payment for shares in Lithuania and its evolution up to this date; secondly, to analyse possible methods and forms as well as peculiarities of them in Lithuania and foreign countries; and, finally, identify the application of methods and forms of payment for shares that are common for foreign countries and Lithuanian regulation and identify the peculiarities that may result from such application thereof. For the purpose of fulfilling the tasks of the thesis both Lithuanian and some foreign countries' legislation, case law and, of course, doctrine of law is being used. These sources are analysed by using quantitate data collection method, historical method, document analysis method, linguistic method, purpose interpretation method and comparative analysis method.

The analysis conducted in the master thesis revealed that, first of all, Lithuanian legislator had never conducted any thorough research or analysis when it implemented provisions regulating payment for shares. Consequently, it resulted in extending the application of Second Directive, regulating the requirements for capital formation of public companies, to the regulation of private limited liability companies. Such passivity of the legislator resulted in a complicated regulation of payment for shares of private liability companies, which, in the view of the author, should be amended taking into consideration the practice of selected foreign countries as well.

Nonetheless, the analysis conducted in the master thesis also revealed that payment for shares is possible in two methods – in cash consideration or consideration in kind. However, due to the absence of definition of asset, consideration in kind can cover various types of assets, therefore this method of payment for shares can result in various forms. Two essential criteria for the evaluation whether certain type of asset can be considered as a contribution in kind for the shares of a company are the asset's transferability and possibility to economically evaluate such type of an asset.

Forma patvirtinta Mykolo Romerio universiteto
Senato 2012 m. lapkričio 20 d. nutarimu Nr.1SN-10

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2019 m. gruodžio 16 d.,
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),
Mykolo Romerio teisės mokyklos, civilinės ir verslo teisės studijų

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas (-ė) Kristupas Bagdonavičius

(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas
„Akcijų apmokėjimas: galimi būdai, formos ir ypatumai“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

_____ Kristupas Bagdonavičius

(parašas) *(vardas, pavardė)*